

9 Ikraftträdande och genomförande

Förslag: Lagen om regional fysisk planering och övriga lagförslag ska träda i kraft den 1 januari 2019.

7 kap. plan- och bygglagen (2010:900) och lagen (1987:147) om regionplanering för kommunerna i Stockholms län upphör att gälla från den 1 januari 2019. Regionplaner som har antagits enligt lagen om regionplanering för kommunerna i Stockholms län och 7 kap. PBL före ikraftträdandet av denna lag ska gälla som regionala fysiska program enligt denna lag.

Ett regionalt fysiskt program enligt lagen om regional fysisk planering ska vara antaget i varje län senast år 2022.

Bedömning: Boverket bör få i uppdrag att följa och stödja uppdraget för regional fysisk planering.

Ikraftträdande

Vi föreslår att lagen om regional fysisk planering ska träda i kraft den 1 januari 2019. Skäl för ett ikraftträdande om fyra år är att samtliga aktörer behöver ges god tid för att förbereda sig för uppgifterna. Särskilt gäller det de samverkansorgan och landsting som får uppdraget för regional fysisk planering. Vi anser även att ikraftträdandet bör ske efter de allmänna val som ska hållas i september 2018.

Övergångsbestämmelser

De regionplaner som har antagits före den 1 januari 2019 föreslår vi ska gälla som regionala fysiska program enligt den nya lagen. Förslaget berör endast Stockholms län. Länets regionplan antogs 2010 och gäller fram till 2018. Stockholms läns landsting förbereder för närvarande en ny regionplan.

Vidare föreslår vi att övriga lagförslag ska träda i kraft vid samma tidpunkt.

Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för ärenden om regionplaner, översiktsplaner, detaljplaner och områdesbestämmelser, länsplaner för regional transportinfarstruktur, regionala utvecklingsprogram, trafikförsörjningsprogram och kommunala riktlinjer för bostadsförsörjning. Detsamma ska gälla för rapporter om bostadsmarknadsanalyser som har påbörjats före den 1 januari 2019 samt för mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av beslut om nämnda planeringsdokument och rapporter till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

Genomförande

Vi lämnar flera förslag för att bättre tillgodose bostadsförsörjningsbehovet och behovet av en hållbar utveckling i hela landet. Vi ställer krav på ökad samordning mellan ett antal planeringsslag och föreslår också en regional fysisk planering. Vi bedömer dessutom att det finns behov av en tydligare stat och att regeringen därför bör besluta om en nationell strategi för fysisk planering och bostadsförsörjning. Förslagen bör betraktas som en helhet, men om det finns behov av att införa dem åtskilda är det möjligt.

Vårt förslag om ökad samordning såväl mellan planeringslagen på regional nivå som mellan dessa och kommunernas planering kan införas utan en regional fysisk planering. Samordningen är heller inte villkorad av att regeringen fattar beslut om en nationell strategi. Vi bedömer dock att en sådan skulle utgöra ett stöd för samordningen. Strategin skulle i sin tur vara ett stöd för det statliga agerandet oavsett krav på ökad samordning eller var i planeringsprocesserna på kommunal, regional eller nationell nivå som staten verkar. En nationell strategi är således relevant utan att en regional fysisk planering införs. En nationell strategi bör leda till ett mer samman-

hållet statligt agerande. Den bör därför få konsekvenser för statliga myndigheter och vara ett stöd för dessa i deras arbete.

Vårt förslag om en regional fysisk planering kan ses som en aktiv åtgärd för att tillgodose bostadsförsörjningsbehovet och behovet av en hållbar utveckling i hela landet. Den regionala fysiska planeringen är inte beroende av vare sig åtgärder för ökad samordning eller en nationell strategi, men kan som de övriga två dra nytta av att samtliga tre åtgärder betraktas som en helhet.

Som vi framfört i kapitel 8 kommer genomförandet av en regional fysisk planering att ta tid och vara beroende av hur väl kommunerna och de regionala aktörerna utformar sitt arbete. Till det kommer behovet av kunskapsinsatser och erfarenhetsutbyte för att genomförandet ska fungera väl.

Statliga myndigheters roll

Uppdraget om en regional fysisk planering kommer enligt vårt förslag att åläggas olika aktörer över hela landet. Som vi har beskrivit tidigare i betänkandet kommer planeringen och tillhörande program att variera mellan länen beroende på aktuella utmaningar och de prioriteringar som görs. Samtidigt finns det skäl att betona vikten av ett organiserat utbyte av erfarenheter mellan dessa aktörer och att gemensamma kompetensinsatser genomförs. Vi bedömer att den statliga myndighet som är lämpligast för detta ändamål är Boverket. Ett uppdrag till Boverket bör i ett första skede fokusera på att bidra till ett väl fungerande genomförande av regional fysisk planering för att därefter övergå till ett uppsiktsansvar. Erfarenheter från liknande uppdrag bör finnas hos Tillväxtverket mot bakgrund av verkets roll inom det regionala tillväxtarbetet.

Tillväxtverket har sedan några år tillbaka bedrivit en verksamhet för kunskapsutveckling, samarbete och utvecklingsprojekt inom området samhällsplanering och näringslivsutveckling. Kommuner och regionala aktörer som vill stärka samspelet mellan fysisk planering och näringslivsutveckling har under 2013–2015 kunna ansöka om stöd från Tillväxtverket och Boverket. Trafikverket och deras arbete med länsplaner för den regionala transportinfrastrukturplaneringen samt deras medverkan i projektet Attraktiva regioner

innebär att även Trafikverket har erfarenheter att tillföra genomförandet av en regional fysisk planering.

Uppsiktsansvaret bör innebära att Boverket skaffar sig en överblick över hur arbetet med regional fysisk planering fortskrider. I ett uppsiktsansvar bör kunskapsförmedling och stöd till olika aktörer som arbetar med eller berörs av regional fysisk planering också ingå. Ett uppsiktsansvar bör vidare bestå av att inhämta, bearbeta och analysera information.

Vi bedömer att Boverket tillsammans med både Tillväxtverket och Trafikverket bör ha aktiva roller i genomförandet av så väl ökade krav på samordning som för den regionala fysiska planeringen.

10 Författningskommentar

10.1 Förslaget till lag (201X:XX) om regional fysisk planering

7 kap. plan- och bygglagen (2010:900) och lag (1987:147) om regionplanering för kommunerna i Stockholms län upphävs och ersätts med en lag om regional fysisk planering. Den nya lagen ska gälla för hela Sverige. Därmed avskaffas den tidigare särregleringen för Stockholms län. Lagen om regional fysisk planering baseras delvis på bestämmelser i de ovan angivna författningarna och innehåller nya bestämmelser som inte har någon motsvarighet i befintlig lagstiftning. Ett skäl för att införa en ny lag är att skillnaderna mot nuvarande bestämmelser skulle föranleda ett stort antal ändringar. Den nya lagen har en annan disposition i förhållande till det kapitel i plan- och bygglagen samt den lag som nu föreslås upphävas. Anledningen är dels att skapa en tydlig struktur i fråga om olika aktörers uppgifter, dels för att anpassa lagen till regelverken för länsplaner för transportinfrastrukturplanering, kollektivtrafik och regionalt tillväxtarbete för att underlätta en eventuell framtida sammanslagning av lagarna.

Utöver kommentarer till förslagen till lagändringar innehåller författningskommentarerna även kommentarer till förslagen till förordningsändringar. Kommentarer till de föreslagna förordningsändringarna syftar endast till att förklara förslagets innebörd för dem som får detta betänkande på remiss. Kommentarer bör inte användas som hjälp för tolkning och tillämpning efter ett eventuellt ikraftträdande. En beslutad förordning kan komma att skilja sig från förslaget i detta betänkande utan att motivet för ändringen framgår. Även om en beslutad förordnings lydelse inte skiljer sig från förslaget, kan regeringens uppfattning om hur den bör tolkas

och tillämpas skilja sig från den uppfattning som redovisas i detta betänkande.

Innehåll, syfte och tillämpningsområde

1 §

Denna lag innehåller bestämmelser om fysisk planering av regional och mellankommunal betydelse inom länen. Bestämmelserna syftar till att övergripande skapa långsiktiga förutsättningar för en socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbar utveckling.

Bestämmelsen reglerar lagens tillämpningsområde och övergripande syfte. Med planering av mellankommunal och regional betydelse avses planering som inte angår endast en enskild kommun, utan som angår två eller flera kommuner i ett län. Denna fråga behandlas utförligare under 4 §. Begreppet fysisk planering behandlas under 2 §. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.2.

2 §

Med fysisk planering avses i denna lag planering av frågor av betydelse för den fysiska miljön.

Bestämmelsen definierar begreppet fysisk planering. Frågor av betydelse för den fysiska miljön kan vara frågor som har med användningen, utformningen, utvecklingen och bevarandet av den fysiska miljön att göra.

Med fysisk planering enligt denna lag avses inte planering som ska ske enligt annan författning. Sådana andra författningar är exempelvis, väglagen (1971:948), lagen (1995:1649) om byggande av järnväg och plan- och bygglagen (2010:900). Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.2.

Ansvarig aktör

3 §

De samverkansorgan som avses i lagen (2002:34) om samverkansorgan i länen och de landsting som avses i lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län ska inom sina län ha de uppgifter som anges i 4 §. I Gotlands län ska Gotlands kommun ha de uppgifter som anges i 4 § och i övriga län ska landstinget ha dessa uppgifter. Det som sägs om samverkansorgan och ett landsting i denna lag gäller för Gotlands kommun.

Paragrafen reglerar vilka aktörer som har de uppgifter som följer av 4 §. I första stycket knyts uppgifterna till de samverkansorgan som avses i lagen (2002:34) om samverkansorgan i länen och de landsting som avses i lag (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län. I län där samverkansorgan inte finns och i län som inte omfattas av lag (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län ska landstinget ha uppgifterna enligt 4 §.

Landstingen och samverkansorganen har länet som geografiskt arbets- och beslutsområde. Av 1 kap. 2 § kommunallagen (1991:900) framgår sambandet mellan länsindelning och indelning i landsting. Där anges att varje landsting omfattar ett län, om inte något annat är särskilt föreskrivet. När det gäller samverkansorgan utgörs ett sådant av samtliga kommuner inom ett län. Detta framgår av 1 kap. 2 § lag (2002:34) om samverkansorgan i länen, där det anges att ett kommunalförbund som har samtliga kommuner i länet som medlemmar och där även landstingen kan ingå som medlem kan utgöra ett samverkansorgan. Gotlands län består endast av en kommun, Gotlands kommun. I detta län finns inget landsting, utan det är kommunen som ansvarar för landstingsuppgifter. Det blir således Gotlands kommun som måste få uppgifterna som anges i 4 §. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.6.

Uppgifter

4 §

De samverkansorgan och landsting som avses i denna lag ska

1. utreda regionala och mellankommunala frågor av betydelse för länets fysiska miljö,

2. upprätta, anta och aktualitetspröva ett regionalt fysiskt program för länet som ska avse regionala och mellankommunala frågor av betydelse för länets fysiska miljö,

3. föra dialog med berörda parter som förhandlar om medfinansiering i bostadsbyggande och infrastrukturprojekt,

4. lämna underlag om sådana frågor som rör regionala och mellankommunala frågor av betydelse för länets fysiska miljö till länsstyrelsen, motsvarande aktörer i berörda län, de kommuner, regionala kollektivtrafikmyndigheter och andra myndigheter som berörs,

5. yttra sig enligt 3 kap. 15 § plan- och bygglagen (2010:900) över förslag till översiktsplaner inom länet under tiden de är utställda,

6. verka för insatser som kan bidra till att det långsiktiga behovet av bostäder tillgodoses, och

7. verka för insatser som kan bidra till att minska länets klimatpåverkan.

Av ett yttrande enligt första stycket 5 ska det framgå hur förslaget till översiktsplanen förhåller sig till det regionala fysiska programmet.

De samverkansorgan och landsting som avses i denna lag ska lämna regeringen de uppgifter om den regionala fysiska planeringen som regeringen begär.

Paragrafen anger vilka uppgifter de samverkansorgan och landsting som avses i denna lag ska ha. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.7.

I första stycket räknas uppgifterna upp. I punkterna 1 och 2 anges att samverkansorganen och landstingen enligt lagen ska utreda regionala och mellankommunala frågor av betydelse för länets fysiska miljö och angående sådana frågor upprätta, anta och aktualitetspröva ett regionalt fysiskt program. De samverkansorgan och landsting som avses i lagen har att bedöma vilka frågor som bör omfattas. Det kan röra sig om någon enstaka fråga eller om många frågor och det kan variera från tid till annan. Likaså kan det beröra vissa områden i länet mer än andra. En regional fysisk planering

kommer sannolikt inte täcka in alla frågor av mellankommunal och regional betydelse för den fysiska miljön i länet. Det kommer därför att finnas frågor som av olika skäl inte ingår i den fysiska regionala planeringen. De får då hanteras av bland annat kommunerna eller på annat sätt.

Uppgifterna ska röra regionala och mellankommunala frågor. Med detta menas frågor som är regionala till sin karaktär eller som angår två eller flera kommuner. Det kan exempelvis röra sig om övergripande fysiska strukturer för bebyggelse och tillhörande anläggningar, huvudstråk, städer eller tätorter av särskild regional betydelse (s.k. regionala kärnor), natur- och grönområden, infrastruktur för transporter, energi- och vattenförsörjning, avfallshantering, avlopp, gränsregionala relationer, eller strukturer som minskar klimatpåverkan. Det kan vidare handla om strukturer för strandskyddsområden och landsbygdsutveckling i strandskyddsnära lägen. När det gäller det sistnämnda kan dessa så kallade LIS-områden utgöra en mellankommunal och i vissa län även en regional fråga. Bebyggelsestrukturer och tillhörande anläggningar kan exempelvis avse områden och byggnader för bostäder, näringsverksamhet, offentlig verksamhet, kulturverksamhet, idrott och friluftsliv. I fråga om bostäder kan det vidare handla exempelvis om behovet av bostäder i länet och att utveckla segregerade bostadsområden. Avgränsningen innebär att planeringen inte ska omfatta frågor som angår endast en enskild kommun.

Uppgifterna att utreda och upprätta ett regionalt fysiskt program avseende regionala och mellankommunala frågor enligt *punkterna 1 och 2* innebär inte att någon planeringskompetens överförs från kommunerna eller från någon annan aktör till de samverkansorgan och landsting som avses i lagen. Förslaget innebär vidare att den ansvarige aktören inte ska överta några uppgifter som ankommer på någon annan, exempelvis planering av transportinfrastruktur, vatten- och avloppsförsörjning, bostadsförsörjning och avfallshantering.

Bestämmelsen syftar till att det ska finnas ett framåtsyftande och målstyrt arbete på regional nivå där regionala och mellankommunala frågor kan identifieras och i största möjliga mån behandlas. Bestämmelsen syftar också till att underlätta den kommunala fysiska planeringen genom att bidra till ökad kunskap och förståelse för regionala och mellankommunala frågor med betydelse

för den fysiska miljön samt till avvägningar mellan olika intressen på regional nivå. Utredningsuppgiften i *punkten 1* kan exempelvis handla om att bevaka regionala och mellankommunala fysiska frågor och ta fram underlag i sådana frågor. Den kan också handla om att ta fram prognoser och på så sätt skapa bättre beredskap för och kunskap om olika samhällsutvecklingar. Uppgiften i *punkten 2* om att upprätta, anta och aktualitetspröva ett regionalt program kan exempelvis avse att stödja eller förhindra olika utvecklingar genom bidra med kunskapsunderlag och planeringsförutsättningar. I 6 § finns bestämmelser om programmets innehåll. Som framgår av 5 § ska det alltid finnas ett aktuellt regionalt fysiskt program i varje län. I 10 § anges att programmet ska aktualitetsprövas varje mandatperiod.

Enligt *punkten 3* ska de samverkansorgan och landsting som avses i lagen föra dialog med berörda parter som förhandlar om medfinansiering i bostadsbyggande och infrastrukturprojekt. Syftet med denna bestämmelse är att skapa förutsättningar för samordning mellan den regionala fysiska planeringen och de projekt som syftar till att åstadkomma avtal om medfinansiering för bostadsbyggande och infrastrukturprojekt.

I *punkten 4* föreskrivs att de samverkansorgan och landsting som avses i lagen ska lämna underlag om sådana frågor som rör regionala och mellankommunala frågor av betydelse för länets fysiska miljö till länsstyrelsen, motsvarande aktörer i berörda län, de kommuner och regionala kollektivtrafikmyndigheter och andra myndigheter som berörs. Med underlag avses analys- och planeringsunderlag. Syftet med bestämmelsen är dels att skapa förutsättningar för samordning av regional fysisk planering mellan länen samt mellan regional fysisk planering och planeringarna för transportinfrastruktur, tillväxt, kollektivtrafik och bostadsförsörjning, dels att tillhandahålla planeringsunderlag för den kommunala översikts- och detaljplanläggningen samt upprättande av områdesbestämmelser i syfte att underlätta den kommunala planeringen. Den samordning som åsyftas är mellan regional fysisk planering i län som har eller behöver få funktionella samband, mellan regional fysisk planering och planeringarna för transportinfrastruktur, tillväxt, kollektivtrafik och bostadsförsörjning, mellan regional fysisk planering och kommunal fysisk planering och mellan regional fysisk

planering och andra planeringar som kan beröra och beröras av den regionala fysiska planeringen.

Enligt *punkten 5* ska de samverkansorgan och landsting som avses i lagen yttra sig över förslag till översiktsplaner inom länet under utställningstiden. Bestämmelsen syftar till att fånga upp mellankommunala och regionala frågor och eventuella intressekonflikter som kan kvarstå efter samrådet. Av förslaget till ändring i 3 kap. 9 § plan- och bygglagen (2010:900) följer att de samverkansorgan och landsting som avses i lagen (201X:XX) om regional fysisk planering är obligatoriska samrådsparter under ett samråd om förslag till översiktsplan. En översiktsplan kan ha genomgått betydande förändringar från samrådsskedet till utställningsskedet. I andra stycket anges att det ska framgå av ett yttrande hur översiktsplanen förhåller sig till det regionala fysiska programmet.

I *punkten 6* föreskrivs att de samverkansorgan och landsting som avses i lagen ska verka för insatser som kan bidra till att det långsiktiga behovet av bostäder kan tillgodoses. Med insatser avses exempelvis att ta fram analyser och annat planeringsunderlag, genomföra konferenser, anordna seminarier och erbjuda ett regionalt forum för frågor kring bostadsförsörjning och fysisk planering. Arbetet ska ta sin utgångspunkt i kommunernas riktlinjer för bostadsförsörjning respektive översiktsplaner. Ett syfte med bestämmelsen är att öka samordningen mellan kommunens riktlinjer för bostadsförsörjningen och den regionala fysiska planeringen, motsvarande den samordning som har gjorts mellan bostadsförsörjningsriktlinjerna och översiktsplaner genom 3 kap. 5 § femte punkten plan- och bygglagen (2010:900). Ett ytterligare syfte är att bostadsfrågan också kan behandlas på en regional nivå. Som framgår av 5 § i lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar ska kommuner lämna sina riktlinjer för bostadsförsörjningen till de samverkansorgan och landsting som avses i lagen.

Enligt *punkten 7* ska de samverkansorgan och landsting som avses i lagen verka för insatser som kan bidra till att minska länets klimatpåverkan. Uppgiften ersätter inte länsstyrelsens uppgift att samordna det regionala arbetet med miljö kvalitetsmålen. Syftet med uppgiften är att tillföra arbetet med att begränsa klimatpåverkan en ytterligare arena och att den regionala fysiska planeringen ska kunna bidra till att minska länets klimatpåverkan. Exempelvis kan en regional fysisk planering skapa förutsättningar för

ökad användning av kollektivtrafik och planering för cykelstråk genom att peka på strukturella förutsättningar för infrastruktur och bebyggelse och ta tillvara naturliga resurser som vind, sol och vatten samt bidra till effektiva och strategiska lösningar kring bland annat avfallshantering och för energitillförsel.

Enligt *andra stycket* ska det av ett yttrande över en översiktsplan under utställningstiden framgå hur översiktsplanen förhåller sig till det regionala fysiska programmet. Se ovan under punkten 5.

Enligt *tredje stycket* kan regeringen begära uppgifter om den regionala fysiska planeringen. Det kan t.ex. handla om att regeringen begär statistik uppgifter eller uppgifter om vissa sakförhållanden i länet kring angående den regionala fysiska planeringen.

Regionalt fysiskt program

5 §

För varje län ska det finnas ett regionalt fysiskt program.

Bestämmelsen anger att det ska finnas ett regionalt fysiskt program för varje län. Detta förslag skiljer sig från de nuvarande reglerna om regionplaner. Regionplaner får, men måste inte upprättas. En regionplan ska gälla i åtta år och kan upphävas. I nu föreslagen lag om regional fysisk planering införs inte någon möjlighet att upphäva ett program. Anledningen är att det inte ska kunna uppstå situationer där ett län står utan ett program. Ett program gäller således tillsvidare. Mot den bakgrunden föreslås inte några regler om programmets giltighetstid. Av 7 § följer att ett program kan ändras. Genom beslut om ändring kan således nya program antas.

Det förhållandet att någon giltighetstid inte föreslås för ett program ska inte förväxlas med ett programs planeringshorisont. Ett programs planeringshorisont avser den tidsperiod som ett program kan ta sikte på i fråga om den prognostiserade och tänkta utvecklingen. Några regler om programmets planeringshorisont föreslås inte. Det överlämnas till de samverkansorgan och landsting i lagen att bestämma, utifrån förhållanden och behov. I 10 § föreskrivs att ett regionalt fysiskt program ska aktualitetsprövas varje mandatperiod. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.8.

6 §

Av programmet ska framgå

1. hur hänsyn har tagits till allmänna intressen enligt 2 kap. plan- och bygglagen (2010:900), hur riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken har tillgodosetts och på vilket sätt miljökvalitetsnormer enligt 5 kap. miljöbalken följts,

2. hur hänsyn har tagits till och hur programmet har samordnats med länsplaner för transportinfrastruktur, strategier för länets utveckling, trafikförsörjningsprogram och kommunala riktlinjer för bostadsförsörjning samt nationella och andra regionala och kommunala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling i länet, och

3. hur programmet är tänkt att genomföras.

Länsstyrelsens granskningsyttrande enligt 13 § ska utgöra en del av programmet.

Regeringen får meddela föreskrifter om programmets utformning i övrigt.

Paragrafen innehåller bestämmelser om innehållet i ett regionalt fysiskt program. Regleringen av programmets innehåll är allmänt hållen och anger inte vilka frågor planeringen ska omfatta för att göra det möjligt att anpassa programmet till olika förhållanden. Regleringen är allmänt hållen också för att underlätta samordningen av programmet med länsplaner för transportinfrastruktur, strategier för länets utveckling, trafikförsörjningsprogram och kommunala riktlinjer för bostadsförsörjning samt relevanta nationella och andra regionala och kommunala mål, planer och program. I kommentaren till 4 § lämnas exempel på frågor som skulle kunna vara av regional och mellankommunal karaktär och kan upptas i ett regionalt fysiskt program.

I *första stycket* anges vad de samverkansorgan och landsting som avses i lagen ska redovisa i programmet.

I *punkten 1* anges att det ska framgå av programmet hur hänsyn har tagits till allmänna intressen enligt 2 kap. plan- och bygglagen (2010:900), tillgodosett riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken och följt miljökvalitetsnormer enligt 5 kap. miljöbalken. Syftet med denna punkt är att få till stånd bedömningar och avvägningar utifrån de allmänna intressena, riksintressena och miljökvalitetsnormerna på en regional nivå. De ska i sin tur utgöra

underlag för den kommunala översikts- och detaljplaneringen samt upprättande av områdesbestämmelser i syfte att underlätta den kommunala planeringen.

Punkten 2 ställer krav på samordning med nationella och andra regionala och kommunala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling i länet. Krav på samordning med länsplaner för transportinfrastruktur, strategier för länets utveckling, trafikförsörjningsprogram och kommunala riktlinjer för bostadsförsörjning av betydelse för en hållbar utveckling i länet pekas särskilt ut. Avsikten är att det alltid ska framgå av ett regionalt fysiskt program hur samordning har skett med dessa planeringsdokument. Hur hänsyn ska tas och samordning ska ske regleras inte. Det kan exempelvis anges genom uppgift om hur det regionala fysiska programmet stödjer respektive inte stödjer de aktuella planeringsdokumenten i berörda delar. Det kan exempelvis handla om hur det regionala fysiska programmet skapar förutsättningar för genomförandet av åtgärder i de aktuella planeringsdokumenten eller anger en annan tänkt utveckling. Motsvarande krav på samordning föreslås även för de övriga av de nu aktuella planeringsdokumenten, se 4 § i förslaget till ändring i förordningen (1997:263) om länsplaner för regional transportinfrastruktur, 9 § i förslaget till ändring i förordningen (2007:713) om regionalt tillväxtarbete, 2 kap. 10 § i förslaget till ändring i lagen (2010:1065) om kollektivtrafik och 2 § i förslaget till ändring i lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar.

De hänsynstaganden som ska tas enligt denna punkt och de bedömningar och avvägningar som följer av detta ska utgöra underlag för den kommunala översikts- och detaljplaneringen samt upprättande av områdesbestämmelser i syfte att underlätta den kommunala planeringen.

Enligt *punkten 3* ska det framgå hur programmet är tänkt att genomföras. Syftet är att ge programmet ett genomförandeperspektiv. Detta kan exempelvis innebära att åtgärds- och finansieringsansvar identifieras tillsammans med berörda aktörer. Bestämelsen innebär att möjligheterna för att genomföra ett program måste bedömas på ett tidigt skede då olika utvecklingsalternativ övervägs. De samverkansorgan och landsting som avses i lagen bestämmer arbetsformerna för denna uppgift. Som framgår i 4 § föreskrivs att de samverkansorgan och landsting som avses i lagen

ska föra dialog med berörda parter som förhandlar om medfinansiering i bostadsbyggande och infrastrukturprojekt. Sådana dialoger kan bidra till att identifiera förutsättningarna för och möjligheterna att genomföra programmet i dess olika delar.

Enligt *andra stycket* ska länsstyrelsens granskningsyttrande enligt 13 § utgöra en del av programmet. Syftet med bestämmelsen är att synliggöra om staten har invändningar mot programmet för att synliggöra eventuella intresse- och målkonflikter inför bland annat efterföljande översikts- och detaljplanering samt upprättande av områdesbestämmelser. Länsstyrelsens granskningsyttrande kan utgöra en bilaga till programmet eller integreras i programmet.

Tredje stycket innehåller ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om utformningen i övrigt av ett program. Det kan exempelvis avse huruvida programmet ska redovisa exempelvis mål, prioriteringar, en särskild analys, innehålla kartmaterial eller liknande. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.10.

7 §

Vid upprättande eller ändring av ett program ska de samverkansorgan och landsting som avses i denna lag samråda med länsstyrelsen, motsvarande aktörer i berörda län, kommuner, regionala kollektivtrafikmyndigheter och andra statliga myndigheter som berörs.

Den allmänhet, de andra myndigheter och sammanslutningar i övrigt som har ett väsentligt intresse av programmet ska ges tillfälle till samråd.

Syftet med samrådet är att få ett så bra beslutsunderlag som möjligt och att ge möjlighet till insyn och påverkan.

Paragrafen reglerar att ett beslut om ett program ska föregås av ett samrådsförfarande och med vilka aktörer samråd ska ske samt syftet med samrådet.

Första stycket reglerar vilka som är obligatoriska samrådsparter. Med motsvarande aktörer avses de aktörer har motsvarande uppgifter i andra län enligt lagen, det vill säga uppgifter för regional fysisk planering. Syftet med att ange dessa obligatoriska samrådsparter är att främja en dialog mellan aktörerna och samordning mellan programmet och länsplaner för transportinfrastruktur,

strategier för länets utveckling, trafikförsörjningsprogram och kommunala riktlinjer för bostadsförsörjning samt att få underlag och synpunkter från länsstyrelsen och andra berörda statliga myndigheter.

Andra stycket anger vilka aktörer som ska beredas tillfälle till samråd. Med sammanslutningar avses detsamma som i 3 kap. 9 § plan- och bygglagen (2010:900). Detta innefattar bland annat byggbranschen. Formerna för samrådet är upp till de samverkansorgan och landsting som avses i lagen att bestämma. Dessa har då att beakta syftet med samrådet som anges i tredje stycket. Allmänhetens medverkan ske på ett tidigt stadium och när allmänheten kan delta på ett meningsfullt sätt. Tiden för samrådet måste vara så väl tilltagen att den ger en reell möjlighet att lämna synpunkter. Av 8 § 2 st. förordning (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar följer att om ett program kräver samråd om en miljökonsekvensbeskrivning utöver ett samråd enligt denna lag, ska berörda myndigheter och kommuner sträva efter att genomföra samråden i ett sammanhang.

I *tredje stycket* anges att syftet med samrådet är att få ett så bra beslutsunderlag som möjligt och att ge möjlighet till insyn och påverkan. Bestämmelsen motsvarar 3 kap. 9 § 2 st. plan- och bygglagen. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.11.

8 §

Efter samrådet och innan ett program antas ska länsstyrelsen avge ett granskningsyttrande över programmet.

Länsstyrelsen ska lämna ett sådant yttrande när de samverkansorgan och landsting som avses i denna lag begär det.

Bestämmelsens *första stycke* innebär att länsstyrelsen ska granska programmet efter att det har varit föremål för samråd och innan det antas. Bortsett från möjligheterna till laglighetsprövning enligt kommunallagen (1991:900) föreslås inte någon möjlighet till överprövning av ett regionalt fysiskt program. Staten bör därför få möjlighet att granska programmet efter att det har varit föremål för samråd och innan det antas.

Bestämmelsens *andra stycke* anger att de samverkansorgan och landsting som avses i lagen ska begära länsstyrelsens yttrande efter samrådet och innan antagandet. Av detta följer att samverkansorganen och landstingen måste översända förslaget till länsstyrelsen för granskningen. I 13 § anges vilka frågor som länsstyrelsens granskning ska inriktas på. Enligt 6 § ska länsstyrelsens granskningsyttrande utgöra en del av programmet. Övervägandena redovisas i avsnitt 7.3.2.

9 §

Programmet ska vara vägledande för beslut om översiktsplaner, detaljplaner och områdesbestämmelser enligt plan- och bygglagen (2010:900).

Programmet är inte bindande.

I paragrafen regleras programmets verkan. *Första stycket* motsvarar nuvarande 7 kap. 6 § första punkten plan- och bygglagen (2010:900). *Andra stycket* anger att ett regionalt fysiskt program inte är bindande. Det innebär att programmet inte är bindande mot någon och medför t.ex. vare sig några rättigheter eller skyldigheter för enskilda.. Bestämmelsen motsvarar 3 kap. 3 § plan- och bygglagen i fråga om översiktsplan. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.8

10 §

De samverkansorgan och landsting som avses i denna lag ska varje mandatperiod pröva om programmet är aktuellt i förhållande till kraven i 6 §.

Bestämmelsen anger inom vilket tidsintervall och utifrån vilka aspekter programmets aktualitet ska prövas. Bestämmelsen motsvarar kravet på aktualitetsprövning av översiktsplan i 3 kap. 27 § plan- och bygglagen (2010:900). Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.9.

11 §

Om ett beslut av länsstyrelsen eller någon annan statlig myndighet avviker från vad som anges i länsstyrelsens granskningsyttrande ska det av beslutet framgå på vilket sätt det i så fall gör det och skälen för avvikelsen.

Bestämmelsen reglerar hur länsstyrelsens och andra statliga myndigheter ska förhålla sig till innehållet i länsstyrelsens granskningsyttrande. Syftet med bestämmelsen är att underlätta kommunernas arbete och skapa förutsägbarhet i fråga om de statliga intressena vid den kommunala översikts- och detaljplaneringen samt upprättande av områdesbestämmelser genom att motverka att staten frångår vad som anges i granskningsyttrandet. Övervägandena redovisas i avsnitt 7.3.2.

Länsstyrelsens uppgifter

12 §

Under samrådet ska länsstyrelsen

- 1. ta till vara och samordna statens intressen,*
- 2. tillhandahålla underlag för samverkansorganens och landstingens bedömningar och ge råd i fråga om sådana allmänna intressen enligt 2 kap. plan- och bygglagen (2010:900) som hänsyn bör tas till,*
- 3. verka för att riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken tillgodoses och att miljö kvalitetsnormer enligt 5 kap. miljöbalken följs, och*
- 4. så långt det är möjligt bidra till att avvägningar görs mellan allmänna intressen enligt 2 kap. plan- och bygglagen, riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken och övriga relevanta nationella intressen.*

Paragrafen reglerar länsstyrelsens samrådsyttrande vid upprättande av ett program.

Punkten 1 motsvarar länsstyrelsens uppgift vid översiktsplanering enligt 3 kap. 10 1 p. plan- och bygglagen (2010:900).

Punkten 2 motsvarar länsstyrelsens uppgift vid översiktsplanering enligt 3 kap. 10 § 2 p plan- och bygglagen.

Punkten 3 motsvarar länsstyrelsens uppgift vid översiktsplanering enligt 3 kap. 10 3 p plan- och bygglagen, förutom den del som avser strandskyddsfrågor.

Punkten 4 ger länsstyrelsen i uppgift att så lång det är möjligt bidra till att avvägningar kan göras mellan allmänna intressen, riksintressen och övriga relevanta nationella intressen på den regionala nivån. Syftet med bestämmelsen är att underlätta den kommunala översikts- och detaljplaneringen samt upprättande av områdesbestämmelsen genom att, så långt det är möjligt, få statens avvägningar på den regionala nivån. Övervägandena redovisas i avsnitt 7.3.2.

13 §

Vid sin granskning enligt 8 § ska länsstyrelsen avge ett yttrande över det regionala fysiska programmet. Av yttrandet ska det framgå om programmet inte tillgodoser ett allmänt intresse enligt 2 kap. plan- och bygglagen (2010:900) eller ett berört riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken och om en miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. miljöbalken inte följs.

Paragrafen anger vilka frågor som länsstyrelsens granskning ska inriktas på. Syftet med bestämmelsen är att länsstyrelsen ska redovisa i vad mån staten anser att det finns konflikter med vissa statliga intressen som kan påverka den kommunala översikts- och detaljplaneringen samt upprättande av områdesbestämmelser, vilket därigenom kan underlätta den kommunala planeringen. Övervägandena redovisas i avsnitt 7.3.2.

14 §

Vid aktualitetsprövning av ett regionalt fysiskt program enligt 10 § ska länsstyrelsen redovisa sina synpunkter i fråga om sådana statliga intressen som kan ha betydelse för det regionala fysiska programmets aktualitet. Synpunkterna ska lämnas på begäran av det samverkansorgan eller landsting som avses i denna lag. Synpunkterna ska redovisas i en sammanfattande redogörelse. Av redogörelsen ska det framgå hur synpunkterna förhåller sig till programmet.

Bestämmelsen reglerar länsstyrelsens uppgift att yttra sig över planens aktualitet i fråga om statliga intressen vid en aktualitetsprövning enligt 10 §. Länsstyrelsens redovisning motsvarar redovisningen av de statliga intressena i fråga om översiktsplaner i 3 kap. 28 § första stycket plan- och bygglagen (2010:900), PBL, med den skillnaden att yttrandet inte ska avse mellankommunala intressen i ett regionalt fysiskt program. Bakgrunden till den skillnaden är att länsstyrelsens uppgifter i fråga om mellankommunala frågor enligt 3 kap. 10 och 16 §§ och 5 kap. 14 och 22 §§ PBL föreslås upphävas enligt förslaget till ändring i PBL. Övervägandena redovisas i avsnitt 7.3.2.

15 §

När de samverkansorgan och landsting som avses i denna lag har beslutat om ett regionalt fysiskt program samt om ett sådant programs aktualitet ska samverkansorganen och landstingen utan dröjsmål skicka beslutet till Boverket, länsstyrelsen och berörda kommuner.

Bestämmelsen reglerar till vilka aktörer samverkansorganens och landstingens skyldighet att skicka beslut om regionala fysiska program. Det ligger i sakens natur att samverkansorganet eller landstinget även bör skicka det regionala fysiska programmet till andra berörda aktörer tillsammans med beslutet i de fall beslutet innebär att ett program antas eller ändras. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.8.

Andra aktörers uppgifter

16 §

De kommuner och regionala kollektivtrafikmyndigheter, länsstyrelsen samt andra myndigheter som berörs ska lämna de samverkansorgan och landsting som avses i denna lag underlag och information som behövs för planeringen och för upprättande av ett regionalt fysiskt program.

Bestämmelsen anger att de aktörer som ska få underlag av de i lagen avsedda samverkansorganen eller landstingen enligt 4 § 1 st. 4 p denna lag ska lämna underlag och information till dessa som behövs för upprättande av ett program. Med underlag avses analys- och planeringsunderlag. Syftet med bestämmelsen är dels att skapa förutsättningar för samordning, dels att tillhandahålla relevant och behövligt planeringsunderlag till samverkansorganen och landstingen. Den samordning som åsyftas är mellan berörda läns regionala fysiska planeringar, mellan regional fysisk planering och planeringarna för transportinfrastruktur, tillväxt, kollektivtrafik och bostadsförsörjning och mellan regional fysisk planering och andra planeringar som kan beröra och beröras av den regionala fysiska planeringen. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.11.

17 §

Vid aktualitetsprövning av ett regionalt fysiskt program enligt 10 § ska berörda kommuner redovisa sina synpunkter i fråga om sådana kommunala intressen som kan ha betydelse för det regionala fysiska programmens aktualitet. Synpunkterna ska lämnas på begäran av det samverkansorgan eller landsting som avses i denna lag. Synpunkterna ska redovisas i en sammanfattande redogörelse. Av redogörelsen ska det framgå hur synpunkterna förhåller sig till programmet.

Bestämmelsen reglerar att berörda kommuner ska redovisa synpunkter om kommunala intressen av betydelse för ett regionalt programs aktualitet. Redovisningen bör avse kommunala intressen som kan ha mellankommunal eller regional betydelse, eller kommunala intressen av lokal betydelse som kan ha inverkan på möjligheterna att genomföra det regionala fysiska programmet. Det kan exempelvis röra sig om inrättande eller upphävande av områdeskydd av olika slag eller planerade eller påbörjade markanvändningsprojekt av olika slag. Det kan exempelvis röra sig om pågående eller antagna detaljplaner. Samverkansorganet eller landstinget i fråga ska begära länsstyrelsens och kommunernas yttrande i samband med aktualitetsprövningen. Övervägandena redovisas i avsnitt 7.4.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019. Genom lagen upphävs lagen (1987:147) om regionplanering för kommunerna i Stockholms län.

2. Regionplaner som har antagits enligt lagen om regionplanering för kommunerna i Stockholms län och 7 kap. plan- och bygglagen (2010:900) före ikraftträdandet av denna lag ska gälla som regionala fysiska program enligt denna lag.

3. Ett regionalt fysiskt program enligt denna lag ska vara antaget i varje län senast år 2022.

Våra överväganden beträffande ikraftträdande och övergångsbestämmelser redovisas i avsnitt 9.

Genom *punkten 1* upphävs den lagstiftning om regionplanering som har gällt för Stockholms län. I förslaget till ändring i plan- och bygglagen föreslås att 7 kap. i denna lag om regionplanering upphävs.

Enligt *punkten 2* ska befintliga regionplaner fortsätta gälla som regionala fysiska program under den tid de skulle ha gällt som regionplaner enligt tidigare regler om regionplanering. Den enda befintliga regionplanen, som omfattar Stockholms län, antogs år 2010 och gäller fram till år 2018. Förutsatt att ingen ny plan antas dessförinnan kommer det inte att finnas någon befintlig regionplan som ska gälla som ett regionalt fysiskt program.

Punkten 3 anger när regionala fysiska program senast ska vara antagna.

10.2 Förslaget till förordning (201X:XX) om regional fysisk planering

1 §

Under ett samråd om att anta eller ändra ett regionalt fysiskt program ska länsstyrelsen underrätta de statliga myndigheter som kan väntas ha synpunkter i sådana frågor som länsstyrelsen ska ta ställning till i sitt granskningsyttrande.

Paragrafen reglerar några av länsstyrelsens uppgifter under ett samråd om ett regionalt fysiskt program. Andra uppgifter finns i 12 och 13 §§ i förslag till lag (201X:XX) om regional fysisk planering. Paragrafen motsvarar de uppgifter som länsstyrelsen enligt nuvarande reglering ska ha i fråga om samråd och utställning av en regionplan enligt 2 kap. 2 § plan- och byggförordningen (2011:338). Av förslaget till förordning om ändring i plan- och byggförordningen framgår att vi föreslår att uppgifterna i fråga om en regionplan i 2 kap. 2 § plan- och byggförordningen upphävs. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.3.

2 §

Om ett regionalt fysiskt program antas eller ändras ska länsstyrelsen underrätta lantmäterimyndigheten om beslutet. Länsstyrelsen ska underrätta andra statliga myndigheter, om de har haft synpunkter på programförslaget eller om de särskilt berörs av beslutet.

Paragrafen reglerar länsstyrelsens uppgifter när ett regionalt fysiskt program antas eller ändras. Paragrafen motsvarar de uppgifter som länsstyrelsen enligt nuvarande reglering ska ha i fråga om antagande, ändring eller upphävande av en regionplan enligt 2 kap. 4 § plan- och byggförordningen (2011:338), med den skillnaden att ordet upphävande inte finns i fråga om ett regionalt fysiskt program. Enligt förslaget till lag (201X:XX) om regional fysisk planering kan inte ett program upphävas, utan endast ändras. Uppgifterna i fråga om en regionplan i 2 kap. 4 § plan- och byggförordningen upphävs. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.3.

3 §

På Boverkets begäran ska länsstyrelsen lämna sådana redovisningar av planeringsunderlag för regionala fysiska program som behövs för att Boverket ska få kännedom om aktuella utvecklingstendenser inom regional fysisk planering.

Paragrafen reglerar länsstyrelsens uppgift att lämna redovisningar av planeringsunderlag för regionala fysiska program till Boverket. Paragrafen motsvarar den uppgifter som länsstyrelsen enligt nuvarande reglering ska ha i fråga om regionplaner enligt 8 kap. 18 § plan- och byggförordningen (2011:338). Av förslaget till förordning om ändring i plan- och byggförordningen framgår att uppgiften i fråga om en regionplan i 8 kap. 18 § plan- och byggförordningen föreslås upphävas. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.3.

Ikraftträdande

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2019.

Övervägandena beträffande ikraftträdande redovisas i kapitel 9.

10.3 Förslaget till lag om ändring i väglagen (1971:948)

Förslaget till lag (201X:XX) om regional fysisk planering och förslagen om upphävande av 7 kap. plan- och bygglagen (2010:900) och lag (1987:147) om regionplanering för kommunerna i Stockholms län föranleder ändringar i väglagen (1971:948).

76 §

Trafikverket får överklaga länsstyrelsens beslut enligt denna lag.

Länsstyrelsen får överklaga sådana beslut av Trafikverket enligt denna lag som berör länsstyrelsens verksamhetsområde.

Kommuner, regionala kollektivtrafikmyndigheter enligt lagen (2010:1065) om kollektivtrafik och *de samverkansorgan och landsting som avses i lagen (201X:XX) om regional fysisk planering* får överklaga Trafikverkets beslut.

Paragrafens *tredje stycke* har ändrats på så sätt att ett regionplaneorgans rätt att överklaga Trafikverkets beslut överförs till de samverkansorgan och landsting som avses i lagen (201X:XX) om regional fysisk planering. Genom förslag om upphävande av 7 kap.

plan- och bygglagen (2010:900) och lag (1987:147) om regionplanering för kommunerna i Stockholms län upphör begreppet regionplaneorgan att gälla. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.3.

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019.

Övervägandena beträffande ikraftträdande redovisas i kapitel 9.

10.4 Förslaget till lag om ändring i lag (1995:1649) om byggande av järnväg

Förslaget till lag (201X:XX) om regional fysisk planering och förslagen om upphävande av 7 kap. plan- och bygglagen (2010:900) och lag (1987:147) om regionplanering för kommunerna i Stockholms län föranleder ändringar i lag (1995:1649) om byggande av järnväg.

5 kap.

3 §

Trafikverket och kommuner får överklaga länsstyrelsens beslut. Kommuner, regionala kollektivtrafikmyndigheter enligt lagen (2010:1065) om kollektivtrafik och *de samverkansorgan och landsting som avses i lagen (201X:XX) om regional fysisk planering* får överklaga Trafikverkets beslut.

Paragrafen har ändrats på så sätt att ett regionplaneorgans rätt att överklaga Trafikverkets beslut överförs till *de samverkansorgan och landsting som avses i lagen (201X:XX) om regional fysisk planering*. Genom förslag om upphävande av 7 kap. plan- och bygglagen (2010:900) och lag (1987:147) om regionplanering för kommunerna i Stockholms län upphör begreppet regionplaneorgan att gälla. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.3.

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019.

Övervägandena beträffande ikraftträdande redovisas i kapitel 9.

10.5 Förslaget till lag om ändring i lag (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar

2 §

Kommunens riktlinjer för bostadsförsörjningen ska minst innehålla följande uppgifter:

1. kommunens mål för bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet,
2. kommunens planerade insatser för att nå uppsatta mål, och
3. hur kommunen har tagit hänsyn till *och samordnat riktlinjerna med relevanta regionala fysiska program, länsplaner för transportinfrastruktur, strategier för länets utveckling, trafikförsörjningsprogram samt nationella och andra regionala och kommunala mål, planer och program som är av betydelse för bostadsförsörjningen.*

Uppgifterna ska särskilt grundas på en analys av den demografiska utvecklingen, av efterfrågan på bostäder, bostadsbehovet för särskilda grupper och marknadsförutsättningar.

I bestämmelsens *första stycke* har ett tillägg gjorts så att kommunernas riktlinjer för bostadsförsörjning ska innehålla uppgift om hur kommunen har tagit hänsyn till och samordnat riktlinjerna med relevanta regionala fysiska program, länsplaner för transportinfrastruktur, strategier för länets utveckling och trafikförsörjningsprogram. Syftet med tillägget är att främja samordning mellan riktlinjerna för bostadsförsörjning och relevanta regionala fysiska program, länsplaner för transportinfrastruktur, strategier för länets utveckling och trafikförsörjningsprogram. Hur hänsyn ska tas och samordning ska ske regleras inte. Det kan exempelvis anges genom uppgift om hur riktlinjerna stödjer respektive inte stödjer de aktuella planeringsdokumenten i berörda delar. Det kan exempelvis handla om hur riktlinjerna skapar förutsättningar för genomförandet av åtgärder i de aktuella planeringsdokumenten eller anger

en annan tänkt utveckling. Motsvarande krav på samordning föreslås för de övriga av de nu aktuella planeringsdokumenten, se 6 § i förslaget till lag (201X:XX) om regional fysisk planering, 4 § i förslaget till ändring i förordning (1997:263) om länsplaner för regional transportinfrastruktur, 9 § i förslaget till ändring i förordning (2007:713) om regionalt tillväxtarbete och 2 kap. 10 § i förslaget till ändring i lag (2010:1065) om kollektivtrafik. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.4 och 7.4.

3 §

De samverkansorgan och landsting som avses i lagen (201X:XX) om regional fysisk planering ska lämna kommunerna i länet råd, information och underlag för deras planering av bostadsförsörjningen. De samverkansorgan och landsting som avses i lag (201X:XX) om regional fysisk planering ska uppmärksamma kommunerna på behovet av samordning mellan kommuner i frågor om bostadsförsörjning och verka för att sådan samordning kommer till stånd.

Paragrafen har ändrats så att uppgifterna som anges i paragrafen överförs från länsstyrelsen till de samverkansorgan och landsting som avses i lagen (201X:XX) om regional fysisk planering. Syftet är att stärka samordningen mellan regional fysisk planering och planeringarna för transportinfrastruktur, tillväxt, kollektivtrafik och bostadsförsörjning och att bostadsförsörjningsfrågorna ska få en tydlig funktion i ett större planeringssammanhang.

Paragrafen har även ändrats så att uppgiften att uppmärksamma kommunerna på behovet av samordning mellan kommuner i frågor om bostadsförsörjning och verka för att sådan samordning kommer till stånd upphävs. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.3.

3 a §

De samverkansorgan och landsting som avses i lagen (201X:XX) om regional fysisk planering ska årligen upprätta en rapport som ska innehålla en bostadsmarknadsanalys för länet.

Regeringen får meddela föreskrifter om en sådan rapport som avses i första stycket.

Bestämmelsen är ny. Bestämmelsens *första stycke* motsvarar 2 § första stycket första meningen i förordning (2011:1160) om regionala bostadsmarknadsanalyser och kommunernas bostadsförsörjningsansvar, med den skillnaden att den föreskriver att en annan ansvarig aktör för uppgiften. Enligt förslaget ska de samverkansorgan och landsting som avses i lag (201X:XX) om regional fysisk planering, i stället för länsstyrelsen, ansvara för uppgiften. Utöver en bostadsmarknadsanalys ska en rapport innehålla ytterligare uppgifter enligt 2 § förordning (2011:1160) om regionala bostadsmarknadsanalyser och kommunernas bostadsförsörjningsansvar. Dessa ytterligare uppgifter överförs inte till denna bestämmelse och ska inte finnas kvar i förordning (2011:1160) om regionala bostadsmarknadsanalyser och kommunernas bostadsförsörjningsansvar. 2 § i denna förordning upphävs därmed i sin helhet.

Bestämmelsens *andra stycke* anger att regeringen får meddela föreskrifter om en sådan rapport som avses i bestämmelsen. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.3.

5 §

Kommunerna ska lämna sina riktlinjer för bostadsförsörjningen till de samverkansorgan och landsting som avses i lag (201X:XX) om regional fysisk planering.

Bestämmelsen är ny. Förslaget innebär att kommunerna ska lämna sina riktlinjer till en mottagare, nämligen de samverkansorgan och landsting som avses i lag (201X:XX) om regional fysisk planering. Bestämmelsen har två syften. För det första är syftet att knyta den regionala fysiska planeringen närmare kommunernas planering för bostadsförsörjning. För det andra syftar bestämmelsen till att skapa incitament för att riktlinjer för bostadsförsörjning upprättas genom att den regionala aktören efterfrågar och använder dem som underlag i sin planering. Den aktören har enligt 4 § första stycket sjätte punkten lag (201X:XX) om regional fysisk planering i uppgift att verka för insatser som kan bidra till att det långsiktiga behovet av bostäder kan tillgodoses. Kommunernas bostadsförsörjningsrikt-

linjer bör tillsammans med kommunernas översiktsplaner utgöra underlag för detta arbete. Övervägandena redovisas i avsnitt 7.4.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för ärenden om kommunala riktlinjer för bostadsförsörjning som har påbörjats före den 1 januari 2019 och för mål som avser överklagande av beslut om sådana riktlinjer till dess målet är slutligt avgjort.

Övervägandena beträffande ikraftträdande och övergångsbestämmelser redovisas i kapitel 9.

10.6 Förslaget till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900)

Förslaget till lag (201X:XX) om regional fysisk planering och förslagen om upphävande av 7 kap. plan- och bygglagen (2010:900) och lag (1987:147) om regionplanering för kommunerna i Stockholms län föranleder ändringar i plan- och bygglagen (2010:900).

1 kap.

3 §

Lagen innehåller bestämmelser om

1. lagens syfte, innehåll och definitioner (1 kap.),
2. allmänna och enskilda intressen (2 kap.),
3. översiktsplan (3 kap.),
4. reglering med detaljplan och områdesbestämmelser (4 kap.),
5. att ta fram detaljplaner och områdesbestämmelser (5 kap.),
6. genomförandet av detaljplaner (6 kap.),
7. krav på byggnadsverk, byggprodukter, tomter och allmänna platser (8 kap.),
8. bygglov, rivningslov och marklov m.m. (9 kap.),
9. genomförandet av bygg-, rivnings- och markåtgärder (10 kap.),
10. tillsyn, tillträde, ingripanden och påföljder (11 kap.),

11. byggnadsnämnden (12 kap.),
12. överklagande (13 kap.),
13. skadeersättning och inlösen (14 kap.),
14. domstolsprövning m.m. (15 kap.), och
15. bemyndiganden (16 kap.).

Paragrafen har ändrats så att punkten 7 med lydelse ”7. regionplanering (7 kap.)” upphävas. Ändringen är en följd av att 7 kap. upphävs på grund av införande av lag (201X:XX) om regional fysisk planering. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.3. Förslagets påverkan på det kommunala planmonopolet behandlas i avsnitt 8.6.

1 kap.

4 §

I denna lag avses med

allmän plats: en gata, en väg, en park, ett torg eller ett annat område som enligt en detaljplan är avsett för ett gemensamt behov,

bebygga: att förse ett område med ett eller flera byggnadsverk,

bebyggelse: en samling av byggnadsverk som inte enbart består av andra anläggningar än byggnader,

byggherre: den som för egen räkning utför eller låter utföra projekterings-, byggnads-, rivnings- eller markarbeten,

byggnad: en varaktig konstruktion som består av tak eller av tak och väggar och som är varaktigt placerad på mark eller helt eller delvis under mark eller är varaktigt placerad på en viss plats i vatten samt är avsedd att vara konstruerad så att människor kan uppehålla sig i den,

byggnadsnämnden: den eller de nämnder som fullgör kommunens uppgifter enligt denna lag,

byggnadsverk: en byggnad eller annan anläggning,

byggprodukt: en produkt som är avsedd att stadigvarande ingå i ett byggnadsverk,

exploateringsavtal: ett avtal om genomförande av en detaljplan mellan en kommun och en byggherre eller en fastighetsägare avseende mark som inte ägs av kommunen, dock inte avtal mellan en

kommun och staten om utbyggnad av statlig transportinfrastruktur,

genomförandetiden: den tid för genomförandet av en detaljplan som ska bestämmas enligt 4 kap. 21–25 §§,

kvartersmark: mark som enligt en detaljplan inte ska vara allmän plats eller vattenområde,

miljönämnden: den eller de nämnder som fullgör kommunens uppgifter på miljö- och hälsoskyddsområdet,

nybyggnad: uppförande av en ny byggnad eller flyttning av en tidigare uppförd byggnad till en ny plats,

ombyggnad: ändring av en byggnad som innebär att hela byggnaden eller en betydande och avgränsbar del av byggnaden påtagligt förnyas,

omgivningsbuller: buller från flygplatser, industriell verksamhet, spårtrafik och vägar,

planläggning: arbetet med att ta fram en översiktsplan, en detaljplan eller områdesbestämmelser,

sammanhållen bebyggelse: bebyggelse på tomter som gränsar till varandra eller skiljs åt endast av en väg, gata eller parkmark,

tillbyggnad: ändring av en byggnad som innebär en ökning av byggnadens volym,

tomt: ett område som inte är en allmän plats men som omfattar mark avsedd för en eller flera byggnader och mark som ligger i direkt anslutning till byggnaderna och behövs för att byggnaderna ska kunna användas för avsett ändamål,

underhåll: en eller flera åtgärder som vidtas i syfte att bibehålla eller återställa en byggnads konstruktion, funktion, användningsätt, utseende eller kulturhistoriska värde, och

ändring av en byggnad: en eller flera åtgärder som ändrar en byggnads konstruktion, funktion, användningsätt, utseende eller kulturhistoriska värde.

Bestämmelsen har ändrats så att regionplan har tagits bort vid definitionen av planläggning. Efter ändringen omfattar planläggning arbetet med att ta fram en översiktsplan, en detaljplan eller områdesbestämmelser. Ändringen är föranledd av att 7 kap. om regionplanering upphävs på grund av införande av lag (201X:XX) om regional fysisk planering. Regionplanering utgår därmed från PBL:s plansystem och omfattas således inte längre av det kom-

munala planmonopolet. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.3. Förslagets påverkan på det kommunala planmonopolet behandlas i avsnitt 8.6.

3 kap.

2 §

Översiktsplanen ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön. Planen ska ge vägledning för beslut om hur mark- och vattenområden ska användas och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras.

Ett regionalt fysiskt program enligt lag (201X:XX) om regional fysisk planering är vägledande för beslut om översiktsplaner.

Paragrafens *andra stycke* är nytt. Stycket anger att ett regionalt fysiskt program enligt lag (201X:XX) om regional fysisk planering ska vara vägledande för beslut om översiktsplaner. Stycket motsvarar en regionplans verkan gentemot översiktsplaner i nuvarande 7 kap. 6 § första punkten plan- och bygglagen (2010:900), PBL. Någon ändring i sak är inte avsedd. Motsvarande bestämmelse i fråga om detaljplaner och områdesbestämmelser föreslås för 4 kap. 1 § PBL. Ändringen är en följd av att 7 kap. upphävs och lag (201X:XX) om regional fysisk planering införs. I 9 § lag (201X:XX) om regional fysisk planering föreslås en bestämmelse som anger att ett regionalt fysiskt program ska vara vägledande för beslut om översiktsplaner, detaljplaner och områdesbestämmelser enligt PBL och att programmet inte ska vara bindande. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.8.

3 kap.

5 §

Av översiktsplanen ska framgå

1. grunddragen i fråga om den avsedda användningen av mark- och vattenområden,
2. kommunens syn på hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras,

3. hur kommunen avser att tillgodose de redovisade rikstintresserna och följa gällande miljö kvalitetsnormer,

4. hur kommunen i den fysiska planeringen avser att ta hänsyn till och samordna översiktsplanen med relevanta nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling inom kommunen,

5. hur kommunen avser att tillgodose det långsiktiga behovet av bostäder,

6. sådana områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen som avses i 7 kap. 18 e § första stycket miljöbalken, och

7. om planen avviker från det regionala fysiska programmet för länet, på vilket sätt den gör det och skälen för avvikelsen.

Bestämmelsen har tillförts en ny punkt, *nummer sju*, som anger att om en översiktsplan avviker från det regionala fysiska programmet för länet ska det av planen framgå på vilket den gör det och skälen för avvikelsen. Punkten motsvarar vad som gäller för detaljplaner i förhållande till översiktsplaner i 4 kap. 33 § plan- och bygglagen (2010:900). Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.8.

3 kap.

9 §

När kommunen upprättar ett förslag till översiktsplan eller ändring i planen ska kommunen samråda med länsstyrelsen samt med de berörda kommuner och de samverkansorgan och landsting som har ansvar för regional fysisk planering, regionalt tillväxtarbete och transportinfrastrukturplanering. Kommunen ska också ge kommunens medlemmar, de andra myndigheter, sammanslutningar och enskilda i övrigt som har ett väsentligt intresse av förslaget tillfälle att delta i samrådet.

Syftet med samrådet är att få fram ett så bra beslutsunderlag som möjligt och att ge möjlighet till insyn och påverkan.

Under samrådet ska kommunen redovisa förslagets innebörd, skälen för förslaget, förslagets konsekvenser och det planeringsunderlag som har betydelse från nationell, regional, mellankommunal eller annan synpunkt.

Paragrafens *första stycke* ändras på så sätt att ett regionplaneorgans roll som obligatorisk samrådspart vid upprättande av översiktsplan överförs till de samverkansorgan och landsting som ansvarar för regional fysisk planering. Detta ansvar framgår av förslaget till lag (201X:XX) om regional fysisk planering. Genom förslag om upphävande av 7 kap. plan- och bygglagen (2010:900) och lag (1987:147) om regionplanering för kommunerna i Stockholms län upphör begreppet regionplaneorgan att gälla.

Första *stycket* ändras även språkligt avseende benämningen av de aktörer som har ansvar för regionalt tillväxtarbete och transportinfrastrukturplanering från "kommunala organ i övrigt" till "de samverkansorgan och landsting". Ändringen har ingen saklig betydelse, utan preciserar endast vilka kommunala organ det är fråga om. Enligt 10 § i förordning (1997:263) om länsplaner för regional transportinfrastruktur och 5 § förordning (2007:713) om regionalt tillväxtarbete ska länsstyrelsen ansvara för regional transportinfrastrukturplanering och regionalt tillväxtarbete i de län där samverkansorgan och landsting inte har detta ansvar. Det innebär att ansvaret för regional transportinfrastrukturplanering och regionalt tillväxtarbete kan ligga på samverkansorgan, landsting eller länsstyrelse. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.3.

3 kap.

10 §

Under samrådet ska länsstyrelsen särskilt

1. ta till vara och samordna statens intressen,
2. tillhandahålla underlag för kommunens bedömningar och ge råd i fråga om sådana allmänna intressen enligt 2 kap. som hänsyn bör tas till vid beslut om användningen av mark- och vattenområden,
3. verka för att riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken tillgodoses, att miljö kvalitetsnormer enligt 5 kap. miljöbalken följs och att redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket miljöbalken, *och*

4. verka för att bebyggelse och byggnadsverk inte blir olämpliga med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Paragrafen har ändrats så att *punkten fyra* har tagits bort. Det medför att länsstyrelsen inte längre ska verka för att sådana frågor om användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner samordnas på ett lämpligt sätt. Ändringen är föranledd av förslaget till lag (201X:XX) om regional fysisk planering, som föreslår att regional fysisk planering ska bedrivas i varje län. En regional fysisk planering bedöms kunna bidra till kunskap om och synliggöra sådana samordningsfrågor som här avses. Behovet av statlig inblandning i frågan bedöms därför inte kvarstå. Motsvarande ändring i fråga om detaljplaner och områdesbestämmelser föreslås i 5 kap. 14 §. Övervägandena redovisas i avsnitt 7.3.3.

3 kap.

16 §

Länsstyrelsen ska under utställningstiden avge ett granskningsyttrande över planförslaget.

Av yttrandet ska det framgå om

1. förslaget inte tillgodoser ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken,

2. förslaget kan medverka till att en miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. miljöbalken inte följs,

3. redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen inte är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket miljöbalken, *och*

4. en bebyggelse eller ett byggnadsverk blir olämpligt med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Paragrafen har ändrats så att *punkten fyra* har tagits bort. Det innebär att länsstyrelsens granskningsyttrande inte längre ska redovisa om frågor rörande användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner inte har samordnats på ett lämpligt

sätt. Ändringen är föranledd av förslaget till lag (201X:XX) om regional fysisk planering, som föreslår att regional fysisk planering ska bedrivas i varje län. En regional fysisk planering bedöms kunna bidra till kunskap om och synliggöra sådana samordningsfrågor som här avses. Behovet av statlig inblandning i frågan bedöms därför inte kvarstå. Motsvarande ändring i fråga om detaljplaner och områdesbestämmelser föreslås i 5 kap. 22 §. Övervägandena redovisas i avsnitt 7.3.3.

3 kap.

22 §

När ett beslut att anta eller ändra översiktsplanen har vunnit laga kraft, ska kommunen utan dröjsmål skicka följande handlingar till Boverket och länsstyrelsen samt de berörda kommuner, *de samverkansorgan och landsting som har ansvar för regional fysisk planering*, regionalt tillväxtarbete och transportinfrastrukturplanering:

1. översiktsplanen,
2. den samrådsredogörelse som avses i 11 §,
3. det granskningsyttrande som avses i 16 §,
4. det utlåtande som avses i 17 §, och
5. ett protokollsutdrag med beslutet.

Paragrafens *första stycke* har ändrats så att regionplaneorgan ersätts med de samverkansorgan och landsting som har ansvar för regional fysisk planering. Ändringen är en följd av förslagen att upphäva 7 kap. och lag (1987:147) om regionplanering för kommunerna i Stockholms län. Genom detta upphör begreppet regionplaneorgan att gälla.

Första stycket ändras även språkligt avseende benämningen av de aktörer som har ansvar för regionalt tillväxtarbete och transportinfrastrukturplanering från "kommunala organ i övrigt" till "de samverkansorgan och landsting". Ändringen har ingen saklig betydelse, utan preciserar endast vilka kommunala organ det är fråga om. Enligt 10 § i förordning (1997:263) om länsplaner för regional transportinfrastruktur och 5 § förordning (2007:713) om regionalt tillväxtarbete ska länsstyrelsen ansvara för regional transport-

infrastrukturplanering och regionalt tillväxtarbete i de län där samverkansorgan och landsting inte har detta ansvar. Det innebär att ansvaret för regional transportinfrastrukturplanering och regionalt tillväxtarbete kan ligga på samverkansorgan, landsting eller länsstyrelse. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.3.

4 kap.

1 §

Inom kommunen får mark- och vattenområdets användning, bebyggelse och byggnadsverk regleras med detaljplaner eller områdesbestämmelser enligt detta kapitel.

Ett regionalt fysiskt program enligt lag (201X:XX) om regional fysisk planering är vägledande för beslut om detaljplaner och områdesbestämmelser.

Paragrafens *andra stycke* är nytt. Stycket anger att ett regionalt fysiskt program enligt lag (201X:XX) om regional fysisk planering ska vara vägledande för beslut om detaljplaner och områdesbestämmelser. Stycket motsvarar en regionplans verkan gentemot detaljplaner och områdesbestämmelser i nuvarande 7 kap. 6 § första punkten. Någon ändring i sak är inte avsedd. Motsvarande bestämmelse i fråga om översiktsplaner föreslås för 3 kap. 2 §. Ändringen är en följd av att 7 kap. upphävs och lag (201X:XX) om regional fysisk planering införs. I lag (201X:XX) om regional fysisk planering föreslås en bestämmelse som anger att ett regionalt fysiskt program ska vara vägledande för beslut om översiktsplaner, detaljplaner och områdesbestämmelser enligt plan- och bygglagen och att programmet inte är bindande. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.8.

5 kap.

14 §

Under samrådet ska länsstyrelsen särskilt

1. ta till vara och samordna statens intressen,
2. verka för att riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken tillgodoses, att miljökvalitetsnormer enligt 5 kap. miljöbalken följs

och att strandskydd enligt 7 kap. miljöbalken inte upphävs i strid med gällande bestämmelser, *och*

3. verka för att en bebyggelse eller ett byggnadsverk inte blir olämplig med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Under samrådet ska länsstyrelsen också särskilt ge råd om tillämpningen av 2 kap. Länsstyrelsen ska dessutom ge råd i övrigt om tillämpningen av bestämmelserna i denna lag, om det behövs från allmän synpunkt.

Bestämmelsen har ändrats så att *punkten tre* har tagits bort. Det innebär att länsstyrelsen inte längre ska verka för att sådana frågor om användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner samordnas på ett lämpligt sätt. Ändringen är föranledd av förslaget till lag (201X:XX) om regional fysisk planering, som föreslår att regional fysisk planering ska bedrivas i varje län. En regional fysisk planering bedöms kunna bidra till kunskap om och synliggöra sådana samordningsfrågor som här avses. Behovet av statlig inblandning i frågan bedöms därför inte kvarstå. Motsvarande ändring i fråga om översiktsplaner föreslås i 3 kap. 10 §. Övervägandena redovisas i avsnitt 7.3.3.

5 kap.

22 §

Under granskningstiden ska länsstyrelsen yttra sig över planförslaget, om förslaget enligt länsstyrelsens bedömning innebär att

1. ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken inte tillgodoses,

2. en miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. miljöbalken inte följs,

3. strandskydd enligt 7 kap. miljöbalken upphävs i strid med gällande bestämmelser, *eller*

4. en bebyggelse eller ett byggnadsverk annars blir olämplig med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Paragrafen har ändrats så att *punkten fyra* har tagits bort. Det innebär att länsstyrelsens granskningsyttrande inte längre ska

redovisa om frågor rörande användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner inte har samordnats på ett lämpligt sätt. Ändringen är föranledd av förslaget till lag (201X:XX) om regional fysisk planering, som föreslår att regional fysisk planering ska bedrivas i varje län. En regional fysisk planering bedöms kunna bidra till kunskap om och synliggöra sådana samordningsfrågor som här avses. Behovet av statlig inblandning i frågan bedöms därför inte kvarstå. Motsvarande ändring i fråga om detaljplaner och områdesbestämmelser föreslås i 3 kap. 16 §. Övervägandena redovisas i avsnitt 7.3.3.

5 kap.

29 §

När detaljplanen har antagits ska kommunen skicka ett meddelande om detta till

1. länsstyrelsen och lantmäterimyndigheten,
2. de kommuner och *de samverkansorgan och landsting som avses i lag (201X:XX) om regional fysisk planering* som är berörda, och
3. dem som anges i 11 § första stycket 2 och 3 och dem som får överklaga enligt 13 kap. 12 eller 13 § och
 - a. senast under granskningstiden har lämnat skriftliga synpunkter som inte blivit tillgodosedda, eller
 - b. har rätt att överklaga beslutet enligt 13 kap. 11 § andra stycket 1.

Meddelandet ska innehålla ett protokollsutdrag med beslutet och upplysningar om vad den som vill överklaga beslutet måste göra.

Kommunen ska till länsstyrelsen skicka det granskningsutlåtande som avses i 23 § tillsammans med meddelandet om att planen har antagits, om kommunen inte redan har skickat utlåtandet enligt 24 §.

Bestämmelsen har ändrats så att regionplaneorgan i *första stycket andra punkten* ersätts med *de samverkansorgan och landsting som avses i lag (201X:XX) om regional fysisk planering*. Ändringen är en följd av att 7 kap. och lag (1987:147) om regionplanering för kommunerna i Stockholms län upphävs. Genom detta upphör

begreppet regionplaneorgan att gälla. De samverkansorgan och landsting som avses i lag (201X:XX) om regional fysisk planering ska i stället för regionplaneorgan vara mottagare av meddelande som avses i bestämmelsen. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.3.

11 kap.

1 §

Detta kapitel innehåller bestämmelser om

1. tillsynen allmänt, möjlighet att få ett ingripandebesked samt skyldighet att ge tillträde och lämna upplysningar för tillsynen,
2. tillsynen över kommunala beslut,
3. förelägganden som behövs för att regler, domar och beslut ska följas,
4. genomförande på den försumliges bekostnad och förbud mot fortsatt arbete eller användning av byggnadsverk,
5. ingripanden mot kontrollanter och kontrollansvariga,
6. att förelägganden och förbud får förenas med vite eller ska genomföras omedelbart,
7. handräckning,
8. anteckningar av förelägganden och förbud i fastighetsregistret samt verkan av förelägganden och förbud vid ägarbyte,
9. byggsanktionsavgifter,
10. överlåtelse av egendom efter en överträdelse,
11. tystnadsplikt, och
12. avgift vid tillsyn.

Paragrafens *andra punkt* har ändrats så att regionplanebeslut har tagits bort. Ändringen är en följd av förslaget att upphäva 7 kap. PBL och lag (1987:147) om regionplanering för kommunerna i Stockholms län. Genom detta upphör begreppen regionplan och regionplaneorgan att gälla. Tillsynen över regionplanebeslut enligt nuvarande bestämmelse avser beslut om regionplan och innebär att regeringen enligt 11 kap. 13 och 14 §§ kan överpröva och upphäva en regionplan om den strider mot 3 eller 4 kap. miljöbalken. Som framgår av ingressen till denna lag föreslås bestämmelserna 11 kap. 13 och 14 § PBL också upphävas. I förslaget till lag (201X:XX) om regional fysisk planering föreslås att regional fysisk planering ska

bedrivs i varje län. Någon motsvarande bestämmelse om tillsyn över regional fysisk planering enligt lag om regional fysisk planering föreslås inte. Som framgår av 8 § i förslaget till lag om regional fysisk planering föreslår vi att länsstyrelsen ska lämna ett granskningsyttrande innan ett regionalt fysiskt program antas. Av detta yttrande ska det enligt 13 § samma lagförslag framgå om programmet inte tillgodoser ett allmänt intresse enligt 2 kap. eller ett berört riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken och om en miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. miljöbalken inte följs. Det kommer således att framgå av länsstyrelsens yttrande om det finns några konflikter mellan riksintressen och regionala intressen, vilket kommer att utgöra underlag för kommunernas översikts- och detaljplanering. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.12.

11 kap.

10 §

När länsstyrelsen enligt 5 kap. 29, 38 eller 39 § har fått ett meddelande om att en kommun beslutat att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser, ska länsstyrelsen inom tre veckor besluta om den ska överpröva kommunens beslut eller inte.

Länsstyrelsen ska överpröva kommunens beslut, om beslutet kan antas innebära att

1. ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken inte tillgodoses,
2. en miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. miljöbalken inte följs,
3. strandskydd enligt 7 kap. miljöbalken upphävs i strid med gällande bestämmelser, eller
4. en bebyggelse blir olämplig med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Bestämmelsens *andra stycke* har ändrats så att *andra punkten* har tagits bort. Det innebär att länsstyrelsen inte längre ska överpröva beslut om detaljplaner eller områdesbestämmelser om besluten kan antas innebära att regleringen av sådana frågor om användningen av mark- och vattenområden som angår flera kommuner inte samordnas på ett lämpligt sätt. Ändringen är föranledd av förslaget till

lag (201X:XX) om regional fysisk planering, som föreslår att regional fysisk planering ska bedrivas i varje län. En regional fysisk planering bedöms kunna bidra till kunskap om och synliggöra sådana samordningsfrågor som här avses. Behovet av statlig inblandning i frågan bedöms därför inte kvarstå. Även länsstyrelsens uppgifter i fråga om samordning av frågor om mark- och vattenanvändning som angår flera kommuner vid upprättandet av detaljplaner och områdesbestämmelser föreslås upphävas, se författningskommentarerna till 5 kap. 14 och 22 §§. Övervägandena redovisas i avsnitt 7.3.3.

11 kap.

15 §

Regeringen får förelägga en kommun att inom en viss tid anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser (planföreläggande), om det behövs för att tillgodose ett intresse som avses i 10 § andra stycket 1.

Paragrafens *sista mening* har ändrats så att hänvisning till 10 § andra stycket 2 har tagits bort. Det innebär att regeringen inte längre får meddela planföreläggande för att tillgodose samordning av reglering av sådana frågor om användningen av mark- och vattenområden som angår flera kommuner. Förslaget är ett led i flera förslag om att avskaffa statens tillsyn över samordning av mark- och vattenanvändningsfrågor som angår flera kommuner. Som framgår av förslagen för 3 kap. 10 och 16 §§ och 5 kap. 14 och 22 §§ ska länsstyrelsen inte längre ha i uppgift att verka för och att yttra sig i frågor som gäller samordning av frågor om mark- och vattenanvändning som angår flera kommuner vid upprättande av översiktsplaner, detaljplaner och områdesbestämmelser. Enligt förslaget för 11 kap. 10 § PBL ska länsstyrelsen inte längre överpröva ett beslut om detaljplan eller områdesbestämmelser om besluten kan antas innebära att regleringen av sådana frågor om användningen av mark- och vattenområden som angår flera kommuner inte samordnas på ett lämpligt sätt. Ändringarna föranleds av förslaget till lag (201X:XX) om regional fysisk planering, som föreslår att regional fysisk planering ska bedrivas i varje län. En regional fysisk

planering bedöms kunna bidra till kunskap om och synliggöra sådana samordningsfrågor som här avses. Behovet av statlig inblandning i frågan bedöms därför inte kvarstå. Övervägandena redovisas i avsnitt 7.3.3.

13 kap.

1 §

Följande beslut enligt denna lag får överklagas i den ordning som gäller för laglighetsprövning enligt 10 kap. kommunallagen (1991:900):

1. kommunfullmäktiges beslut om översiktsplan,
2. kommunfullmäktiges beslut om uppdrag åt byggnadsnämnden att anta, ändra eller upphäva detaljplaner eller områdesbestämmelser,
3. kommunfullmäktiges beslut om uppdrag åt byggnadsnämnden att fatta beslut om skyldighet för fastighetsägare att betala kostnader för gator och andra allmänna platser eller att fatta beslut om villkoren för sådan betalning,
4. kommunfullmäktiges eller byggnadsnämndens beslut att inte anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser,
5. kommunfullmäktiges eller byggnadsnämndens beslut om grunderna för skyldighet att betala kostnader för gator och andra allmänna platser och om generella villkor för sådan betalning,
6. kommunfullmäktiges beslut om taxa i ärenden hos byggnadsnämnden, *och*
7. kommunens beslut om riktlinjer för exploateringsavtal.

Paragrafens *sjunde punkt* har tagits bort. Det innebär att ett kommunalförbunds eller regionplaneförbunds fullmäktiges beslut om regionplan utgår ur bestämmelsen. Ändringen är en följd av förslaget att upphäva 7 kap. och lag (1987:147) om regionplanering för kommunerna i Stockholms län upphävs. Genom detta upphör bestämmelserna om regionplanering att gälla. I 5 § i förslaget till lag (201X:XX) om regional fysisk planering anges att det alltid ska finnas ett regionalt fysiskt program. I övergångsbestämmelserna till samma lagförslag föreslås att ett sådant program ska ha antagits i varje län år 2022. I 10 § föreslås att programmets aktualitet ska

prövas var fjärde år. Av 7 § samma lagförslag framgår att ett program kan ändras. De beslut som följer av de nu nämnda föreslagna bestämmelserna kan överklagas enligt 10 kap. kommunallagen (1991:900). Det saknas därför anledning att införa någon särskild överklagandebestämmelse i förslaget till lag om regional fysisk planering. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.12.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

1. *Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019.*
2. *Regionplaner som har antagits enligt lagen om regionplanering för kommunerna i Stockholms län och 7 kap. plan- och bygglagen (2010:900) före den 1 januari 2019 ska gälla som regionala fysiska program enligt lag (201X:XX) om regional fysisk planering, dock längst till den dag då åtta år har förflutit från det att planen antogs.*
3. *Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för ärenden om regionplaner, översiktsplaner, detaljplaner och områdesbestämmelser som har påbörjats före den 1 januari 2019 och för mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av beslut om sådana regionplaner, översiktsplaner, detaljplaner och områdesbestämmelser till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.*

Överväganden beträffande ikraftträdande och övergångsbestämmelser redovisas i kapitel 9.

Enligt *punkten 2* ska befintliga regionplaner fortsätta gälla som regionala fysiska program under den tid de skulle ha gällt som regionplaner enligt tidigare regler om regionplanering. Den enda nu befintliga regionplanen, som omfattar Stockholms län, antogs år 2010 och gäller fram till år 2018. Motsvarande övergångsbestämmelse har införts i förslag till lag (201X:XX) om regional fysisk planering.

10.7 Förslaget till lag om ändring i lag (2010:1065) om kollektivtrafik

2 kap.

10 §

Ett regionalt trafikförsörjningsprogram ska innehålla en redovisning av

1. behovet av regional kollektivtrafik i länet samt mål för kollektivtrafikförsörjningen,

2. alla former av regional kollektivtrafik i länet, både trafik som bedöms kunna utföras på kommersiell grund och trafik som myndigheten avser att ombesörja på grundval av allmän trafikplikt,

3. åtgärder för att skydda miljön,

4. tidsbestämda mål och åtgärder för anpassning av kollektivtrafik med hänsyn till behov hos personer med funktionsnedsättning,

5. de bytespunkter och linjer som ska vara fullt tillgängliga för alla resenärer,

6. omfattningen av trafik enligt lagen (1997:736) om färdtjänst och lagen (1997:735) om riksfärdtjänst och grunderna för prissättningen för resor med sådan trafik, i den mån uppgifter enligt dessa lagar har överlåtits till den regionala kollektivtrafikmyndigheten, och

7. hur hänsyn har tagits till och samordning skett med relevanta regionala fysiska program, länsplaner för regional transportinfrastruktur, strategier för länets utveckling och riktlinjer för bostadsförsörjning.

Paragrafen har tillförts en ny punkt, *punkt sju*. Punkten ställer krav på samordning med regionala fysiska program, länsplaner för transportinfrastruktur, strategier för länets utveckling, och kommunala riktlinjer för bostadsförsörjning. Avsikten är att det alltid ska framgå av ett trafikförsörjningsprogram hur samordning har skett med dessa planeringsdokument. Hur hänsyn ska tas och samordning ska ske regleras inte. Det kan exempelvis anges genom uppgift om hur trafikförsörjningsprogrammet stödjer respektive inte stödjer de aktuella planeringsdokumenten i berörda delar. Det kan exempelvis handla om hur trafikförsörjningsprogrammet skapar

förutsättningar för genomförandet av åtgärder i de aktuella planeringsdokumenten respektive anger en annan tänkt utveckling. Motsvarande krav på samordning föreslås för de övriga av de nu aktuella planeringsdokumenten, se 6 § i förslaget till lag (201X:XX) om regional fysisk planering, 4 § i förslaget till ändring i förordning (1997:263) om länsplaner för regional transportinfrastruktur, 9 § i förslaget till ändring i förordning (2007:713) om regionalt tillväxtarbete och 2 § i förslaget till ändring i lag (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.4.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

- 1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019.*
- 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för trafikförsörjningsprogram som har påbörjats före den 1 januari 201X och för mål som avser överklagande av sådana trafikförsörjningsprogram till dess målet är slutligt avgjort.*

Våra överväganden beträffande ikraftträdande och övergångsbestämmelser finns i kapitel 9.

10.8 Förslaget till förordning om ändring i förordning (1997:263) om länsplaner för regional transportinfrastruktur

4 §

Länsplanen ska ange

1. standard på anläggningarna,
2. den inriktning på åtgärder enligt 3 och 3 a §§ som bedöms ha störst effekt för att nå de transportpolitiska målen,
3. redovisning av de objekt som beräknas kosta minst 25 miljoner kronor och som bedöms bli utförda under planens giltighetstid,
4. redovisning av åtgärdernas beräknade kostnader,
5. redovisning av överenskommelser om icke-statlig medfinansiering,

6. redovisning av beräknade årliga medel i statlig medfinansiering för olika ändamål, och

7. en bedömning som innefattar redovisning av inverkan på de transportpolitiska målen.

Av länsplanen ska framgå hur hänsyn har tagits till och samordning skett med regionala fysiska program, trafikförsörjningsprogram, strategier för länets utveckling och riktlinjer för bostadsförsörjning.

Bestämmelsen har ändrats så att ett nytt *andra stycke* har införts. Stycket ställer krav på samordning med regionala fysiska program, länsplaner för transportinfrastruktur, strategier för länets utveckling, och kommunala riktlinjer för bostadsförsörjning. Avsikten är att det alltid ska framgå av en länsplan hur samordning har skett med dessa planeringsdokument. Hur hänsyn ska tas och samordning ska ske regleras inte. Det kan exempelvis anges genom uppgift om hur länsplanen stödjer respektive inte stödjer de aktuella planeringsdokumenten i berörda delar. Det kan exempelvis handla om hur länsplanen skapar förutsättningar för genomförandet av åtgärder i de aktuella planeringsdokumenten respektive anger en annan tänkt utveckling. Motsvarande krav på samordning föreslås för de övriga av de nu aktuella planeringsdokumenten, se 6 § i förslaget till lag (201X:XX) om regional fysisk planering, 2 kap. 10 § i förslaget till ändring i lag (2010:1065) om kollektivtrafik, 9 § i förslaget till ändring i förordning (2007:713) om regionalt tillväxtarbete och 2 § i förslaget till ändring i lag (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.4.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2019.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för länsplaner som har påbörjats före den 1 januari 2019 och för mål som avser överklagande av beslut om sådana länsplaner till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

Våra överväganden beträffande ikraftträdande och övergångsbestämmelser finns i kapitel 9.

10.9 Förslaget till förordning om ändring i förordning (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden m.m.

Förslaget till lag (201X:XX) om regional fysisk planering och förslagen om upphävande av 7 kap. plan- och bygglagen (2010:900) och lag (1987:147) om regionplanering för kommunerna i Stockholms län föranleder ändringar i förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden m.m.

3 §

Länsstyrelsen ska ta de initiativ som behövs för att det i arbetet med miljökonsekvensbeskrivningar och i planerings- och beslutsprocesser tas hänsyn till 3 och 4 kap. miljöbalken. Initiativen ska tas så tidigt som möjligt i processerna. När 3 och 4 kap. miljöbalken ska tillämpas vid prövningen av ett mål eller ärende, ska länsstyrelsen särskilt verka för att riksintressena tillgodoses i den prövningen. Av plan- och bygglagen (2010:900) och *lagen (201X:XX) om regional fysisk planering* framgår att länsstyrelsen ska verka för att riksintressen tillgodoses i kommunala och regionala planer och program enligt dessa lagar.

Länsstyrelsens arbete ska grundas på underlag från de andra myndigheter som anges i 2 §. Om det inte finns något sådant underlag från myndigheterna, ska arbetet grundas på det underlag som länsstyrelsen bedömer lämpligt.

En bestämmelse om tillämpningen av 3 och 4 kap. miljöbalken i mål och ärenden enligt miljöbalken finns i 2 kap. 6 § andra stycket miljöbalken. Bestämmelser om att 3 och 4 kap. miljöbalken ska tillämpas i mål och ärenden som prövas enligt andra lagar finns i

1. lagen (1966:314) om kontinentalsockeln,
2. väglagen (1971:948),
3. lagen (1978:160) om vissa rörledningar,
4. lagen (1983:293) om inrättande, utvidgning och avlysning av allmän farled och allmän hamn,
5. lagen (1985:620) om vissa torvfyndigheter,
6. minerallagen (1991:45),
7. lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon,

8. lagen (1995:1649) om byggande av järnväg,
9. ellagen (1997:857),
10. naturgaslagen (2005:403),
11. luftfartslagen (2010:500),
12. plan- och bygglagen (2010:900), och
13. lagen (201X:XX) om regional fysisk planering.

Paragrafens *första stycke* har ändrats så att ett tillägg har gjorts som anger att det i förslaget till lag (201X:XX) om regional fysisk planering framgår att länsstyrelsen ska verka för att riksintressen tillgodoses i regionala program. Tillägget är en följd av förslaget till lag (201X:XX) om regional fysisk planering, som innebär att det ska finnas ett fysiskt program i varje län och att länsstyrelsen ska verka för att riksintressen tillgodoses vid framtagande av sådana program. De närmare bestämmelserna om att länsstyrelsen ska verka för att riksintressen tillgodoses finns i 12 och 13 §§ i det lagförslaget.

Tredje stycket har tillförts en ny punkt, *punkt 13*. Genom tillägget anges att bestämmelser om att 3 och 4 kap. miljöbalken ska tillämpas finns i lagen (201X:XX) om regional fysisk planering. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.3.

Regionalt fysiskt program och översiktsplan som bedömningsunderlag

Rubriken har ändrats så att regionalt fysiskt program har ersatt regionplan. Genom förslagen om upphävande av 7 kap. plan- och bygglagen (2010:900) och lag (1987:147) om regionplanering för kommunerna i Stockholms län upphör begreppet regionplaneorgan att gälla. Genom förslaget till lag (201X:XX) om regional fysisk planering införs regionala fysiska program, som ska finnas för varje län. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.3.

5 §

Den myndighet, som *ska* tillämpa bestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken i ett ärende, *ska* i beslutet ange om den prövade anläggningen, verksamheten eller åtgärden går att förena med en

från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurserna samt med det för området gällande *regionala fysiska programmet* eller *den* kommunala översiktsplanen.

Bestämmelsen har dels ändrats så att ordet skall i första och andra raderna har ersatts med ordet ska, dels så att regionalt fysiskt program har ersatt regionplan. Genom förslagen om upphävande av 7 kap. plan- och bygglagen (2010:900) och lag (1987:147) om regionplanering för kommunerna i Stockholms län upphör begreppet regionplaneorgan att gälla. Genom förslaget till lag (201X:XX) om regional fysisk planering införs regionala fysiska program, som ska finnas för varje län. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.3.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2019.

2. Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för ärenden som har påbörjats före den 1 januari 2019 och för mål och ärenden som avser överklagande och överprövning av beslut till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.

Våra överväganden beträffande ikraftträdande och övergångsbestämmelser finns i kapitel 9.

10.10 Förslaget till förordning om ändring i förordning (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar

4 §

Vid tillämpningen av 6 kap. 11 § miljöbalken ska genomförandet av en plan, ett program eller en ändring i en plan eller ett program antas medföra en betydande miljöpåverkan om

1. genomförandet av planen, programmet eller ändringen kan antas innefatta en verksamhet eller åtgärd som kräver tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken, eller

2. planen, programmet eller ändringen anger förutsättningarna för kommande tillstånd för sådana verksamheter eller åtgärder som anges i 3 § första stycket eller i bilaga 3 till denna förordning och är

- a. en översiktsplan enligt 3 kap. plan- och bygglagen (2010:900),
- b. en plan för tillförsel, distribution och användning av energi enligt lagen (1977:439) om kommunal energiplanering,
- c. en avfallsplan enligt 15 kap. 11 § miljöbalken,
- d. ett åtgärdsprogram enligt 5 kap. 5 § miljöbalken,
- e. en länsplan enligt förordningen (1997:263) om länsplaner för regional transportinfrastruktur,
- f. en annan plan eller ett annat program som utarbetas för jord- eller skogsbruk, fiske, energi, industri, transporter, regional utveckling, avfallshantering, vattenförvaltning, telekommunikationer, turism, fysisk planering eller markanvändning, *eller*
- g. ett regionalt fysiskt program enligt lag (201X:XX) om regional fysisk planering.

I fråga om detaljplaner enligt plan- och bygglagen eller andra planer och program som avses i första stycket och som enbart avser användningen av små områden på lokal nivå ska, trots första stycket, genomförandet antas medföra en betydande miljöpåverkan endast om myndigheten eller kommunen med beaktande av de kriterier som anges i bilaga 4 till denna förordning finner att så är fallet. Detsamma gäller när myndigheten eller kommunen gör endast mindre ändringar i sådana planer och program som avses i första stycket.

Bestämmelsens *första stycke andra punkten* har fått ett tillägg genom *punkten g*. Tillägget innebär att regionala fysiska program som huvudregel kan antas innebära betydande miljöpåverkan. Tillägget föranleds av att krav på att det ska finnas ett regionalt fysiskt program för varje län införs enligt förslaget om lag (201X:XX) om regional fysisk planering. Enligt punkten 2 a) i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/42/EG av den 27 juni 2001 om bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan ska en miljöbedömning utföras för alla planer och program som utarbetas för fysisk planering eller markanvändning och i vilka förutsättningarna anges för kommande tillstånd för projekt enligt bilagorna I och II till direktiv 85/337/EEG. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.3.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2019.

Våra överväganden beträffande ikraftträdande redovisas i kapitel 9.

10.11 Förslaget till förordning om ändring i förordning (2000:308) om fastighetsregister

Förslaget till lag (201X:XX) om regional fysisk planering och förslagen om upphävande av 7 kap. plan- och bygglagen (2010:900) och lag (1987:147) om regionplanering för kommunerna i Stockholms län föranleder ändringar i förordningen (2000:308) om fastighetsregister.

27 §

Under planer m.m. ska redovisas

1. *regionalt fysiskt program* eller översiktsplan,
2. detaljplan, områdesbestämmelser eller motsvarande äldre planer,
3. bestämmelse om marks användning som har meddelats enligt miljöbalken, väglagen (1971:948), kulturmiljölagen (1988:950), lagen (1995:1649) om byggande av järnväg eller motsvarande äldre författning,
4. utredning om tillämpning av 6 kap. 3–5 §§ plan- och bygglagen (2010:900) eller motsvarande äldre utredning,
5. beslut om ersättning för gator och andra allmänna platser enligt plan- och bygglagen eller utredning om anläggningsavgift enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster eller beslut eller utredning av motsvarande art enligt äldre bestämmelser,
6. skydd för ytvattentäkter och enskilda grundvattentäkter enligt 40 § första stycket 5 förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd eller motsvarande äldre bestämmelse,
7. bearbetningskoncession enligt minerallagen (1991:45) eller lagen (1985:620) om vissa torvfyndigheter, och
8. fornlämning.

Uppgifter får även redovisas om jaktvårdsområden och fiskevårdsområden.

Paragrafens *första stycke första punkten* har ändrats så att regionplan har ersatts av regionalt fysisk program. Ändringen är föranledd av förslagen om upphävande av 7 kap. plan- och bygglagen (2010:900) och lag (1987:147) om regionplanering för kommunerna i Stockholms län, som innebär att begreppet regionplan upphör att gälla. Genom förslaget till lag (201X:XX) om regional fysisk planering införs regionala fysiska program, som ska finnas för varje län. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.3.

28 §

Redovisningen av en plan m.m. ska innehålla uppgift om

1. beteckningen på planens, bestämmelsens, beslutets eller utredningens arkivakt,
2. fornlämningsnummer för fornlämning,
3. län och registerområde,
4. planens, bestämmelsens, beslutets eller utredningens art,
5. datum för beslut,
6. datum då tidsbegränsad bestämmelse upphör att gälla,
7. datum då genomförandetiden för en detaljplan börjar respektive upphör,
8. sådan detaljplan som berör en fastighetsplan,
9. sådan fastighetsplan som berör en detaljplan,
10. särskilda anmärkningar om planens, bestämmelsens, beslutets eller utredningens innebörd och omfattning,
11. aktbeteckning och datum för plan, bestämmelse, beslut eller utredning som har ändrats genom eller innebär en förändring av en redovisad enhet,
12. fastighet, samfällighet och, om kvartersregister förs, kvarter som berörs av planen, bestämmelsen, beslutet eller utredningen,
13. beteckning på registerkartblad där planen, bestämmelsen, beslutet eller utredningen redovisas, samt
14. koordinater för fornlämning.

Om det är lämpligare, får redovisning enligt första stycket 13 av berörda fastigheter och samfälligheter i stället innehålla uppgifter

om det registerområde eller den trakt som berörs. Om det finns särskilda skäl, får sådan redovisning helt underlåtas.

Bestämmelsens *första stycke åttonde punkten* tas bort. Det innebär att fastighetsregistret inte längre ska innehålla datum då en regionplan upphör att gälla. Ändringen är föranledd av förslagen om upphävande av 7 kap. plan- och bygglagen (2010:900) och lag (1987:147) om regionplanering för kommunerna i Stockholms län. I förslaget till lag (201X:XX) om regional fysisk planering införs bestämmelser om regionala fysiska program. Sådana program ska gälla tills vidare, tills de ändras eller ersätts med ett nytt program. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.3.

Ikraftträdande

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2019.

Övervägandena beträffande ikraftträdande redovisas i kapitel 9.

10.12 Förslaget till förordning om ändring i förordning (2007:713) om regionalt tillväxtarbete

4 §

Det regionala tillväxtarbetet bör utformas och bedrivas i sektorsövergripande samarbete mellan aktörer på lokal och nationell nivå. Arbetet kan också utformas och bedrivas i samarbete med aktörer på europeisk nivå. Samordning med regionala planer inom ramen för det nationella strukturfondsprogrammet, *det regionala fysiska programmet i länet*, kommunernas översiktsplanering och riktlinjer för bostadsförsörjning, landsbygdsprogrammet, program för de areella näringarna, lokala utvecklingsavtal, *trafikförsörjningsprogram* samt länsplaner för regional transportinfrastruktur ska särskilt eftersträvas i arbetet. Vidare ska samordning med arbetet för energiomställningen eftersträvas.

Bestämmelsen har ändrats så att tre tillägg har gjorts i fråga om planeringsdokument där samordning särskilt ska eftersträvas. De tre tillagda planeringsdokumenten är det regionala fysiska programmet i länet, kommunernas riktlinjer för bostadsförsörjning och trafikförsörjningsprogram. Ändringarna hänger samman med förslaget till ändring i 9 § som anger att det ska framgå av ett regionalt utvecklingsprogram hur hänsyn har tagits till och samordning skett med relevanta regionala fysiska program, länsplaner för transportinfrastruktur, trafikförsörjningsprogram och riktlinjer för bostadsförsörjning. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.4.

9 §

I det regionala utvecklingsprogrammet ska mål, inriktningar och prioriteringar i arbetet anges. Programmet ska innehålla en plan för uppföljning och utvärdering.

Av programmet ska framgå hur hänsyn har tagits till och samordning skett med relevanta regionala fysiska program, länsplaner för transportinfrastruktur, trafikförsörjningsprogram och riktlinjer för bostadsförsörjning.

Paragrafen har fått ett *nytt stycke*. Stycket ställer krav på samordning med regionala fysiska program, länsplaner för transportinfrastruktur, trafikförsörjningsprogram, och kommunala riktlinjer för bostadsförsörjning. Avsikten är att det alltid ska framgå av ett regionalt utvecklingsprogram hur samordning har skett med dessa planeringsdokument. Hur hänsyn ska tas och samordning ska ske regleras inte. Det kan exempelvis anges genom uppgift om hur utvecklingsprogrammet stödjer eller inte stödjer de aktuella planeringsdokumenten i berörda delar. Det kan exempelvis handla om hur utvecklingsprogrammet skapar förutsättningar för genomförandet av åtgärder i de aktuella planeringsdokumenten respektive anger en annan tänkt utveckling. Motsvarande krav på samordning föreslås för de övriga av de nu aktuella planeringsdokumenten, se 6 § i förslaget till lag (201X:XX) om regional fysisk planering, 4 § i förslaget till ändring i förordning (1997:263) om länsplaner för regional transportinfrastruktur, 2 kap. 10 § i förslaget till ändring i lag (2010:1065) om kollektivtrafik och 2 § i förslaget till ändring i lag

(2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar. Övervägandena redovisas i kapitel 6.4.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

1. *Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2019.*
2. *Äldre föreskrifter gäller fortfarande för regionala utvecklingsprogram som har påbörjats före den 1 januari 2019 och för mål som avser överklagande av beslut om sådana utvecklingsprogram till dess målet eller ärendet är slutligt avgjort.*

Övervägandena beträffande ikraftträdande och övergångsbestämmelser redovisas i kapitel 9.

10.13 Förslaget till förordning om ändring i plan- och byggförordningen (2011:338)

Förslaget till lag (201X:XX) om regional fysisk planering och förslagen om upphävande av 7 kap. plan- och bygglagen (2010:900) och lag (1987:147) om regionplanering för kommunerna i Stockholms län föranleder ändringar i plan- och byggförordningen (2011:338).

1 kap.

6 §

Med tillsyn avses i denna förordning

1. tillsyn som utövas
 - a. direkt gentemot den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd, eller
 - b. i enlighet med bestämmelserna om tillsyn över kommunala beslut och planförelägganden i 11 kap. 10–12 och 15–16 §§ plan- och bygglagen (2010:900), eller
2. marknadskontroll enligt
 - a. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i

samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93, eller

b. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 305/2011 av den 9 mars 2011 om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter och om upphävande av rådets direktiv 89/106/EG(1).

Punkten 1 b i bestämmelse har ändrats så att regionplanebeslut tagits bort. Ändringen är en följd av förslagen om upphävande av 7 kap. plan- och bygglagen (2010:900) och lag (1987:147) om regionplanering för kommunerna i Stockholms län, som innebär att begreppet regionplan upphör att gälla. Genom förslaget till lag (201X:XX) om regional fysisk planering införs regionala fysiska program, som ska finnas för varje län. Som anges i kommentaren till förslaget om ändring i 11 kap. 1 plan- och bygglagen föreslås inte någon bestämmelse om tillsyn över regional fysisk planering. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.3.

2 kap.

1 §

Under ett samråd om ett förslag att anta, ändra eller upphäva en översiktsplan, en detaljplan eller områdesbestämmelser ska länsstyrelsen på lämpligt sätt hålla andra berörda statliga myndigheter underrättade om planarbetet. Om förslaget rör skogsmark, ska länsstyrelsen inhämta Skogsstyrelsens yttrande.

Om förslaget avser en detaljplan eller områdesbestämmelser, behöver länsstyrelsen dock inte underrätta

1. lantmäterimyndigheten och myndigheter som är sakägare och som kommunen ska samråda med enligt 5 kap. 11 § plan- och bygglagen (2010:900), eller

2. andra myndigheter än de som har invänt mot översiktsplanen, utom när förslaget saknar stöd i översiktsplanen eller särskilt berör myndigheten.

Paragrafens *första stycke* har ändrats så att regionplan har tagits bort. Ändringen är en följd av förslagen om upphävande av 7 kap. plan- och bygglagen (2010:900) och lag (1987:147) om regionplane-

ring för kommunerna i Stockholms län, som innebär att begreppet regionplan upphör att gälla. Genom förslaget till lag (201X:XX) om regional fysisk planering införs regionala fysiska program, som ska finnas för varje län. Länsstyrelsens uppgifter under ett samråd i fråga om regionplan enligt denna paragraf överförs till samrådet i fråga om ett regionalt fysiskt program i 1 § i förslaget till förordning (201X:XX) om regional fysisk planering. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.3.

2 kap.

2 §

När ett förslag till en översiktsplan ställs ut eller på annat sätt görs tillgängligt för granskning, ska länsstyrelsen underrätta de statliga myndigheter som kan väntas ha synpunkter i sådana frågor som länsstyrelsen ska ta ställning till i sitt granskningsyttrande.

Paragrafen har ändrats så att regionplan har tagits bort. Ändringen är en följd av förslagen om upphävande av 7 kap. plan- och bygglagen (2010:900) och lag (1987:147) om regionplanering för kommunerna i Stockholms län, som innebär att begreppet regionplan upphör att gälla. Genom förslaget till lag (201X:XX) om regional fysisk planering införs regionala fysiska program, som ska finnas för varje län. Något krav på utställning föreslås inte för ett regionalt fysiskt program. De uppgifter som länsstyrelsen enligt nuvarande reglering har i samband med utställning av en regionplan överförs till samrådet om ett regionalt fysiskt program enligt 1 § i förslaget till förordning (201X:XX) om regionala fysisk planering. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.3 och 6.2.11.

2 kap.

4 §

Om en översiktsplan antas, ändras eller upphävs, ska länsstyrelsen underrätta lantmäterimyndigheten om beslutet. Länsstyrelsen ska underrätta andra statliga myndigheter, om de har haft synpunkter på planförslaget eller om de särskilt berörs av beslutet.

Bestämmelsen har ändrats så att regionplan har tagits bort. Ändringen är en följd av förslagen om upphävande av 7 kap. plan- och bygglagen (2010:900) och lag (1987:147) om regionplanering för kommunerna i Stockholms län, som innebär att begreppet regionplan upphör att gälla. Genom förslaget till lag (201X:XX) om regional fysisk planering införs regionala fysiska program, som ska finnas för varje län. Länsstyrelsens nuvarande uppgifter att underätta lantmäterimyndigheten och statliga myndigheter vid antagande, ändring eller upphävande av en regionplan överförs i fråga om antagande eller ändring av ett regionalt fysiskt program enligt 2 § i förslaget till förordning (201X:XX) om regional fysisk planering. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.3.

2 kap.

7 §

När kommunen har beslutat om översiktsplanens aktualitet enligt 3 kap. 27 § plan- och bygglagen (2010:900), ska kommunen utan dröjsmål skicka beslutet till Boverket, länsstyrelsen och de berörda kommuner, *de samverkansorgan och landsting som har ansvar för regional fysisk planering*, regionalt tillväxtarbete och transportinfrastrukturplanering.

Paragrafen har ändrats så att regionplaneorgan har ersatts med de samverkansorgan och landsting som ansvarar för regional fysisk planering. Ändringen är en följd av förslagen om upphävande av 7 kap. plan- och bygglagen (2010:900) och lag (1987:147) om regionplanering för kommunerna i Stockholms län, som innebär att begreppet regionplaneorgan upphör att gälla. Genom förslaget till lag (201X:XX) om regional fysisk planering ska regional fysisk planering bedrivas i varje län. De samverkansorgan och landsting som avses i denna lag ersätter regionplaneorganet som mottagare av det beslut som avses i paragrafen.

Paragrafen har även ändrats språkligt avseende benämningen av de aktörer som har ansvar för regionalt tillväxtarbete och transportinfrastrukturplanering från "kommunala organ i övrigt" till "de samverkansorgan och landsting". Ändringen har ingen saklig

betydelse, utan preciserar endast vilka kommunala organ det är fråga om. Enligt 10 § i förordning (1997:263) om länsplaner för regional transportinfrastruktur och 5 § förordning (2007:713) om regionalt tillväxtarbete ska länsstyrelsen ansvara för regional transportinfrastrukturplanering och regionalt tillväxtarbete i de län där samverkansorgan och landsting inte har detta ansvar. Det innebär att ansvaret för regional transportinfrastrukturplanering och regionalt tillväxtarbete kan ligga på samverkansorgan, landsting eller länsstyrelse. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.3.

8 kap.

18 §

Länsstyrelsen ska

1. följa upp byggnadsnämndens tillämpning av plan- och bygglagen (2010:900) och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen och vid behov ge byggnadsnämnden råd och stöd, och

2. på Boverkets begäran lämna

- a. uppgifter om byggnadsnämndens tillämpning av plan- och bygglagen och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen, och

- b. sådana redovisningar av detaljplaner och områdesbestämmelser samt av planeringsunderlag för översiktsplaner, detaljplaner och områdesbestämmelser som behövs för att Boverket ska få kännedom om aktuella utvecklingstendenser inom verkets ansvarsområde.

Punkten 2 b i bestämmelsen har ändrats så att regionplaner har tagits bort. Ändringen är en följd av förslagen om upphävande av 7 kap. plan- och bygglagen (2010:900) och lag (1987:147) om regionplanering för kommunerna i Stockholms län, som innebär att begreppet regionplan upphör att gälla. Genom förslaget till lag (201X:XX) om regional fysisk planering införs regionala fysiska program, som ska finnas för varje län. Länsstyrelsens nuvarande uppgifter i paragrafen i fråga om regionplaner överförs i fråga om ett regionalt fysiskt program enligt 3 § i förslaget till förordning (201X:XX) om regional fysisk planering. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.2.3.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

1. *Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2019.*
2. *Äldre föreskrifter gäller fortfarande för regionplaner som har påbörjats före den 1 januari 2019.*

Övervägandena beträffande ikraftträdande och övergångsbestämmelser redovisas i kapitel 9.

10.14 Förslaget till förordning om ändring i förordning (2011:1160) om regionala bostadsmarknadsanalyser och kommunernas bostadsförsörjningsansvar

2 §

Den rapport som ska upprättas enligt 3 a § lag (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar ska lämnas till Boverket senast den 15 juni varje år.

Paragrafens första stycke har tagits bort. Det innebär att länsstyrelsen inte längre ska ha i uppgift att i en skriftlig rapport analysera bostadsmarknaden i länet och redovisa hur kommunerna lever upp till kraven enligt lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar, hur länsstyrelsen lever upp till kraven i 3 § lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar, och hur planeringen av bostadsförsörjningen samordnas inom kommunen, med andra kommuner och regionalt. Som framgår av förslaget till en ny bestämmelse, 3 a §, i lag (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar ska den aktör som är ansvarig för regional fysisk planering enligt lagen (201X:XX) om regional fysisk planering årligen upprätta en rapport som ska innehålla en bostadsmarknadsanalys för länet. I den bestämmelsen anges att regeringen får meddela föreskrifter om en sådan rapport som avses i första stycket.

Andra stycket ändras så att ett tillägg görs som hänvisar till den rapport som ska upprättas enligt 3 a § lag (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar. Att rapporten ska lämnas till Boverket senast den 15 juni varje år kvarstår oförändrat. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.3.

3 §

Boverket ska stödja *de samverkansorgan och landsting som avses i lag (201X:XX) om regional fysisk planering* i deras arbete med att

- analysera bostadsmarknaderna, och
- lämna råd, information och underlag till kommunerna för deras planering av bostadsförsörjningen.

Boverket ska årligen i en skriftlig rapport redovisa sin verksamhet enligt första stycket. I rapporten ska Boverket även sammanfatta och analysera rapporterna enligt 2 §. Rapporten ska lämnas till regeringen.

Bestämmelsen har ändrats så att länsstyrelsen har ersatts med de samverkansorgan och landsting som avses i lag (201X:XX) om regional fysisk planering. Ändringen är föranledd av förslaget till ändring i 2 § om att länsstyrelsen inte längre ska ha i uppgift att analysera bostadsmarknaden och lämna råd, information och underlag till kommunerna för deras planering av bostadsförsörjningen och förslaget till en ny bestämmelse, 3 a §, i lag (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar om att de samverkansorgan och landsting som avses i lagen (201X:XX) om regional fysisk planering årligen upprätta en rapport som ska innehålla en bostadsmarknadsanalys för länet. Övervägandena redovisas i avsnitt 6.3.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

1. *Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2019.*
2. *Äldre föreskrifter gäller fortfarande för rapporter enligt 2 § som har påbörjats före den 1 januari 2019.*

Våra överväganden beträffande ikraftträdande och övergångsbestämmelser finns i kapitel 9.

Särskilda yttranden

Särskilt yttrande av ledamoten Clara Lindblom (V)

Alla människors rätt till en bostad är utgångspunkten för mitt engagemang i Bostadsplaneringskommittén. Likaså är de problem som vi ser i Stockholmsregionen med en icke fungerande bostadsmarknad där unga, utrikes födda och äldre inte får den tillgång till bostäder som de behöver. I takt med en åldrande befolkning, en stark urbanisering och en befolkningsökning kommer regionens problem inte att minska utan snarare tvärtom.

Kommittédirektivet pekade på flera viktiga frågor för Stockholmsregionen. Kommittén har gjort ett gediget arbete och lämnar ifrån sig en omfattande utredning. De utvärderingar, kartläggningar m.m. som kommittén har utfört har sammantaget resulterat i en problembild och utgångspunkter för redovisade överväganden och förslag. Jag delar den problembild som kommitténs tre huvudförslag vilar på. Förslaget om att samordningen mellan sektorsvisa planeringar på regional nivå bör stärkas anser jag har en tydlig funktion att fylla i en samhällsplanering styrd av en utbredd sektorisering. Vidare motiverar avsaknaden av en nationell nivå och innebörd av det en nationell strategi.

Förslaget om en regional fysisk planering erbjuder en önskvärd och nödvändig planeringsnivå över den kommunala. Men jag beklagar att kommittén har valt att inte fullt ut ge den regionala planeringen de förutsättningar som behövs för att få en effekt på bostadsbyggandet i Stockholmsregionen. I en region där kommungränsen har en marginell betydelse för människors vardag är det inte rimligt att den ska vara avgörande för huruvida kommunerna faktiskt tar ett ansvar för att tillgodose hela regionens nuvarande och kommande bostadsförsörjningsbehov. Jag hade velat se förslag på en regional fysisk planering, mot bakgrund av att flera kommuner runt-

om i Stockholms län inte tar ett regionalt ansvar och planlägger för ett ökat bostadsbyggande i hela regionen, med en mer styrande och bindande påverkan gentemot den kommunala planläggningen. I en regional fysisk planering, utformad med en sådan styreffekt, borde det även ingå att ange antalet bostäder som varje kommun ska uppföra, antingen själva eller genom annan markägare/bostads-exploatör.

Stockholmsregionen är unik i landet med sin spridda och ojämnt fördelat bostadsbebyggelse samtidigt som det är en tillväxtregion med ett starkt inflyttningstryck. Utan att ställa skarpare krav på samtliga kommuner att bidra till att tillgodose hela regionens bostadsförsörjningsbehov riskerar förslaget om en regional fysisk planering att för Stockholms län bli verkningslöst. Jag anser även att kommitténs val att föreslå en egen lag för regional fysisk planering och inte lägga bestämmelserna i plan- och bygglagen (2010:900) bidrar till svagare krav på kommunerna och deras planläggning.

Särskilt yttrande av ledamoten Nina Lundström (FP)

Regional planering och strandnära bebyggelse

Jag vill inledningsvis framhålla att bostadsförsörjning och landsbygdsutveckling bör kunna bedömas av aktörerna som mellankommunala och regionala frågor. Den regionala nivån torde därmed kunna involveras i frågor rörande strandskydd och landsbygdsutveckling.

Förslaget till lag om regional fysisk planering innehåller bestämmelser om fysisk planering av regional och mellankommunal betydelse inom länen. Bestämmelserna syftar till att övergripande skapa långsiktiga förutsättningar för en socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbar utveckling. Enligt de uppgifter som anges i föreslagen lag 4 § ska samverkansorgan och landsting bland annat:

- utreda regionala och mellankommunala frågor av betydelse för länets fysiska miljö, och
- verka för insatser som kan bidra till att det långsiktiga behovet av bostäder tillgodoses.

Enligt kommittén kan det handla om strukturer för strandskydd och landsbygdsutveckling i strandskydds nära lägen vilket är ett värdefullt förtydligande. Länsstyrelsens granskningsyttrande enligt föreslagen lag om regional fysisk planering § 13 ska utgöra en del av programmet. Syftet med bestämmelsen är att synliggöra statens invändningar och eventuella intresse- och målkonflikter för bland annat efterföljande översikts- och detaljplanering samt upprättande av områdesbestämmelser. Länsstyrelsens granskningsyttrande kan utgöra en bilaga till programmet eller integreras i programmet. Jag vill uppmärksamma på att kommitténs förslag inte påverkar gällande ordning för LIS områden, strandskydd samt prövning av dispenser. Kommitténs arbete har inte omfattat 7 kap. miljöbalken.

Reglerna om ett differentierat strandskydd infördes i syfte att med utgångspunkt från ett fortsatt generellt strandskydd i hela landet bättre anpassa skyddet till de lokala förhållandena och förutsättningarna. Enligt gällande bestämmelser i miljöbalken ankommer det på kommunerna att i strandnära lägen peka ut vissa geografiska områden för landsbygdsutveckling, s.k. LIS områden. Därefter sker en statlig granskning genom länsstyrelser gällande

kommunernas förslag. Länsstyrelsen har en vägledande roll vid utpekande av LIS-områden genom att ge råd och stöd till kommunerna samt tillhandahålla relevanta planeringsunderlag på en regional och nationell nivå. Vid samråd och utställning av översiktsplanen ska länsstyrelsen lämna synpunkter på förslaget till LIS-områden. Länsstyrelsen kan göra en tolkning av vad landsbygdsutvecklingen kan innehålla. Det överlämnades till kommunerna att bedöma vilka områden som har sådan karaktär att de kan vara lämpliga för en utveckling av landsbygden i strandnära läge. Av förarbetena till gällande bestämmelser framgår att kriterierna för landsbygdsutveckling i strandnära ärenden bör vara förhållandevis öppna. Utvecklingen i landsbygd och glesbygd kan innebära att även enstaka bostadsfastigheter bidrar till utveckling och långsiktig ekonomisk hållbarhet.

Länsstyrelsens roll och påverkan på landsbygdsutvecklingen kunde enligt min mening tydliggjorts genom de regionala fysiska program som kommittén föreslår. Det skulle ge en överblick av den sammantagna planeringen i ett län. Det statliga intresset av att underlätta bostadsförsörjning även i lands- och glesbygd skulle därmed kunna bedömas. Var är det möjligt att utveckla landsbygd? Råder det generell regional restriktivitet? Avsikten med LIS områden är att bland annat möjliggöra attraktiva boenden i regioner med låg bebyggelsetäthet.

Ett krav på att nya byggnader uppförs i anslutning till redan befintlig bebyggelse är relevant i tätbefolkade områden för att bevara ännu inte bebyggda områden och i stället samla bebyggelse. I vissa regioner råder en omvänd utmaning med mycket obebyggd mark. En mer flexibel syn på byggandet i dessa lägen skulle kunna vara ett sätt att öka bostadsbyggandet och få människor att flytta till dessa områden.

Hållbara samhällen och cykeln som del i transportsystemen

En framtida regional samhällsplanering skulle kunna väva samman planeringar för bland annat transportinfrastruktur, tillväxtarbete, fysisk planering och kollektivtrafik. Kommittén föreslår att inom ramen för föreslagen regional fysisk planering ska den ansvariga aktören ha i uppgift att föra dialog med berörda parter som förhand-

lar om medfinansiering i bostadsbyggande och infrastrukturprojekt. Jag vill i sammanhanget framhålla betydelsen av att cyklismen beaktas och definieras som del av långsiktigt hållbara transporter och hållbart samhällsbyggande.

Kommittén anger att regional fysisk planering ska handla om strukturella förutsättningar utifrån ett mellankommunalt och regionalt perspektiv. Frågor som vi bedömer bör få en regional omfattning och ingå i en regional fysisk planering är exempelvis övergripande fysiska strukturer för bebyggelse och tillhörande anläggningar, huvudstråk, regionala kärnor, natur- och grönområden, infrastruktur för transporter, energi- och vattenförsörjning, avfallshandling, avloppssystem eller strukturer som minskar klimatpåverkan. Det kan också röra frågor om gränsregionala relationer. Bebyggelsestrukturer och tillhörande anläggningar kan exempelvis avse områden och byggnader för bostäder, näringsverksamhet, offentlig verksamhet, kulturverksamhet, idrott och friluftsliv.

Om cykeln som transportmedel och cyklism saknas i den fysiska planeringen när samhällen planeras har erfarenheter visat att det i efterhand är komplicerat att skapa tillfredställande lösningar när olika intressen och transportslag i efterhand ställs mot varandra. Planeringen för gångstråk är förhållandevis god. Men inte för cyklism som transportmedel. I tät stadsbebyggelse är planeringsutmaningarna stora.

Planering för transportinfrastruktur på regional nivå kommer fortfarande att bedrivas inom ramen för länstransportplaneringen och presenteras i länstransportplaner. Detta följer av rådande ansvars- och uppgiftsfördelning och bygger på det system som har utformats för transportinfrastrukturen. All planering behöver dock placeras i ett sammanhang som utgörs av flera andra planeringsområden. Transportsektorn har en stark koppling till den fysiska strukturen och här bör samordningen bli bättre för att stärka möjligheterna till en mer klimatsmart stadsplanering.

I syfte att ytterligare stärka samordningen mellan planering för bostadsförsörjning, transportinfrastruktur och kollektivtrafik samt det regionala tillväxtarbetet, bör enligt min mening även planering för cyklism ingå. En framtida lag om regional samhällsplanering skulle kunna föra samman reglerna för nämnda planeringsslag och reglerna om regional fysisk planering.

Planeringen för transportinfrastruktur, kollektivtrafik och regional tillväxt behöver inkluderas för att underlätta den kommunala planeringen. Den långsiktigt hållbara urbana miljön bygger inte bara på kollektiva transportmedel utan behöver i högre utsträckning även beakta hållbara transporter med cykeln som transportmedel. De korta persontransporterna ersätts med cykeltransporter om infrastrukturen medger detta. Här har Sverige mycket att lära av andra länder som Danmark och Nederländerna. Regionala stråk är nödvändiga för att skapa förutsättningar för pendling mellan och inom kommuner. Samt över länsgränser.

Kommittédirektiv 2013:78

Regional planering och bostadsförsörjning

Beslut vid regeringssammanträde den 8 augusti 2013.

Sammanfattning

En parlamentarisk kommitté ska tillsättas för att utreda och vid behov föreslå sådana förändringar i de regelverk som styr fysisk planering och framtagande av planeringsunderlag på regional nivå som behövs för att tillgodose bostadsförsörjningsbehovet och en långsiktigt hållbar utveckling i alla delar av landet.

Kommittén ska utvärdera systemet med regionplanering enligt 7 kap. plan- och bygglagen (2010:900) och hur detta förhåller sig till dels systemen med regionala utvecklingsstrategier respektive länsplaner för transportinfrastruktur som regleras i lagen (2002:34) om samverkansorgan i länen och lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län, dels regionala trafikförsörjningsprogram enligt lagen (2010:1065) om kollektivtrafik. Vidare ska kommittén utvärdera hur samordningen av hanteringen av bostadsförsörjningsfrågorna på regional och kommunal nivå fungerar i dag. Som en följd av utvärderingen ska kommittén analysera behovet av förändringar i berörda regelverk.

Kommittén ska även bl.a. utreda vad som bör ingå i fysisk planering på regional nivå och i detta sammanhang särskilt analysera behovet av att på regional nivå avväga nationella och regionala mål, planer och program.

Kommittén ska lämna de förslag till åtgärder, författningsförslag och andra förslag som behövs. Kommitténs uppdrag ska inte omfatta den i budgetpropositionen för 2013 aviserade utredningen att se över riksintressesystemet.

Uppdraget ska redovisas senast den 27 mars 2015.

Bakgrund

På kommunal nivå bedrivs i dag ett arbete med bl.a. fysisk planering, bostadsförsörjning och hållbar utveckling. På regional nivå finns dessutom ett antal organ som arbetar med frågor om fysisk planering, transportinfrastruktur, kollektivtrafikförsörjning och regionalt tillväxtarbete. Med regional nivå avses arbete som utförs exempelvis av länsstyrelser, regionplaneorgan eller samverkansorgan. I det följande beskrivs översiktligt dels regelverket kring de fyra sorters planer, program och strategier som direkt eller indirekt har betydelse för den fysiska planeringen samt bostadsförsörjningen, dels lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar.

Regionplanering med stöd av plan- och bygglagen

Bestämmelserna i 7 kap. plan- och bygglagen erbjuder ett system för regionplanering som ett alternativ till kommunal samverkan i andra former. Det är regeringen som beslutar om det under en viss tid eller tills vidare ska finnas ett regionplaneorgan. Ett sådant beslut förutsätter dock en bred uppslutning från berörda kommuners sida. Regeringens beslut innebär att ett regionplaneorgan utses inom ett bestämt geografiskt område med uppgift att utreda frågor om användningen av mark- eller vattenområden som angår två eller flera kommuner och som behöver utredas gemensamt. Om det behövs ska regionplaneorganet även samordna kommunernas översiktsplanering. Regionplaneorganet kan, men måste inte, anta en regionplan. Beslut om regionplanering har – med tillämpning av bestämmelserna i 7 kap. plan- och bygglagen – endast meddelats i ett fall, nämligen för kommunalförbundet Göteborgsregionen, varvid Göteborgsregionens kommunalförbund är ett regionplaneorgan.

I Stockholms län är landstinget regionplaneorgan till följd av bestämmelserna i lagen (1987:147) om regionplanering för kommunerna i Stockholms län. Denna lag reglerar enbart formerna för regionplaneringen. De avvikelser från 7 kap. plan- och bygglagen

som lagen innehåller är föranledda av att landstinget är regionplaneorgan.

I sin allmänna översyn av plan- och bygglagen gjorde PBL-kommittén (SOU 2005:77 s. 399 f.) bedömningen att bestämmelserna om regionplanering bör behållas även om de har fått begränsat genomslag. Kommittén gjorde vidare bedömningen att en regionplan skulle kunna fylla en viktig funktion både som stöd för ett regionalt perspektiv i den kommunala översiktsplaneringen och för arbetet i övrigt på regional nivå. Slutligen påpekade kommittén att bestämmelserna rymmer en potential för en stärkt koppling mellan kommunernas fysiska planering och det regionala utvecklingsarbetet.

Regionalt tillväxtarbete

Inom det regionala tillväxtarbetet ingår två uppgifter som till sin karaktär har nära samband med regional planering enligt plan- och bygglagen, nämligen framtagande av regionala utvecklingsstrategier och länsplaner för regional transportinfrastruktur. Ansvaret för att ta fram dessa program och planer är fördelat på olika organ i olika delar av landet.

Strategier för länens utveckling

Strategier för länens utveckling ska utarbetas och fastställas av aktörer med samordningsansvar för det regionala tillväxtarbetet, enligt lagen (2002:34) om samverkansorgan i länen samt lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län. De regionala utvecklingsstrategierna ska utgöra en samlad strategi för ett eller flera läns regionala tillväxtarbete. Med tillväxtarbete avses insatser för att skapa hållbar regional tillväxt och utveckling. Utvecklingsstrategierna ska binda samman planeringsprocesser med betydelse för en hållbar regional utveckling och underlätta samverkan mellan länen.

I den regionala utvecklingsstrategin ska mål, inriktningar och prioriteringar i arbetet anges. Strategin ska innehålla en plan för uppföljning och utvärdering. I arbetet med strategin ska såväl länsstyrelse, landsting och berörda kommuner medverka. Samråd bör i arbetet också ske med näringsliv och organisationer. Strategin ska

ligga till grund för fortsatt samverkan mellan kommuner, landsting, statliga myndigheter, näringsliv och organisationer.

När den regionala utvecklingsstrategin har fastställts ska den aktör som ansvarar för programmet samordna insatserna för genomförandet. Samordningen ska ske i samverkan med kommuner och landsting. Samordning bör även ske med näringsliv, organisationer och statliga myndigheter.

Den aktör som har samordningsansvaret för det regionala tillväxtarbetet ska löpande följa upp den regionala utvecklingsstrategin och se till att det utvärderas på ett ändamålsenligt sätt.

När en regional utvecklingsstrategi har fastställts eller ändrats ska den ges in till regeringen.

Länsplaner för regional transportinfrastruktur

Länsplanernas funktion och samband med den nationella infrastrukturplaneringen framgår av regeringens proposition Investeringar för ett starkt och hållbart infrastrukturensystem (prop. 2012/13:25, s. 85–87). Innehållet i länsplanerna framgår av förordningen (1997:263) om länsplaner för regional transportinfrastruktur. Av förordningens 3 § framgår bl.a. att länsplanerna ska avse tolv år och förutom investeringar i vägnätet omfatta åtgärder som kan påverka transportefterfrågan och val av transportsätt samt åtgärder som ger effektivare användning av befintlig infrastruktur. Länsplanerna fastställs regionalt, men Trafikverket ska årligen till regeringen redovisa hur länsplanerna har genomförts. Redovisningen ska göras länsvis och bl.a. omfatta uppgifter om genomförda åtgärder och uppnådda effekter.

Regionala trafikförsörjningsprogram

Enligt lagen (2010:1065) om kollektivtrafik ansvarar landstinget och kommunerna inom ett län gemensamt för den regionala kollektivtrafiken. I varje län ska det finnas en regional kollektivtrafikmyndighet. I de län där antingen kommunerna och landstinget gemensamt eller kommunerna ensamma bär ansvaret för den regionala kollektivtrafiken ska myndigheten organiseras som ett kommunalförbund.

Den regionala trafikförsörjningsmyndigheten ska regelbundet i ett trafikförsörjningsprogram fastställa mål för den regionala kollektivtrafiken. Samråd ska bl.a. ske med motsvarande myndigheter i angränsande län och med övriga berörda myndigheter, organisationer, kollektivtrafikföretag samt företrädare för näringsliv och resenärer. Lagen om kollektivtrafik innehåller vidare närmare bestämmelser om innehållet i de regionala trafikförsörjningsprogrammen.

Kommunal bostadsförsörjning

Kommunernas ansvar för bostadsförsörjningen regleras i lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar (bostadsförsörjningslagen). Av lagen framgår att kommunerna ska planera bostadsförsörjningen i kommunen och anta riktlinjer för bostadsförsörjning under varje mandatperiod. Vidare framgår att länsstyrelsen ska lämna kommunerna råd, information och underlag för deras planering.

I propositionen En tydligare lag om kommunernas bostadsförsörjningsansvar (prop. 2012/13:178) föreslår regeringen ett antal ändringar av bostadsförsörjningslagen i syfte att förtydliga kommunernas bostadsförsörjningsansvar. De föreslagna ändringarna innebär att det i lagen dels preciseras vad som ska framgå av kommunernas riktlinjer för bostadsförsörjning, dels tydliggörs att kommunerna som en del i det kommunala bostadsförsörjningsansvaret ska redovisa hur hänsyn har tagits till relevanta nationella och regionala mål, planer och program. Vidare föreslås att bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet ska vara ett allmänt intresse i 2 kap. 3 § plan- och bygglagen och att de kommunala riktlinjerna för bostadsförsörjning ska vara vägledande vid planläggning av detta allmänna intresse. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2014.

Utredningsbehov

Regeringen kan konstatera att det sker en snabb urbanisering i Sverige och att städer har fått en allt viktigare roll som regionala tillväxtmotorer. Bostadsmarknaden liksom arbetsmarknaden är inte

längre begränsad till den egna kommunen utan sträcker sig ofta över ett större område. Samtidigt ökar behovet av en hållbar samhällsplanering utifrån demografiska faktorer liksom med anledning av nationella och regionala mål, planer och program.

I Sverige är det kommunerna som ansvarar för planläggning av mark- och vattenområden. Det är också ett kommunalt ansvar att tillgodose bostadsförsörjningsbehovet. Sedan 2011 ska kommunerna vid sin planläggning ta hänsyn till relevanta nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling inom kommunen. Regeringen kan konstatera att denna planläggning förutsätter en tydlig samordning och samverkan såväl mellan olika aktörer på regional nivå som mellan dessa och aktörer på lokal nivå i olika frågor med koppling till fysisk planering.

I dag finns viss regionplanering genom att kommunalförbundet Göteborgsregionen är regionplaneorgan enligt 7 kap. plan- och bygglagen. Regionplaneorganet har dock inte utarbetat någon formell regionplan. Även Stockholms läns landsting är regionplaneorgan enligt lagen (1987:147) om regionplanering för kommunerna i Stockholms län. Landstinget har utarbetat ett antal regionplaner och den senaste antogs under 2010. Det är dock oklart vilken effekt dessa planeringsinsatser har dels på det kommunala planläggnings- och bostadsförsörjningsarbetet, dels på möjligheten för tillväxtområden att växa på ett hållbart sätt. Det är också oklart på vilket sätt regionplanering enligt plan- och bygglagen är ett stöd för mellankommunal samordning samt om bestämmelserna om regionplanering har ökat möjligheten till samordning av fysisk planering på regional nivå samt mellan regional och lokal nivå. Detta bör utvärderas.

Det finns även behov av att mera allmänt studera om regionplaneringsinstrumentet i plan- och bygglagen och andra regionala eller mellankommunala planeringsinstrument bör utvecklas. I detta sammanhang kan bl.a. de krav som gäller för regional planläggning och innehållet i de regionala planeringsinstrumenten behöva ses över.

Uppdraget

Regeringen eftersträvar att åstadkomma så enkla, effektiva och ändamålsenliga planprocesser som möjligt. En del i detta är att på olika sätt stödja det kommunala planlägningsarbetet och vid behov genom ett effektivt regionplaneringsinstrument visa vilka hänsyn som bör tas vid den kommunala fysiska planläggningen från ett nationellt och regionalt perspektiv.

Med syftet att tillgodose bostadsförsörjningsbehovet och en långsiktigt hållbar utveckling i alla delar av landet ska kommittén därför utvärdera systemet med regionplanering enligt 7 kap. plan- och bygglagen (2010:900) och hur detta förhåller sig till dels systemen med regionala utvecklingsstrategier och länsplaner för transportinfrastruktur som regleras i lagen (2002:34) om samverkansorgan i länen och lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län, dels regionala trafikförsörjningsprogram enligt lagen (2010:1065) om kollektivtrafik. Vidare ska kommittén utvärdera hur samordningen av hanteringen av bostadsförsörjningsfrågorna på regional och kommunal nivå fungerar i dag. I detta sammanhang ska kommittén utvärdera hur de ovan nämnda reglerna förhåller sig till bestämmelserna i lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar. Som en följd av utvärderingen ska kommittén analysera behovet av förändringar i berörda regelverk.

Kommittén ska särskilt

- utvärdera vilken effekt dagens regionala planering har för att tillgodose bostadsförsörjningsbehovet och en hållbar utveckling i alla delar av landet,
- utreda hur fysisk planering enligt plan- och bygglagen bör förhålla sig till planer som tas fram inom det regionala tillväxtarbetet och i det regionala trafikförsörjningsarbetet,
- utreda vad som bör ingå i fysisk planering på regional nivå och i detta sammanhang särskilt analysera behovet av att på regional nivå avväga nationella och regionala mål, planer och program,
- analysera behovet av ökad samordning mellan regionala planer, program och strategier och kommunernas översiktsplaner samt de kommunala riktlinjerna för bostadsförsörjning,

- studera hur den regionala fysiska planeringen fungerar i övriga nordiska länder,
- utreda hur länsstyrelsernas stöd och råd till kommunerna i planläggnings- och bostadsförsörjningsfrågor kan förbättras.

Kommittén ska överväga om det finns andra frågor av regional karaktär där en ökad samordning bör komma till stånd till ledning för den kommunala planläggningen.

Kommittén ska lämna de förslag till åtgärder, författningsförslag och andra förslag som behövs. Kommitténs uppdrag ska inte omfatta den i budgetpropositionen för 2013 aviserade utredningen att se över riksintressesystemet.

Utgångspunkter för utredningen

Kommittén bör bl.a. utvärdera om regionplanering enligt plan- och bygglagen är ett stöd för mellankommunal samordning och om bestämmelserna om regionplanering har ökat möjligheten till samordning av fysisk planering på regional nivå samt mellan regional och lokal nivå. Kommittén bör särskilt studera erfarenheterna från Göteborg och Stockholm, som har formella regionplaneorgan, i dessa avseenden.

Om utvärderingen exempelvis visar att regionplaneinstrumentet i plan- och bygglagen och övriga regionala planeringsinstrument har en otillräcklig effekt på den kommunala planläggningen utifrån ett bostadsförsörjningsbehov och behov av en hållbar utveckling bör kommittén utreda och överväga om och i så fall hur dessa planeringsinstrument och genomförandet av dem kan stärkas i förhållande till den kommunala planläggningen. Även hur samarbetet mellan olika berörda regionala aktörer kan förbättras behöver ses över. I detta sammanhang bör särskilt utredas hur länsstyrelsernas stöd och råd till kommunerna kan utvecklas i planläggnings- och bostadsförsörjningsfrågor.

I syfte att minimera de hinder för kommunal planläggning som konflikter mellan bostadsbyggande och andra intressen kan leda till bör övervägas om kopplingen mellan sådana nationella och regionala mål, planer och program som avses i 3 kap. 5 § plan- och bygglagen och den fysiska planeringen på regional nivå bör utvecklas. Även

frågan om på vilken plannivå redovisning bör ske av sådana riksintresseområden och områden av särskild betydelse som avses i 3 kap. miljöbalken samt andra allmänna intressen som t.ex. bostadsbyggande bör övervägas. I detta sammanhang ska kommittén beakta de förslag som lämnas av den utredning som i budgetpropositionen för 2013 aviserades att se över riksintressesystemet.

Regeringen gör bedömningen att det är viktigt att se över behovet av att samordna frågor på regional nivå med effekt på den fysiska planeringen. Kommittén bör exempelvis överväga hur arbetet för en positiv socioekonomisk utveckling i områden med utbrett utanförskap och boendesegregation bör samordnas med frågor om bostadsbyggande och den fysiska miljön i övrigt samt om behovet av bostäder för olika grupper, t.ex. studenter, äldre personer, nyanlända invandrare, soldater och andra som av olika skäl har svårigheter att etablera sig på bostadsmarknaden, bör preciseras på regional nivå.

Kommittén bör också överväga behovet av bättre samordning på regional nivå mellan frågor om bostadsbyggande, trafikinfrastruktur och kollektivtrafikförsörjning. Kommuner påtalar ofta att en god trafikinfrastruktur är avgörande för en fortsatt tillväxt och bostadsförsörjning. I dag finns det ingen formell koppling mellan de underlag som används inom infrastrukturplanering och kollektivtrafikförsörjning och de planer som tas fram i form av regionplaner och strategier för länens utveckling eller i kommunernas riktlinjer för bostadsförsörjning. Påverkan på bostadsbyggandet av tillkommande infrastrukturinvesteringar m.m. hanteras inte heller på ett konsekvent sätt i alla delar av landet. Kommittén bör därför analysera behovet av ökad samordning dels mellan regionala planer, program och strategier, dels mellan dessa och kommunernas översiktsplaner samt de kommunala riktlinjerna för bostäder.

Kommittén bör också i övrigt studera behovet av samordning av bestämmelserna i plan- och bygglagen och andra lagar ur ett regionalt planeringsperspektiv.

Konsekvensbeskrivningar

Kommittén ska redovisa de samhällsekonomiska och andra konsekvenser som förslagen medför. Om några av förslagen påverkar ansvarsfördelningen såväl mellan statlig och kommunal nivå som inom statlig och kommunal nivå, exempelvis om sådana uppgifter som har en styrande inverkan på den kommunala planprocessen flyttas från länsstyrelser till landsting, ska förslagens konsekvenser ur ett konstitutionellt perspektiv särskilt redovisas.

I 14 kap. 2 § regeringsformen finns ett förtydligande av att principen om kommunalt självstyre gäller för all kommunal verksamhet. Enligt 14 kap. 3 § regeringsformen bör en inskränkning av den kommunala självstyrelsen inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som föranlett den, dvs. en proportionalitetsprövning ska göras under lagstiftningsprocessen. Om något av förslagen i utredningen påverkar den kommunala självstyrelsen ska kommittén särskilt redovisa dessa konsekvenser och de särskilda avvägningar som lett till förslagen.

Konsekvenserna ska redovisas enligt kommittéförordningen (1998:1474).

Arbetsformer och redovisning av uppdraget

Kommittén ska inom ramen för uppdraget studera och analysera systemen för fysisk planering på regional nivå i övriga nordiska länder och några andra länder inom EU. Kommittén ska inhämta synpunkter från Boverket, Lantmäteriet, Naturvårdsverket, Statens energimyndighet, Statskontoret, Tillväxtverket, Tillväxtanalys, Trafikverket och Trafikanalys, länsstyrelserna och andra berörda myndigheter liksom Sveriges Kommuner och Landsting. Kommittén ska även föra en dialog med berörda branschorganisationer och andra intresseorganisationer och samhällsaktörer.

Kommittén ska ta hänsyn till andra initiativ som regeringen har beslutat om och som kan vara relevanta för uppdraget. Uppdraget ska redovisas senast den 27 mars 2015.

(Socialdepartementet)

Kommittédirektiv 2015:11

Tilläggsdirektiv till Bostadsplaneringskommittén (N S 2013:12)

Beslut vid regeringssammanträde den 5 februari 2015

Förlängd tid för uppdraget

Regeringen beslutade den 8 augusti 2013 kommittédirektiv om regional planering och bostadsförsörjning (dir. 2013:78). Enligt kommitténs direktiv skulle uppdraget redovisas senast den 27 mars 2015.

Utredningstiden förlängs. Uppdraget ska i stället redovisas senast den 15 juni 2015.

(Näringsdepartementet)

Fysisk planering på regional nivå i Norden och i några andra länder

Kommittén ska enligt sitt direktiv bland annat studera och analysera systemen för fysisk planering på regional nivå i de övriga nordiska länderna samt i några andra länder inom EU. Vi har valt att förutom Danmark, Finland och Norge även studera förhållandena i Nederländerna, Skottland och Österrike. Det har dessutom framförts till oss att Vancouverregionen i Kanada har ett framgångsrikt system för fysisk planering på regional nivå, varför redovisningen i det följande även inkluderar Vancouver.

1 Planeringstraditioner i Europa

De flesta europeiska länder har i grunden likartade tankar bakom vilka frågor som hanteras i den lagstiftning som reglerar fysisk planering, motsvarande den svenska plan- och bygglagen. Det finns dock skillnader i statskick, rättsgrundsatser och politisk historia inom området som gör att systemen och hierarkierna ser olika ut. Vissa länder har styrning uppifrån och ner, medan andra hämtar planeringsförutsättningarna från underordnade nivåer.¹ Det finns i de flesta länderna en samverkan gällande den fysiska planeringen mellan olika nivåer i det administrativa systemet. Denna samverkan kan dock vara olika reglerad. I länder där kommunerna till synes har stor frihet, som t.ex. i Nederländerna, ska de kommunala planerna fastställas av en högre nivå.

¹ Boverket, *Europeiska plansystem i kortbet*, Rapport 2012.

Bostadspolitik och fysisk planering faller inte inom EU:s kompetensområden.² Det innebär att det är upp till de 28 medlemsstaterna att själva reglera dessa verksamheter. EU-samarbetet påverkar dock förutsättningarna för den nationella politiken och en växande del av det som sker inom EU-samarbetet påverkar förutsättningarna för fysisk planering på såväl nationell som regional nivå.

De europeiska länderna har olika hållning till planering, markfrågor och bostadsbyggande. Nederländerna, Tyskland och Frankrike har en proaktiv hållning till markpolitik, medan England är mer reaktivt. Infrastrukturpolitiken och markpolitiken skiljer sig mellan länderna. I t.ex. Nederländerna är kommunerna ofta aktiva i markaffärer och ser till att det finns byggbar färdigplanerad mark.

I samtliga länder i Europa finns ett hierarkiskt system, där regeringen överordnat lägger fast policys och det grundläggande regelverket. På den lokala nivån finns kommunerna, som har ansvaret för att ta fram detaljplaner för att styra den direkta markanvändningen. Mellan dessa nivåer finns en sammanbindande länk i form av regioner eller provinser. I Tyskland finns självständiga förbundsstater, som har sin egen planlagstiftning. I Spanien finns det två styrande nivåer mellan centralstaten och kommunerna i form av självstyrande provinser med egen planlagstiftning och vägledning.

Det finns flera olika kategoriseringar och indelningar av de europeiska planeringssystemen. Ländernas planeringssystem är ofta nära sammanlänkade med de politiska, administrativa och juridiska systemen. Plan- och tillståndssystemen är på så sätt mycket komplexa och det kan därför vara svårt att jämföra olika system. Enligt Newman och Thornley kan de europeiska plan- och tillståndssystemen delas in i fem huvudgrupper – Brittiska, Napoleonska, Germanska, Skandinaviska och Östeuropeiska.³

² EU:s kompetensområden återfinns i fördraget om unionens funktionssätt, (EUF-fördraget). Där finns en uppräkningslista av politikområden och vilken makt eller befogenhet EU har inom respektive samarbetsområde. Uppräkningen kallas för kompetenskatalogen och ses som en översiktlig ansvarsfördelning mellan EU och medlemsländerna. Kompetenskatalogen är indelad i tre delar: 1) Områden där EU har exklusiv befogenhet, 2) Områden där EU delar befogenhet med medlemsländerna, 3) Områden där EU endast har befogenhet att vidta åtgärder för att stödja, samordna eller komplettera medlemsländernas åtgärder. Det som inte står i EU:s fördrag får EU alltså inte besluta om eller lägga sig i om man så vill.

³ Newman, P. and Thornley, A., *Urban planning in Europe – International competition, national systems and planning projects*, London, Routledge 1996.

1. Storbritannien – England, Wales och Skottland – samt Irland bildar en egen grupp. I denna grupp skiljer Skottland ut sig vad gäller juridiskt system, då det skotska rättssystemet också är påverkat av det rättssystem som Frankrike har. Plan- och tillståndssystemet följer den engelska rättstraditionen med *case law*, där varje fall är sitt eget utan detaljerat regelverk.
2. Frankrike, Nederländerna, Belgien, Spanien, Portugal, Italien och Grekland bildar en egen grupp. De har ett system med ett samlat regelverk. Plan- och tillståndssystemet består av nationell lagstiftning med planeringsregler i ett hierarkiskt system med nationella riktlinjer/målsättningar – framförallt för utveckling – som övergår till en större, mer lokal skala med zoner för olika markanvändningar. Nederländerna är också påverkat av det rättssystem som Tyskland har och beskrivs ibland vara en blandning.
3. Tyskland, Österrike och Schweiz bildar en egen grupp. Dess system har en lagstiftning med en tydlig reglering av ansvar och befogenheter mellan olika nivåer. Deras plan- och tillståndssystem har ett starkt regionalt inslag. Det finns en regional hierarki, men den är styrd av ett tydligt nationellt regelverk.
4. Sverige, Norge, Finland och Danmark bildare en egen grupp av plan- och tillståndssystem som är en blandning av de system som Frankrike respektive Tyskland tillhör. Systemet är dock inte lika tekniskt komplicerat som det tyska utan är mer pragmatiskt skrivet och anses mer tillgängligt. Det som har karakteriserat det systemet är att det i några länder inte har funnits någon samlat regelverk.
5. Estland, Lettland, Litauen, Polen, Tjeckien och Slovakien med flera länder delas in i ett eget plan- och tillståndssystem. I de flesta av dessa länder har rättsliga och administrativa reformer skett relativt nyligen och de befinner sig i en övergångsperiod. Flera av länderna är påverkade av och har gemensamma historiska rötter med Österrike och Tyskland.

De nordiska länderna har många kulturella, institutionella och historiska likheter. Det är därför intressant att jämföra länderna. Utvecklingen i de nordiska länderna är i ökande grad påverkad av planeringen och utvecklingen i respektive grannländer. Dessutom är utvecklingen i Danmark, Finland och Sverige och även i viss mån Norge i ökande grad påverkad av utvecklingen inom EU.

De nordiska ländernas system för fysisk planering har också flera likheter. I alla de nordiska länderna finns det samverkan mellan nationell, regional och lokal nivå. Denna samverkan är dock reglerad på olika sätt.

Planeringssystemen i de nordiska länderna bygger samtliga på en stark kommunal planeringstradition med en flexibel lagstiftning med övergripande mål och syften för planeringen. Den lokala nivån kan bestämma hur övergripande mål kan uppfyllas, anpassas och utvecklas efter lokala omständigheter. Medborgarinflytandet kring den fysiska samhällsutvecklingen är av tradition starkt. Samtliga länder har system med översiktliga planer, som kompletteras av en mer detaljerad efterföljande planering.⁴

För alla länder finns det skillnader i administrativ indelning, myndigheters uppbyggnad, lagsystemets uppbyggnad, indelningen i sakområden och politik. För att sätta beskrivningen av systemet med regional fysisk planering i sitt sammanhang ingår även en beskrivning av den administrativa indelningen och myndighetsstrukturen.

Vår studie bygger på en genomgång av litteratur och information i rapporter samt information från departement och myndigheter. Det kan noteras att på samma sätt som i Sverige pågår det i många länder en mängd förändringar av lagar och regler, administrativ indelning och organisation. Det är därför inte alltid helt lätt att hitta den senaste informationen och vara säker på vad det är som gäller. Rapporter som är skrivna bara för något år sedan kan redan vara föråldrade. Det förekommer även att information från departement och myndigheter inte är uppdaterad.

⁴ Boverket, *Analys av bostadsbyggandet i Norden – nordiska plansystem*, Rapport 2011:27.

2 Danmark

2.1 Nationell nivå

Danmark är till arealen något mindre än Jämtlands län. Landet har cirka 5,5 miljoner invånare och är det tätast befolkade landet i Norden. I och omkring huvudstaden Köpenhamn bor cirka 1,2 miljoner människor. 85 procent av befolkningen bor i städer och 55 procent av arealen är jordbruksmark.

Statsförvaltningen sköts av olika departement under vilka olika styrelser, ämbetsverk och andra myndigheter sorterar. Den högsta chefen för varje förvaltningsgren är en politiskt vald minister. En stor del av beslutsfattandet och det ekonomiska ansvaret har under senare år flyttats över från departementen till myndigheter på lägre nivå.

Två ministerier har anknytning till frågor om bostadsförsörjning och fysisk planering. I ansvarsområdet för Ministeriet for Stad, Boende och Landsbygd ingår uppgifter som gäller stadsbyggnads- och bostadsfrågor samt frågor som rör regionala områden och landsbygdsområden.

Miljöministeriet har det övergripande ansvaret och är högsta myndighet för fysisk planläggning. Ministeriet består utöver departementet av tre styrelser (myndigheter) – Naturstyrelsen, Geodatastyrelsen och Miljöstyrelsen samt Kustdirektoratet och en oberoende överklagandenämnd. Departementet, myndigheterna och överklagandenämnden är placerade i Köpenhamn, medan ett 25-tal lokala enheter finns utspridda över hela landet.

Miljöministeriet har ansvaret för planlagen, som ska säkra att städernas och de öppna landskapens kvaliteter skapas och bevaras. Ministeriet ger ramarna för utveckling av städerna och landsbygden och tar bland annat fram en landsplanredogörelse med regeringens visioner för utvecklingen efter varje val till folketinget. Miljöministerns utgångspunkt i detta arbete är att planläggningen avväger och förenar en mängd samhällsintressen i hur landets arealer ska användas. Planläggningen ska värna natur och miljö med respekt för människors, växters och djurs levnadsvillkor.

Myndigheter som lyder under Miljöministeriet har löpande administration och kontroll inom sina respektive ansvarsområden. Tillsammans med ministeriet utarbetar de vägledningar och förbereder

utkast till lagförslag. Därutöver förmedlar de information från ministeriet och ger råd till myndigheter och medborgare.

2.2 Regionaliserings- och kommunreformen

Folketinget beslöt 2005 att genomföra en regionaliserings- och kommunreform. Fyra regioner ersatte då de tidigare 13 amtskommunerna. Dessutom bildar huvudstadsområdet en egen region. Reformen innebar också att en ny kommunal indelning infördes genom en omfattande kommunsammanslagning. De tidigare 271 primärkommunerna slogs samman till 98 större kommuner.

Regionaliserings- och kommunreformen innebar även en omfördelning av makt och arbetsuppgifter inom ett antal politikområden, däribland ekonomisk utveckling och offentlig sjukvård. Samtidigt infördes ett nytt finansierings- och utjämningsystem.

De viktigaste argumenten för att genomföra reformen var att förbättra effektiviteten inom den offentliga sektorn, att säkerställa bättre samhällsservice och att hantera problemen med samordning på de olika förvaltningsnivåerna. Med färre och större regioner och kommuner skulle stordriftsfördelar kunna utnyttjas i produktionen av offentliga tjänster. Detta skulle i sin tur öka effektiviteten och förmågan att erbjuda bättre och mer specialiserade sådana tjänster.⁵

Vid reformen minskade antalet skattenivåer från tre till två. Det innebär att regionerna i motsats till de tidigare amtskommunerna inte kan ta ut skatter. Regionerna får i stället pengar från staten och från kommunerna.

Regionernas främsta uppgift är att förvalta det danska sjukvårdssystemet, men de har också uppgifter inom den sociala sektorn och kollektivtrafiken. De fick även ansvaret för den regionalekonomiska utvecklingspolitiken. Regionernas egen budget går till områdena regional företagsutveckling, kollektivtrafik, miljö, ekonomisk utveckling, utbildning och kultur. Kollektivtrafiken är det största utgiftsområdet och svarar för nästan hälften av den regionala budgeten. Ansvarsområdet Regional utveckling är det näst största utgiftsområdet med omkring en femtedel av budgeten.

⁵ OECD, *Territorial Review of Denmark*, 2009.

Styrande organ i de nya regionerna är regionråden (regionfullmäktige) med 41 folkvalda ledamöter, som väljs för fyra år i taget. Regionråden ansvarar för den regionala utvecklingen. För att stödja detta arbete tillsätter regionråden så kallade regionala tillväxtforum. I dessa sammanförs näringslivsorganisationer, utbildningsinstitutioner, kommuner och andra aktörer i ett partnerskap för att skapa tillväxt och affärsutveckling i regionen.

Regler om regional utveckling och tillväxtforum finns i Lagen om företagsfrämjande och regional utveckling. Enligt lagen ska regioner och regionala tillväxtforum utarbeta en regional tillväxt- och utvecklingsstrategi. Strategin ska skapa samverkan mellan tillväxt, utbildning och sysselsättning.

Figur 1 Regioner i Danmark

Genom kommunreformen fick kommuner, regioner och staten nya uppgifter. Kommunerna är ansvariga för direkta, medborgarorienterade uppgifter och utgör den viktigaste ingången till den offentliga sektorn för medborgare och företag. Kommunerna har beskattningsrätt.

I samband med reformen blev ansvaret för flertalet uppgifter inom natur- och miljöområdet samlat hos de nya kommunerna. Ansvaret för nationella frågor och särskilt komplicerade ärenden ligger hos staten. Ansvaret för planering av uttag av naturresurser, markförorening och den nya regionala utvecklingsplaneringen ligger hos regionerna. De nya kommunerna tog över en stor del av de arbetsuppgifter som länen haft inom fysisk planering. Kommunerna övertog också det lagreglerade ansvaret för att genomföra den mellankommunala och lokala vattenplaneringen och stora delar av Natura 2000-planerna. De nya uppgifterna har förts över förlöpande under en övergångsperiod och i takt med att avtal har ingåtts mellan staten och kommunerna.

2.3 Regional fysisk planering

Planeringssystemet

Den fysiska planeringen i Danmark är av tradition decentraliserad och involverar medborgarna i beslutsfattandet. Det är kommunerna som efter övergripande statliga och regionala riktlinjer planerar för hur danska städer och landskap ska utvecklas.

Nu mera fördelar planlagstiftningen ansvaret för planeringen mellan Miljöministeriet, fem regionråd och 98 kommunstyrelser. Staten ger en övergripande vägledning för planeringen.

Planeringen i Danmark har en struktur som delar in landet i tre olika zontyper – stads-, landsbygds- och sommarhusområden. Zoneringen tillkom för att uppnå en effektiv markanvändning, för att undvika spridd, ostrukturerad stadsbebyggelse och för att försäkra att det finns mark för jordbruk, naturområden och rekreation. Zonerna för stadsbebyggelse och sommarhus är utlagda för befintlig och blivande tätortsbebyggelse, i det senare fallet specifikt för sommarhus. Landsbygdszonerna omfattar de områden som inte blivit stads- eller sommarhuszoner.

Genom regionaliserings- och kommunreformen togs den formella befogenheten till fysisk planering av landzonerna bort på den regionala förvaltningsnivån. Kommunerna styr nu över planeringen för alla tre zonerna, dvs. även planeringen av bebyggelse av stadsnära landskap såväl som av landsbygd.

Planering på nationell nivå

Miljöministeriet har ansvaret för nationella intressen genom en landsplanläggning. Detta kommer till uttryck i rapporter, riktlinjer och ingripande i lokala planeringsfrågor och projekt som har internationellt, nationellt eller regionalt intresse. Informationen är inte heltäckande på nationell nivå och det utarbetas ingen samlad landsplan.

Regeringen ger sin vision för den fysiska planeringen i en nationell planeringsrapport för kommuner och regioner. Vart fjärde år eller efter varje riksdagsval ska regeringen utarbeta en landsplanredogörelse, som ska användas vid den regionala utvecklingsplanläggningen och vid den kommunala planläggningen. Arbetet sker genom Miljöministeriet. Landsplanredogörelsen är regeringens information till kommuner och regioner om hur den ser på utvecklingen av fysisk planering och hur den vill att fysisk planering ska utvecklas under de kommande åren.

I det danska systemet med planering ska det vara ett nära samspel mellan strategier på lokal, regional och statlig nivå. Staten ska förhålla sig till regionala tillväxt- och utvecklingsstrategier, då strategierna ingår som en del av underlaget när landsplanredogörelsen utarbetas. På samma sätt ska redogörelsen beaktas när de regionala tillväxt- och utvecklingsstrategierna utarbetas.

Landsplanredogörelsen 2013 föreskriver utvecklingen i hela landet. Den pekar på behovet av att använda de områden och det begränsade utrymme som existerar mer effektivt så det kan finnas områden som kan bevaras för natur och oförstörda landskap. Den anger också inriktningen för planering av städer, där kollektivtrafiken och det kollektiva resandet ska underlättas och planläggning ska premiera användningen av resurser mer effektivt.

Den redogör dessutom för regionernas roll tillsammans med kommunerna när det gäller att skapa tillväxt och utveckling i hela

landet, både i de stora städerna, i mindre städer och på landsbygden. Regionerna är viktiga aktörer när det gäller att skapa grön tillväxt och sysselsättning, vilket leder till gränsöverskridande samarbete, fokus på anpassning till klimatförändringar och resurseffektivitet samt utveckling av landsbygden. Regionernas breda insatser för regional utveckling, till exempel i form av infrastruktur och rörlighet, ska bli tydligare.

Ett annat statligt verktyg för den kommunala planläggningen är en översikt av statliga intressen i kommunernas planläggning.⁶ Vart fjärde år tas översikten fram och den ska ge en bild av statens intressen i den fysiska planeringen ute i landet. Landsplanredogörelsen finns inarbetad i detta dokument och utvecklar statens mål och krav för ett antal områden. För det gemensamma arbetet med landets planläggning ska sedan regionerna ta fram regionala utvecklingsplaner, medan varje kommun ska ta fram en kommunplan samt lokalplaner.

Staten ansvarar för att skydda allmänna intressen och för särskilt komplicerade miljö, natur- och planeringsfrågor. Miljöministeriet upprättar nationella planeringsdirektiv för specifika geografiska områden för att säkerställa nationella intressen. På statlig nivå har ministeriet tillsynen och är också enligt planlagstiftningen skyldigt att invända mot en kommunal plan, om den står i strid med de övergripande statliga intressena. Genom detta vill man säkra sambandet mellan statens arbete och det decentraliserade arbetet på kommunal nivå. I praktiken sker tillsynen genom Naturstyrelsen.

Om det skulle finnas en statlig invändning mot ett förslag till en kommunplan, kan kommunalfullmäktige inte anta planen enligt planlagstiftningen. Den måste först komma överens med den statliga myndigheten om nödvändiga ändringar.

Planering på regional nivå

Från 2007 har regionråden utarbetat regionala utvecklingsplaner. I samband med att amtskommunerna försvann, övergick de senast gällande regionplanerna till att gälla som s.k. landsplandirektiv. Regionplanernas innehåll inarbetades i kommunplanerna. I motsats

⁶ Miljöministeriet, *Översikt över statsliga intresser i kommuneplanläggningen*, 2009.

till de tidigare regionplanerna, är de regionala utvecklingsplanerna inte bindande för kommunerna.

En ny lag om tillväxt och regional utveckling trädde i kraft 2014. Lagen ger regionerna ansvar för att utarbeta en regional tillväxt- och utvecklingsstrategi, som beskriver utmaningar, sätter upp mål och utvecklar regionala lösningar på samhällsutmaningar. Den nya strategin har som syfte att säkerställa enhetlighet och att uppnå större effekt och tydlighet för insatserna. Den nya strategin ska stärka banden mellan näringsliv, sysselsättning, utbildning, infrastruktur, klimat och miljö samt mellan städer och perifera områden.

Tillväxt- och utvecklingsstrategier ska tas fram i samarbete mellan regionråd och regionalt tillväxtforum. Detta sker i nära dialog och samarbete med kommuner, företag och organisationer.

Den regionala tillväxt- och utvecklingsstrategin ska

- redogöra för den framtida utvecklingen i regionen,
- ta upp regionala tillväxt- och utvecklingsförhållanden, inklusive infrastruktur, näringsliv, turism, utbildning, sysselsättning, utveckling av urbana landsbygden och perifera områden, natur och miljö, rekreation, kultur samt samarbete med grannländer,
- ta upp den gröna omställningen, större städer som påverkar tillväxt, klimatanpassning och kollektivtrafik, samt
- beskriva de initiativ som tagits av Regionrådet för att följa upp strategin.

Enligt Lagen om tillväxt och regional utveckling ska kommunerna förhålla sig till den regionala tillväxt- och utvecklingsstrategin inom egna utvecklingsstrategier, bland annat när det gäller företagsutveckling samt insatser och strategier för den kommunala planeringen.

Kommunplanen får inte strida mot den önskade framtida utveckling som anges i de regionala tillväxt- och utvecklingsstrategierna. Regionråden kan invända mot ett förslag till en kommunplan som motverkar den regionala utvecklingsplanen. Planen kan då inte antas förrän ändringar har skett så att såväl kommunens som regionens intressen tillgodoses. Kommunen har i sin tur rätt att invända mot en grannkommuns planförslag, om det har väsentlig betydelse för den egna kommunens utveckling. Även här gäller

att planen måste genomgå ändringar, som tillfredsställer båda parter, innan den kan antas. Då dialog förs med regionens kommuner när utvecklingsstrategier tas fram, förväntas invändningarna från regionråden mot kommunplanerna vara få. Genom ett fungerande samarbete mellan kommunerna är förhoppningen att även motsättningarna mellan grannkommuner kommer att vara få.

Regional fysisk planering i huvudstadsregionen

I huvudstadsregionen sker en regional fysisk planering. Den s.k. fingerplanen har varit ramen för kommunernas planläggning och utveckling i årtionden. Den har blivit omtalad som ett bra exempel på regional planering. Miljöministeriet har i augusti 2013 antagit en ny Fingerplan 2013, som är en revision av den tidigare planen från 2007.⁷ Den har fokus på de gröna stukturerna samt lokalisering av verksamheter. Målet har varit att skapa sammanhängande nät av större friluftslivsområden och gröna stråk i regionen, ett allsidigt utbud av bosättningsmöjligheter och bidra till att säkra arbetstillfällena och utvecklingsmöjligheter.

Planen pekar bland annat ut nya gröna kilar och transportkorridorer har justerats i den nya planen. En utredning och översyn av fingerplanens transportkorridorer har gjorts på initiativ av folketinget. Transportkorridorer i regionen är arealreservationer, som säkrar möjligheterna till framtida vägar och spår för att minska konflikterna med stadsutvecklingen. Fingerplanen tar även upp frågor om sjukhus, forskningscentra och industriplaner.

Planering på kommunal nivå

Kommunerna är ansvariga för att planera för stads- och landsbygdsområden. Planeringen resulterar i långsiktiga kommunplaner, som kompletteras med fyraåriga planstrategier och genom lokalplaner som gör de övergripande strategierna till konkreta utvecklingsprojekt inom relevanta områden i kommunen.

⁷ Miljöministeriet Naturstyrelsen, *Fingerplan 2013 – Hovedbudskaber*, 2013.

Kommunplan

Kommunerna måste enligt planlagen upprätta en kommunplan, som omfattar en period om tolv år och definierar de övergripande målen och riktlinjerna för den enskilda kommunens utveckling, både i städer och på landsbygden. Den mark som enligt planen ska tas i anspråk bör inte överstiga vad som förväntas tas i anspråk inom tidsramen.

Kommunfullmäktige ska löpande revidera kommunplanen. Revidering sker i en process som omfattar medborgarinflytande. Vart fjärde år eller i mitten av varje mandatperiod, ska kommunen ta fram en strategi för den kommunala planeringen – en planstrategi – och därigenom beslutar kommunfullmäktige om de ändringar som krävs för att planen ska gälla. Naturstyrelsen granskar alla kommunala förslag och säkrar att de inte strider mot övergripande nationella intressen.

Kommunplanen ger ramen för att utarbeta lokalplaner och är grunden för behandling av ett antal ärenden, bland annat specifika tillstånd och ansökningar om bygglov. Den ska fastställa de övergripande målen för utveckling och markanvändning. Detta ska ske utifrån en samlad värdering av kommunens utveckling. Planen kan utformas på olika sätt. Planerna kan gälla särskilda områden eller teman.

Syftet med planen är att den ska fungera som en sammankopplande länk i planprocessen. Det finns vissa delar som planen måste innehålla, bl.a. en huvudstruktur, riktlinjer, ramar för lokalplanläggning och kartor. Huvudstrukturen omfattar hela kommunens geografiska område med alla tre zontyper (stads-, landsbygds- och sommarhusområden). Huvudstrukturen ger också uttryck för hur kommunen ställer sig i olika intresseavvägningar.

Riktlinjer ska finnas för 19 specifika teman. De anges i lika många punkter i planlagen. Mark som tas i anspråk för stads- och sommarhuszoner är en sådan punkt, liksom att ta tillvara jordbruksintressen. Särskilt värdefulla lantbruksområden ska säkras genom att pekas ut i kommunplanerna. Det är även obligatoriskt för kommunen att behandla detaljhandel i kommunplanen. Planlagen styr flera frågor kring detaljhandeln för att gynna livet i stads-kärnorna och för att undvika köpcentra med bilberoende besökare.

Kommunerna väljer själva hur grundligt riktlinjer och ramverk behandlas i kommunplanen. Den handlar mycket om hur flexibel kommunen önskar att vara i sin planläggning.

Lokalplaner

I lokalplaner ska den politiska strategin i den övergripande kommunplanen konkretiseras. Lokalplanen reglerar byggandet och användningen av mark inom planområdet. Planens principer är särskilt uttryckta i användningsbestämmelser. Planeringen involverar ofta många motstridiga intressen. Det kan finnas skillnader mellan markägares och grannars intressen eller mellan lokala och nationella intressen.

Genom den process då lokalplaner tas fram, kan det säkras att berörda, dvs. företrädare för olika intressen, kommer till tals innan planen beslutas och planens innehåll anger vad som ska göras. Styrkan i den mer detaljerade lokalplanen i jämförelse med kommunplanen är att den tydligt anger vad som är tillåtet och vad som är förbjudet. Fastighetsägare och andra känner till omfattningen av sin verksamhet och grannar vet vad som väntar.

Ett ramverk för de mer detaljerade lokalplanerna sätts i kommunplanen. Då lokalplanen inte får strida mot kommunplanen, blir den genom ramarna bindande. Avgränsade områden med koppling till riktlinjer och ramverk, som de för stads- och sommarhuszoner, ska visas i kartform. All övrig areal som knyter an till de 19 riktlinjerna kan avgränsas. Kartorna över stads- och sommarhusarealer är tillsammans med övriga obligatoriska delar i kommunplanen bindande för kommunens fortsatta arbete med att genomföra planen.

Lokalplaner ska bland annat utarbetas inom stadszonen, efter det ramverk som kommunplanen satt. Planlagen specificerar ett antal punkter eller ramar som kommunen måste ta hänsyn till i lokalplanen. En sådan punkt är överföring av mark till stadszon eller sommarhusområde, en annan är prioriteringsordningen för bebyggelse och ändrad markanvändning. En lokalplan kan inte utarbetas för ett område som inte omfattas av kommunplanens ramverk. Lokalplanen har direkt rättsverkan för markägare.

3 Finland

3.1 Nationell nivå

Finland har knappt 5,5 miljoner invånare på en yta som motsvarar tre fjärdedelar av Sveriges yta. Huvudstaden Helsingfors är landets största stad med cirka 600 000 invånare. I huvudstadsregionen med Helsingfors och tre förortskommuner bor drygt 1 miljon invånare. Inom Finland utgör Åland, som är enspråkigt svensktalande, ett demilitariserat och självstyrande landskap. I övriga Finland är både finska och svenska officiella språk.

Två ministerier har anknytning till de frågor som kommittén utreder. Det ena – Miljöministeriet – leds av två ministrar. Miljöministern svarar för miljö- och naturvårdsärenden och vissa andra ärenden inom ministeriets verksamhetsområde, medan bostads- och kommunikationsministern svarar för bostads- och byggnadsärenden samt för planläggningsärenden.

Ministeriet svarar för förvaltningsområdets strategiska planeringar, resursstyrning, lagberedning samt internationella samarbeten.

Miljöministeriets ansvarsområde innefattar Finlands miljöcentral (SYKE) och Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet (ARA). SYKE är miljöförvaltningens eget forskningsinstitut, som forskar i förändringar i miljö och natur samt i dess orsaker och verkningar. ARA medverkar i projekt som hänför sig till utveckling av boendet och sakkunskap om bostadsmarknaden. ARA producerar också informationstjänster inom området. Miljöministeriet styr regionförvaltningsverken och de så kallade närings-, trafik- och miljöcentralerna inom sitt verksamhetsområde. Dessa organisationer ersatte länsstyrelserna 2010.

Arbets- och näringsministeriet (ANM) ansvarar för frågor om företagande och innovationsverksamhet, arbetsmarknadens funktion, arbetstagarnas anställningsvillkor och regionernas utveckling. Ministeriet har två ministrar. Näringsministern leder närings-, innovations-, region- samt energi- och klimatpolitiken. Arbetsministern ansvarar för frågor som gäller sysselsättning och företagande, integration av invandrare, arbetslivets utveckling samt konsument- och konkurrenspolitiken. Till arbets- och näringsministeriets förvaltningsområde hör över 30 organisationer, bland annat Närings-, trafik- och miljöcentralen (ELY-centralen).

3.2 Region- och kommunreformen

Länen slopades i Finland 2010 och i stället bildades sex nya regioner samt Åland. Antalet län hade redan 1997 reducerats från elva till fem. Regionerna motsvarar i stor utsträckning de tidigare länen, utom dåvarande Västra Finlands län, som delades i två regioner. De sex regionerna finns på det finländska fastlandet, medan Åland är ett självstört landskap. De nya regionerna leds av ett regionförvaltningsverk.

Den statliga regionförvaltningen ändrades genom att sex olika myndigheters uppgifter koncentrerades till regionförvaltningsverk och NTM-centraler. De statliga förvaltningsmyndigheternas verksamhetsområden har dessutom utvidgats under de senaste åren.

I samband med regionreformen infördes landskapsförbund, som styr i de finska landskapen. Landskapsförbunden blev då en ny kommunalrättslig enhet i form av sekundärkommuner. Landskapsförbunden är samkommuner som bildats av sina medlemskommuner.

Antalet kommuner har successivt minskat. Genom flera sammanslagningar efter andra världskriget minskade antalet till 464 kommuner år 1977. Den utvecklingen har fortsatt och 2013 fanns det sammanlagt 320 kommuner.

Det pågår nu en rikstäckande kommunreform, där målet är en bärkraftig struktur, som baseras på starka baskommuner. Förändringen har föregåtts av en kommun- och servicestrukturutredning, som påbörjades 2007 som ett led i att kommunernas servicekapacitet behövde förbättras. En stark baskommun ska bestå av naturliga pendlingsområden. Den ska vara tillräckligt stor för att själv kunna svara för den grundläggande servicen, exklusive krävande specialistsjukvård och avancerade socialvårdstjänster. Syftet med reformen är att skapa kommuner med tillräckligt omfattande befolknings- och kompetensunderlag för att organisera och finansiera service.

Kommunerna har möjlighet att välja mellan två vägar – sammanläggning eller utökat kommunalt samarbete. Målet är att kommunerna ska bli starkare genom att uppgifter som hälsovård och nära ansluten socialvård ska skötas i enheter för minst 20 000 invånare vardera. Motiveringen till att reformen är nödvändig handlar bl. a. om den demografiska utveckling som väntas, dagens ojämna serviceutbud mellan kommuner och den organisatoriska oklarhet som råder.

I juli 2013 trädde en kommunstrukturlag i kraft, som omfattar bestämmelser om kommunernas utredningsskyldighet när det gäller strukturen. Kommunerna skulle inom ett halvår meddela med vilken kommun eller vilka kommuner de avsåg att utreda en sammanslagning. Lagen hade föregåtts av ett förslag av Strukturgruppen för kommunal förvaltning, som redovisade en överblick över kommunernas nuvarande och kommande utmaningar. Kommunerna analyserades ur flera olika perspektiv. Granskningen berörde såväl servicebehov, kommunalekonomi, region- och servicestrukturer och pendlingen som de regionala särdragen. Vid sidan av kommunstrukturlagen har en reform inletts av finansierings- och statsbidragssystemet och en total översyn av kommunallagen.

3.3 Regioner

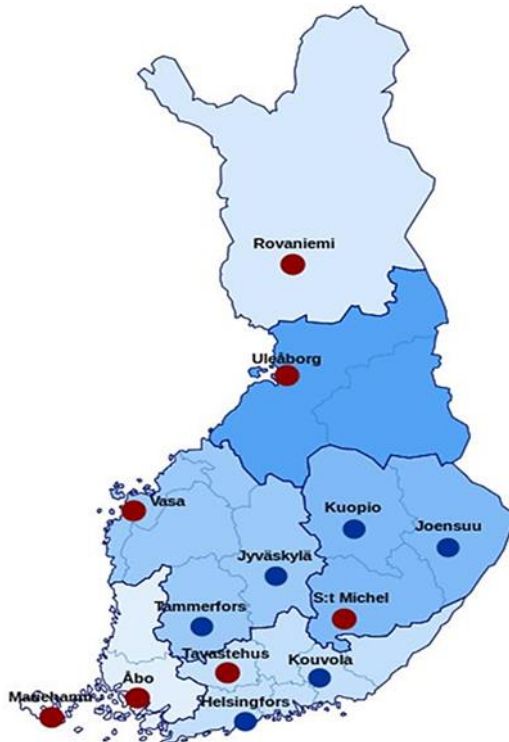
De finska regionerna styrs av så kallade regionförvaltningsverk (RFV). De är de regionala statliga myndigheter som 2010, tillsammans med närings-, trafik- och miljöcentralerna, ersatte länsstyrelserna.

RFV ska främja förverkligandet av grundläggande fri- och rättigheter och rättsskydd, tillgången till basservice, miljöskydd, ett hållbart utnyttjande av miljön, inre säkerhet samt en sund och trygg levnads- och arbetsmiljö i regionerna. Verket sköter även lagstadgad verkställighet, styrning och tillsyn inom sitt område. Verksamheten styrs förutom av lagregler även av åtta ministerier. Verket är statens representant i regionen och verkställer de uppgifter som det har fått av den. Statens ämbetsverk på Åland har motsvarande uppgifter som regionförvaltningsverken i övriga delar av landet.

Närings-, trafik- och miljöcentraler (NTM-centraler) arbetar med att främja den regionala utvecklingen genom att sköta statsförvaltningens uppgifter och utveckling i regionerna samt att ansvara för verkställighets- och utvecklingsfrågor.

Tillsammans med regionförvaltningsverken har de 15 NTM-centralerna övertagit uppgifter från bland andra de tidigare länsstyrelserna.

Figur 2 Regioner i Finland

Anm. Röda punkter = Orter med huvudkontor för regionförvaltningsverk.

NTM-centralerna har tre ansvarsområden.

- Näringar, arbetskraft, kompetens och kultur,
- Trafik och infrastruktur, samt
- Miljö- och naturresurser.

3.4 Landskap

Finland har 18 landskap på fastlandet samt Åland. Denna indelning i administrativa landskap kallas även moderna landskap. Det finns också historiska landskap som har ungefär samma betydelse som de svenska landskapen, dvs. en kulturgeografisk avgränsning. I Fin-

land är det numera i regel de moderna landskapen som avses när man talar om landskap.

Landskapsförbundet ska bevaka landskapets intressen. Det ansvarar för den regionalpolitiska planeringen och programmen i landskapet och har till en del ansvar för att programmen verkställs och för de internationella kontakter det kan kräva. Landskapsförbunden fungerar som sådana regionala utvecklingsmyndigheter som avses i lagen (1651/2009) om regional utveckling. Syftet med lagen är att främja en utveckling på egna villkor och en balanserad och hållbar regional utveckling. Förbunden är också internationella aktörer, som till stor del svarar för att EU:s strukturfondsprogram kan verkställas.

Landskapsförbundens arbetsuppgifter består av att

- göra regionala utvecklingsplaner (landskapsöversikt, landskapsprogram och plan för dess verkställighet), som samordnar de regionala utvecklingsåtgärder som medlemskommunerna och statens olika regionalförvaltningsmyndigheter ansvarar för,
- ange målen för utvecklingen av landskapets trafiknätsstruktur och den övriga infrastrukturen i landskapet,
- utveckla näringslivets strukturer i syfte att skapa och trygga företag och arbetsplatser,
- delta i planering och beslut som gäller finansiering av nationella projekt och EU-projekt, samt att
- utveckla befolkningens yrkesmässiga kompetensmiljö.

Landskapen styrs av landskapsförbund. Landskapsförbundet är en lagstadgad samkommun, som regionens kommuner ska vara medlemmar i. Förbundets huvuduppgifter är regionutveckling och landskapsplanläggning.

Högsta beslutande organ är landskapsfullmäktige. Medlemskommunerna utser sina representanter till fullmäktige för den kommunala mandatperioden, dvs. fyra år. Medlemskommunernas representation baseras på invånarantalet. Den största fullmäktigeförsamlingen finns i Egentliga Finlands förbund med 100 ledamöter, medan de minsta har cirka 30 ledamöter.

Varje landskapsförbund har också en landskapsstyrelse med stöd av en byrå som arbetar under landskapsdirektörens ledning. Antalet

anställda totalt uppgår till sammanlagt cirka 650 personer. De har en budget om cirka 50 miljoner euro, vilket är knappt 10 euro per invånare.

Medlemskommunerna finansierar den största delen av verksamheten. Kommunerna får statliga medel för de lagstadgade uppgifterna i anslutning till regionutveckling och landskapsplanering. Förbunden har tidigare årligen i den finska statsbudgeten även anvisats så kallade landskapsutvecklingsmedel, som var obundna medel avsedda främst för utveckling av regionens näringsliv enligt eget val. Den finansieringen har dock avskaffats från 2015.

3.5 Fysisk regional planering

Planeringssystemet beskrivs i Finland som ett system för planering av områdesanvändning. Systemet ska utgöra en helhet, där varje ingående styrmedel har en egen tydlig uppgift som kompletterar de övriga styrmedlen.

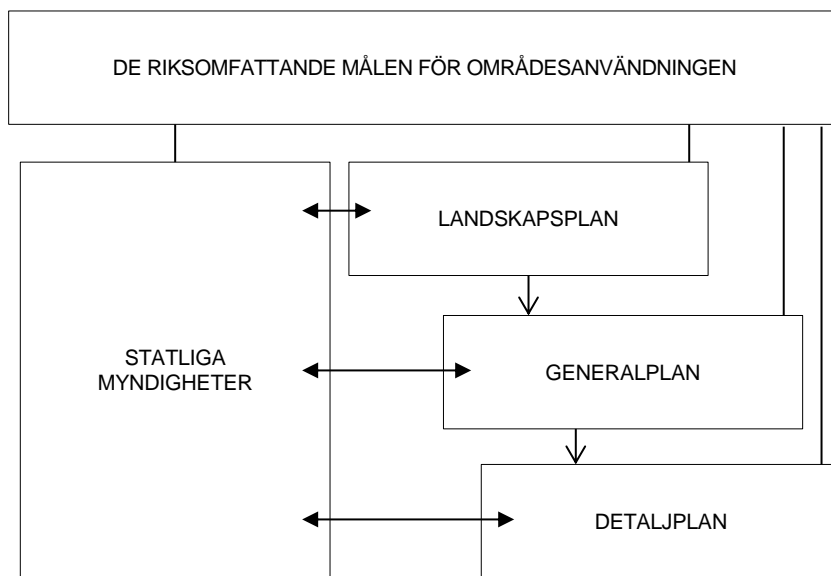
Markanvändnings- och bygglagen (MBL) reglerar planering, byggande och användning av områden samt projektering, uppförande och användning av byggnader. Lagen trädde i kraft år 2000. I MBL stadgas att syftet med lagen är att reglera områdesanvändning och byggande för att på det sättet skapa förutsättningar för en bra livsmiljö och främja en ekologiskt, ekonomiskt, och socialt och kulturellt hållbar utveckling.

De riksomfattande målen för områdesanvändning är vid sidan av landskapsplanen, generalplanen och detaljplanen en del av systemet för planeringen som definieras i MBL. I lagen regleras att målet är att tillförsäkra alla en möjlighet att delta i beredningen av ärenden och att säkerställa att planeringen är högklassig och sker i växelverkan, att det finns tillgång till mångsidig sakkunskap och att det ges öppen information om de ärenden som behandlas.

Vid planeringen i landskapen, vid kommunernas planläggning och i de statliga myndigheternas verksamhet ska de riksomfattande målen beaktas och främjas. Landskapsplanen ska i första hand lösa riksomfattande, regionala och landskapets områdesanvändningsfrågor. Lokala ärenden på kommunnivå behandlas i general- och detaljplaner. De riksomfattande målen för områdesanvändning och

de översiktliga planerna, dvs. landskapsplanen och generalplanen, styr planeringen av enskilda detaljplaner.

Figur 3 Det finska planeringssystemet för områdesanvändning

Planering på nationell nivå

De riksomfattande målen för områdesanvändning utgör en utgångspunkt som regleras i MBL. Målen är regeringens och statsrådets syn på områdesanvändningsfrågor av riksintresse. Miljöministeriet svarar för beredningen och statsrådet beslutar om målen, men de konkretiseras i första hand via planläggningen.

Målens viktigaste uppgift är att säkerställa att angelägenheter av riksintresse beaktas vid områdesplaneringen och i de statliga myndigheternas verksamhet. Målen gäller till dess att de ändras. Miljöministeriet bedömer målens aktualitet och ser till att nödvändiga ändringar beslutas. Beredningen av ändringar förutsätter växelverkan mellan olika instanser. Även riksdagen bör beredas tillfälle att behandla ändringarna.

De riksomfattande målen för områdesanvändning gäller de omständigheter som bör beaktas i planeringen i hela landet.⁸ Möjligheterna att uppnå målen ska främjas inom all planläggning, men betydelsen av översiktliga planer betonas i MBL. I landskapsplanerna ges målen tolkningar och lösningar på landskapsnivå och regional nivå. I generalplanerna inpassas de på motsvarande sätt i den översiktliga regleringen av områdesanvändning inom en kommun.

De riksomfattande målen för områdesanvändning ska beaktas och genomförandet ska främjas i de statliga myndigheternas verksamhet, i planläggning på landskapsnivå och i den kommunala planläggningen i general- och detaljplaner.

Skyldigheten att beakta och främja målen innebär att statliga myndigheter i sin verksamhet ska söka lösningar som främjar möjligheterna att uppnå de riksomfattande målen. Det innebär också att de ska avhålla sig från lösningar som försvårar möjligheterna att uppnå målen. Skyldigheten riktar sig i synnerhet till planeringen och fullgörandet av uppgifter inom förvaltningsområdet för respektive myndighet. Vid sidan av verksamhets- och ekonomiplanerna handlar det om sådan verksamhet som till exempel miljöförvaltningen av olika riksomfattande avfallsplaner, mål och åtgärdsprogram för vattenskyddet eller regionala miljöprogram samt avfallsplaner som görs upp på regionnivå.

Planering på landskapsnivå

På landskapsnivå omfattar planeringen landskapsöversikt, landskapsplan och landskapsprogram dvs. ett regionalt utvecklingsprogram.

Bestämmelser om regionalt utvecklingsprogram finns i Lagen om utveckling av regioner (LUR), som trädde i kraft år 2010. LUR styr utvecklingen av regionerna och innehåller bestämmelser om målen för utveckling av regionerna, om uppgifter i samband med planeringssystemet och om myndigheternas ansvar.

⁸ Miljöministeriet, *Tillämpning av de riksomfattande målen för områdesanvändningen i samband med planläggningen*, Markanvändnings- och bygglagen.Handledning 9, 2002.

Enligt LUR är det Arbets- och näringsministeriet som beslutar om de rikstäckande målen för regionutveckling. Det är flera berörda ministerier som definierar mål och åtgärder för regionutveckling som en del i planeringen av förvaltningsområdets verksamhet. Arbets- och näringsministeriet svarar i samverkan med andra centrala instanser för beredningen av de rikstäckande målen samt för samordning, övervakning, utvärdering och genomförande av program för att utveckla regionerna.

Landskapsöversikt

Landskapsöversikten är en strategi eller strategisk plan, där den övergripande långsiktiga utvecklingen för landskapet beskrivs. Landskapsöversikten har inga rättsverkningar till skillnad från landskapsplanen. Den har inte heller några särskilda krav på innehållet. Landskapsöversikten ska utarbetas eller ses över regelbundet, vilket i allmänhet är en gång per fullmäktigeperiod.

Genom att landskapsöversikten är ett dokument som godkänts av ett landskapsförbunds fullmäktige, styr den i praktiken övrig verksamhet för förbundet på landskapsnivå och är en utgångspunkt när det gäller att utarbeta en landskapsplan och ett landskapsprogram.

Figur 4 **Relationen mellan landskapsöversikt, landskapsplan och landskapsprogram**

Källa: Miljöministeriet, Landskapsplanens innehåll och utformning, Markanvändnings- och bygglagen, Handledning 6, 2002.

Landskapsplan

Landskapsplanen är en övergripande plan för användning av områden i ett landskap. I den presenteras grundläggande principer för landskapets samhällsstruktur och områdesanvändning på medellång och lång sikt. Landskapsplanen kan även utarbetas etappvis eller delområdesvis. Planen anvisar områdesreserveringar i den mån och med den noggrannhet som behövs med hänsyn till målen för områdesanvändning på riksplanet eller på landskapsnivå eller för att områdesanvändningen i flera kommuner behöver samordnas.

I landskapsplanen behandlas ramarna för utvecklingen av region- och samhällsstrukturen. Där behandlas också hur nätverkslösningar som är viktiga för landskapet ska genomföras och hur de största behoven av naturskydd, kulturmiljö och rekreation ska säkerställas. Landskapsplanen förmedlar lösningar och måltolkningar på landskapsnivå och regionnivå, men den griper inte in i interna kommunala frågor. Landskapsplanens översiktliga karaktär gäller både planens innehåll, utformning och tolkning av den. Landskapsplanerna ska bland annat visa hur olika samhällen ingår i regionala och strukturella nät samt de viktigaste principerna för utveckling, dimensionering och placering av samhällsstrukturen.

Planeringen på landskapsnivå är inriktad på områden där det råder ett starkt tryck på att ändra region- och samhällsstrukturen.

Det kan gälla områden med tillväxt som har behov av utvidgning eller områden som är stagnerande och behöver anpassas på samma sätt. I landskapsplanen behandlas trafikleder, farleder för spår-bunden trafik, sjötrafik, terminaler för flyg, hamnar och godstrafik samt regionala trafiksystem som kollektivtrafik och privatbilism. Vid planering av trafiken beaktas – utöver riksomfattande mål för områdesanvändning och trafik – även Vägverkets och Banförvaltningens egna planer med långsiktiga riktlinjer. Genom landskapsplanen kan man t.ex. styra placeringen av resecentra och andra trafikterminaler, som förbättrar möjligheterna till gemensam användning av olika trafikformer och anvisa regionala leder för kollektivtrafik.

Landskapsplanen har en central ställning för hur de riksomfattande målen för områdesanvändning ska konkretiseras. Landskapsplanenivån kan samordna målen för områdesanvändning med landskapets, lokala och andra riksomfattande mål. I landskapsplanen ingår målen som ett led i landskapets regionala principer för områdesanvändning. Där ingår också områdesreserveringar, som ska ges till ledning för den kommunala planläggningen. Skyldigheten att främja de riksomfattande målen för områdesanvändning gäller alla former av planering på landskapsnivå.

Landskapsplanen godkänns av det högsta beslutande organet på landskapsnivå, landskapsfullmäktige. Landskapsplanen ska därefter skickas till Miljöministeriet för fastställelse. Planen kan under vissa omständigheter träda i kraft direkt efter beslut eller efter en besvärstid. Planen kan lämnas utan fastställelse i vissa delar, om den i dessa delar inte uppfyller MBL.

Landskapsprogram

Landskapsprogram är program på medellång sikt som styr och samordnar regionalt utvecklingsarbete. I landskapsprogrammet presenteras utvecklingsmålen, de viktigaste projekten och åtgärderna samt en plan för finansiering av programmet. Dessa baserar sig på områdets utvecklingsbehov och möjligheter. Landskapsprogrammen ska beakta de rikstäckande målen för regional utveckling som statsrådet har ställt upp och strategierna för regional utveckling inom olika förvaltningsområden.

Landskapsprogrammet ska vara ett paraplyprogram för utvecklingsfrågor i kommunen, som samordnar de nationella målen, särskilda nationella program som genomförs i landskapet och program som medfinansieras av EU samt olika myndigheters strategier och utvecklingsarbete.

Till landskapsprogrammet ska det finnas en genomförandeplan, där de viktigaste åtgärderna och projekten redovisas samt en finansieringskalkyl. Landskapsprogrammet ska utarbetas för kommunfullmäktiges mandatperiod, dvs. för fyra år i sänder. Vid behov kan landskapsprogrammet justeras under programperioden.

Landskapsförbunden ska i sitt arbete följa upp och samordna de utvecklingsåtgärder som ankommer på de regionala förvaltningsmyndigheterna. Landskapsförbunden kan lämna utlåtanden om kommunernas planer och om vissa tillståndsansökningar. Landskapsförbunden har rätt att överklaga sådana kommunala beslut om godkännande av en plan eller en byggnadsordning som har konsekvenser för en landskapsplan och dess genomförande.

Statliga myndigheter och organisationer ska i sin verksamhet beakta landskapsprogrammen, främja genomförandet av dem samt bedöma och utvärdera sina åtgärders betydelse för regionutvecklingen.

På det regionala planet verkar dessutom ett stort antal statliga organisationer och kommunala förvaltningsorganisationer, medborgarorganisationer samt aktörer inom näringslivet, vilka är samarbetsparter när gemensamma utvecklingsmål för landskapet definieras och realiserar. Planer och program bereds i samarbete med statliga och kommunala myndigheter samt med företag och organisationer som är verksamma inom regionen.

Kommunal planläggning

I det finska plansystemet styr både de riksomfattande målen och landskapsplaner den kommunala planläggningen. De översiktliga planerna styr underliggande planer och kommunernas generalplan styr detaljplanläggningen med rättsverkningar. Det kan förekomma att en generalplan inte utarbetas för ett område i landskapsplanen, då landskapsplanen styr detaljplanläggningen direkt. De riksomfattande målen för områdesanvändning styr även detaljplanlägg-

ningen. I fråga om detaljplaner är situationen dock ofta den att de viktigaste principiella lösningarna för kommunen och även de viktigaste lösningarna med tanke på att uppnå målen redan ingår i generalplanen.

Generalplaner

En generalplan kan utarbetas som en övergripande plan för hela kommunen eller som en gemensam plan för flera kommuner. Den kan också utarbetas för ett visst delområde eller tema. Generalplanerna är flexibla och kan användas för olika ändamål.⁹

Det finns olika typer av generalplaner.

- Strategisk generalplan,
- Översiktlig generalplan med områdesreserveringar,
- Detaljerad generalplan med områdesreserveringar, samt
- Detaljerad generalplan med områdesreserveringar som direkt styr byggandet och annan markanvändning.

I praktiken är generalplanerna ofta kombinationer av de nämnda typerna. Planen kan utarbetas med rättsverkningar eller som en generalplan utan rättsverkningar.

De övergripande generalplanerna betonar den strategiska utvecklingen i en kommun och möjliggör en samordning och behandling av de riksomfattande målen för områdesanvändningen. Generalplanen är viktig när det gäller att främja möjligheterna att uppnå de riksomfattande målen. Målen ska konkretiseras i generalplanen som ett led i den utveckling som eftersträvas i kommunen och som ett led i huvuddragen för områdesanvändningen.

I generalplanen behandlas huvudprinciperna för utveckling av samhällsstrukturen och frågor som gäller samordning av funktioner i en kommun. Krav på innehållet i en generalplan anges i MBL, men behovet av planering från fall till fall bestäms vad som tas upp i planeringsarbetet. Behovet av generalplanläggning kan vara mycket olika. Det kan gälla behov av att samordna nationella behov med

⁹ Miljöministeriet, *Generalplanens innehåll och utformning*, Markanvändnings- och bygglagen,Handledning 13, 2006.

kommunens behov, områdesanvändning inom regionen, utveckling av förtätning av strukturer och utveckling av nya bostadsområden, lösning av konflikter mellan nya bostadsområden och naturvården, samordning av trafiksystemplaner samt samordning av naturskyddsområden.

Generalplanen styrs av landskapsplanen. En generalplan med en planlösning som strider mot en lösning i landskapsplanen är inte genomförbar utan att landskapsplanen ändras.

Kommunerna och förbundet på landskapsnivå samarbetar när general- och landskapsplaner ska utarbetas. Utredningar och ståndpunkter kan sammanjämkas. Kommunfullmäktige ska godkänna generalplanen.

En gemensam generalplan för flera kommuner ska godkännas av kommunernas gemensamma organ. Kommunernas gemensamma generalplan med rättsverkningar fastställs av miljöministeriet. Ministeriet begär utlåtanden om den gemensamma generalplanen av berörda ministerier.

Kommuninvånare eller registrerade lokala och regionala sammanslutningar får överklaga fullmäktiges beslut hos förvaltningsdomstolen och besvär över en gemensam generalplan för flera kommuner hos Miljöministeriet. Om ingen överklagat, vinner planen laga kraft när besvärstiden har gått ut. Kommunen ska kungöra planbeslutet, som då träder i kraft.

En fastställd generalplan kan snabba på och underlätta arbetet med detaljplaner. I de fall huvudprinciperna för utvecklingen av samhällsstrukturen och frågor som gäller samordning av funktionerna har tagits upp i generalplanen, kan detaljplanläggningen fokusera på att planera efter de principer om genomförande som definierats i generalplanen.

Generalplanen samverkar med den kommunala byggnadsordningen. Varje kommun i Finland har en byggnadsordning som gäller hela kommunens område. En byggnadsordning kan också utarbetas för ett visst delområde. Föreskrifterna i byggnadsordningen åsidosätter inte bestämmelserna i en generalplan med rättsverkningar, men kan mycket väl komplettera generalplanläggningen. Föreskrifterna i en byggnadsordning kan gälla byggplatsers storlek, omfattning av tillståndsplikt för byggandet samt områden i behov av planering.

Ny generalplan i Helsingfors

Generalplanen är en långsiktig plan för markanvändningen som används för att styra utvecklingen av stadens samhällsstruktur. I Helsingfors har generalplaner utarbetats med cirka tio års mellanrum. Den nuvarande planen, Generalplan 2002, vann laga kraft år 2006. Den nya generalplanen bereds så att Helsingfors stadsfullmäktige kan fatta beslut senast år 2016.

Den nya generalplanen består av tre delar.

1. Vision 2050 utgör målsättningen för markanvändningen på lång sikt fram till år 2050. Grunden för visionsarbetet är idén om Helsingfors som en nätverksstad för spårtrafiken med ett expanderande och starkt huvudcentrum – innerstaden. I visionen ses Helsingfors både som en del av regionen och som en del av nätverket av europeiska storstäder.
2. Generalplanekartan inklusive beteckningar styr detaljplaneringen fram till omkring år 2030 eller till dess att nästa generalplan utarbetas. Under planeringens gång fastställs generalplanekartans exakthet. Beskrivningen innehåller en stor mängd förtydligande material. I beskrivningen finns även information om motiveringarna till och effekterna av planlösningen.
3. I genomförandeprogrammet presenteras de metoder som används för att uppnå målen i generalplanen. Där definieras också tidtabellen och ordningsföljden för genomförandet av generalplanen. I programmet kan till exempel ordningen för detaljplaner fastställas.

Gemensam strukturplan i Helsingforsregionen

Kommunerna i Helsingforsregionen har inlett ett frivilligt samarbete för att göra en strukturplan som är grundad på avsiktsförklaringen om Markanvändning, boende och trafik (MBT) mellan staten och kommunerna i Helsingforsregionen. Samtidigt har en trafiksystemplan (HLJ 2015) tagits fram av samkommunen Helsingfors Regiontrafik (HRT), och en bostadsstrategi för Helsingforsregionen, som är utvecklad av kommunerna.

Strukturplanen och bostadsstrategin är inte juridiskt bindande, men de hjälper kommunerna i regionen att få förståelse för en

fokusering på utveckling av markanvändning och bostäder. Bestämmelser i MBL förskriver att fyra kommuner i huvudstadsregionen (Helsingfors, Vanda, Esbo och Grankulla) ska göra en gemensam generalplan. Kommunerna anser att det skulle innebära en tung process och att de i stället kan driva utvecklingen via egna generalplaner och ett frivilligt samarbete med grannkommuner.

Helsingforsregionen är den enda region i Finland där trafiksystemplan har upprättats av någon annan samkommun (HRT) än ett landskapsförbund. HRT ansvarar för trafiksystemplanering i hela Helsingforsregionen och för kollektivtrafiken i medlemskommuner, som är huvudstadsregionens kommuner samt ytterligare tre kommuner. Strukturplanen, trafiksystemplanen och bostadsstrategin har dock gjorts i samarbete med landskapsförbundet.

4 Norge

4.1 Nationell nivå

Norge är med närmare 4,8 miljoner invånare det glesast befolkade landet i Europa näst Island. Tre fjärdedelar av befolkningen bor i tätorter, huvuddelen i de största städerna Oslo, Bergen, Trondheim och Stavanger. Huvudstaden Oslo har drygt 600 000 invånare medan regionen har närmare 1,3 miljoner invånare. Tätast befolkat är området kring Oslofjorden, Sørlandet och Vestlandets kuster. Utflyttningen från de nordligaste fylkena har tidvis varit omfattande. Jämfört med Sverige bor en större del av befolkningen i de norra landsändarna. Norge är inte medlem i EU, men deltar i det europeiska ekonomiska samarbetet genom EES-avtalet.

Kommunal- och moderniseringsdepartementet (KMD) ansvarar bl.a. för frågor om bostads- och byggpolitik, kommunalekonomi, samordning av förnyelsearbetet i offentlig sektor, regional- och distriktpolitik, förvaltningspolitik, den lokala förvaltningen, administrativa aktiviteter för att planera och bygga samt bestämmelser om planering liksom konsekvensutredningar. Planeringsfrågorna har 2014 flyttats från Miljödepartementet till KMD.

4.2 Förvaltningsreformarbete

Det har i mer än ett decennium diskuterats om ett mindre antal regioner skulle ersätta nuvarande 19 fylken och vilka ansvarsområden de nya större regionerna i så fall skulle få. I samband med denna process har det i utredningar och rapporter föreslagits och debatterats en eventuell ny administrativ indelning av landet på regional nivå, som kan ersätta en del av eller alla de nuvarande fylkeskommunerna.

Målet med en regional reform skulle bland annat vara att stärka den lokala och regionala demokratin genom decentralisering och genom att överföra makt och kompetensområden från staten till regionförbunden. Detta togs bland annat upp i en proposition om lokal demokrati 2003.¹⁰

Regeringen aviserade en regionreform i ett meddelande till Stortinget 2006.¹¹ Fylkena ombads fatta beslut om önskemål och förslag till reformer. De delar av dessa beslut som handlade om förändringar i den geografiska uppdelningen på fylkesnivå skulle enligt förslaget fattas av fylkestingen i december 2007, men det slutgiltiga beslutet skulle fattas av Stortinget. Förslaget var att det fortsatt skulle finnas tre förvaltningsnivåer. Under den nationella nivån skulle regioner/fylken vara centrala aktörer för regional utveckling. Planen var till att börja med att reformen skulle reducera dagens 19 fylken till sex till åtta stora regioner. Kommunerna skulle fortsätta att vara de viktigaste leverantörerna av offentliga tjänster.

Motståndet från fylkeskommunerna visade sig dock vara stort. Den norska regeringen bestämde därför 2008 att sammanslagningar av fylken endast skulle ske på frivillig basis. Men inga sådana initiativ togs. Eftersom inga sammanslagningar till större regioner ägde rum, beslutade regeringen att i stället utöka fylkenas ansvarsområden. Dessa ansvarsområden är dock inte lika omfattande som vad som föreslogs inledningsvis i reformen.

¹⁰ H. Aalbu, K. Böhme och Å. Uhlin, *Territorial Review of Norway. Administrative reform – Arguments and values*, Nordic Research Programme 2005-08, Nordregio Report 6, 2008.

¹¹ *Regionale fortrinn – regional framtid*, St.meld.nr. 12 2006–2007.

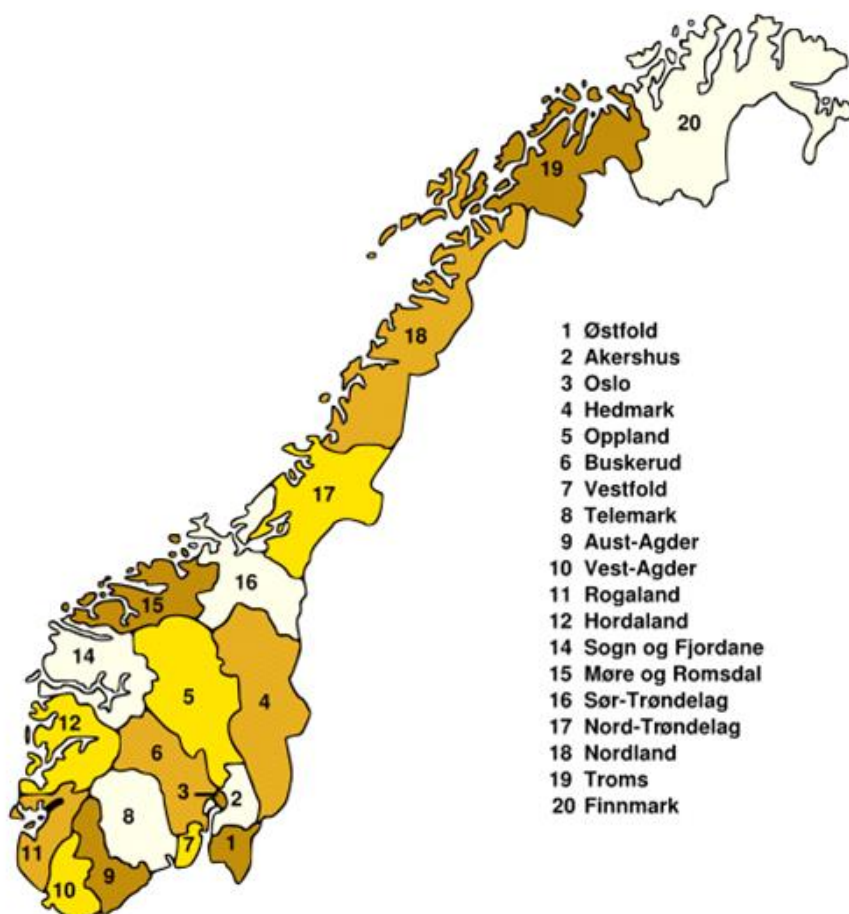
4.3 Fylken och kommuner

Det finns totalt 19 fylken inklusive Oslo kommun i Norge. Oslo är både kommun och fylke och har både kommunala och fylkeskommunala uppgifter. Jan Mayen, Svalbard, Bouvetön, Peter I:s ö och Drottning Mauds land har en särställning och ingår inte något fylke och har inte egna kommuner. De styrs i princip endast av staten.

En fylkeskommun är en offentlig, folkstyrd myndighet som tar tillvara vissa offentliga förvaltnings- och tjänsteproducerande uppgifter. Varje fylke med undantag för Oslo utgör en fylkeskommun. Huruvida Oslo enligt lagen ska anses som en kommun eller en fylkeskommun eller både och avgörs från fall till fall. Detta regleras i den norska kommunlagen.

Fylkestinget väljs direkt av fylkets invånare vid kommun- och fylkestingsval. Fylkes- och kommunalval hålls mitt emellan stortingsvalen vart fjärde år. Fylkesordföranden är den valde ledaren av fylkestingen. De folkvalda fylkestingen kan sägas motsvara de svenska landstingen. Fylkeskommunens huvudsakliga uppgifter är tandvård, regional utveckling, företagsutveckling, vidareutbildning, drift av vissa kulturinstitutioner samt tekniska uppgifter avseende vägar, elproduktion och industri. Driften av sjukhus och specialiserade hälso- och sjukvårdstjänster överfördes från fylkena till staten år 2002. Fylkesrådmannen är administrativ ledare i en fylkeskommun.

Figur 5 Fylken i Norge

I fylkena finns också en fylkesman, som är en statlig ämbetsman som utses av regeringen och som leder en statlig myndighet kallad fylkesmansämbetet. Fylkesmannen kan sägas motsvara en svensk landshövding och fylkesmansämbetet motsvarar länsstyrelsen i Sverige. Det finns totalt 18 fylkesmän, eftersom Oslo och Akershus fylke har en gemensam. Fylkesmannen har som statens representant en övervakande roll mot kommunerna och är också

överklagandeinstans i många av de frågor som kommunerna ansvarar för.

Diskussionerna om en regionreform ledde som nämnts inte till någon sammanslagning av fylken. I stället flyttades fler uppgifter från staten till fylkena. Det gällde nya uppgifter om förvaltning och underhåll av vägar och färjedrift, på kulturområdet liksom förvaltning av högstskolor.

Norge hade 428 kommuner 2013. Över hälften av kommunerna har mindre än 5000 invånare och endast 13 kommuner har mer än 50 000 invånare. Kommunstyret är kommunens högsta beslutande organ. Kommunstyret är en vald fullmäktigeförsamling och består av minst 11 och högst 85 medlemmar i förhållande till kommunens befolkning. Kommunstyret väljs i direkta val för fyra år i taget. Av styret väljs minst 5 medlemmar att ingå som medlemmar i förmanskapet. Fullmäktige väljer också bland förmanskapet medlemmar en ordförande (borgmästare) och en vice ordförande (vice borgmästare).

Kommunen kan genom kommunstyret bestämma de uppgifter som kommunen ska utföra, utöver de uppgifter som är reglerade i lag eller som lämnats av andra offentliga myndigheter. I praktiken har kommunen en mängd uppgifter genom beslut i speciallagstiftning, som ger kommunerna ansvar för olika uppgifter särskilt inom välfärdsområdet. Det gäller grundskola, äldreomsorg, kommunala hälstjänster och sociala förmåner. Kommunstyret har avgifts- och beskattningsrätt i kommunen.

4.4 Regional fysisk planering

Planeringssystemet

Den norska plan- och bygglagen ger en övergripande ram för planering och byggande. Planering enligt lag samordnar statliga, regionala och kommunala uppdrag. Planeringen är en avvägning mellan olika intressen och ger vägledning för markanvändning, samhällsutveckling och enskilda byggnader. Planeringsprocessen ska ge insyn och deltagande. Planeringssystemet består dels av en övergripande plan, kommunplanen, dels en detaljerad plan – *reguleringsplan* – och bebyggelseplan.

Direktoratet för byggkvalitet är det centrala tillsynsorganet för det byggtkniska regelverket och för regler om dokumentation av byggnadsmaterialens egenskaper. Myndigheten förvaltar även systemet med nationellt godkännande av företag enligt plan- och bygglagen.

Planering på nationell nivå

Statens förväntningar på efterföljande planering sammanställs i statliga riktlinjer som ligger till grund för statliga myndigheters och regionala och kommunala planeringsorgans planläggning. Likaså är riktlinjerna vägledande i beslut om överklagade planer. Staten kan också ta fram statliga planbestämmelser och arealplaner.

I plan- och bygglagen infördes 2008 krav på att regeringen vart fjärde år ska utarbeta ett dokument om nationella förväntningar på regional och kommunal planläggning. Det är en sammanställning av statens förväntningar. Detta görs utifrån teman som är av nationellt intresse eller prioriterade politikområden som lyfts fram. Där beskrivs de prioriterade områdena för mandatperioden, varvid de statliga riktlinjerna konkretiserar politik- och intresseområden som är särskilt viktiga att beakta i planläggning.

I Norge är det möjligt att ta fram statliga planbestämmelser, som är rättsligt bindande. Dessa kan fastställa att det inom begränsade geografiska områden, eller i hela landet, inte får genomföras särskilt angivna bygg- eller utvecklingsprojekt utan samråd med regeringen.

En statlig arealplan kan också utarbetas när det anses nödvändigt för att genomföra viktiga statliga eller regionala utvecklings- eller bevarandeprojekt. Statliga planer för markanvändning ska användas för projekt vars genomförande inte kan säkras genom den regionala, mellankommunala eller kommunala planläggningen. En statlig arealplan kan antingen vara en detaljerad plan eller ett komplement till arealdelen av kommunplanen.

Planläggning på regional nivå

Genom den reform som trädde i kraft 2010 fick de norska fylkeskommunerna en stärkt roll som regional utvecklingsaktör och har en viktig roll som drivkraft och initiativtagare för att möta de utmaningar som är relaterade till den regionala utvecklingen. Större delen av de medel som KMD förmedlar till landsbygds- och regionalpolitik går till fylkeskommunerna. Kärnan i det regionala utvecklingsarbetet är att främja en positiv samhällsutveckling i den egna regionen.

Fylkeskommunerna har ansvar för fylkesplanering, tjänsteproduktion, regional utveckling och internationellt samarbete. De har stor frihet att fördela ramen för den regionala utvecklingen i linje med sina egna strategier. Detta gör de i samråd med det regionala partnerskapet, som består av regionala och lokala aktörer, och inom nationella ramar och mål. Från 2010 har fylkeskommunerna ett större ansvar än tidigare inom flera sektorer, men den enskilt största uppgiften är ansvaret för nationella vägar och tillhörande färjelinjer.

Det finns ett regionalt planeringssystem för fylkena. Systemet omfattar en regional planstrategi, en regional plan och regionala planbestämmelser. Fylkestinget är den myndighet som ansvarar för och leder arbetet för regional planering. Regional planering sker således under en folkvald ledning. Planeringen ska stimulera utvecklingen av regionen, både för miljön och för samhället. De regionala förvaltningsstrategierna godkänns av staten, medan de regionala planerna endast beslutas av fylkestinget.

Fylkesplanen är ett av de viktigaste instrumenten för regional utveckling. Den ska samordna kommunens, statens och fylkets planering och är därför inte bara fylkeskommunens plan, även om det är fylkeskommunen som ser till att den utarbetas.¹²

Den regionala planstrategin är ett verktyg för att ta ställning till vilka regionala frågor som är viktiga att arbeta med för fylkesting och kommunstyrelser.¹³ Arbetet med en regional planstrategi ska leda fram till beslut om vilka planer som ska tas fram. Detta beslutas utifrån de viktigaste regionala behoven och med utgångs-

¹² www.stfk.no/no/Om-fylkeskommunen/Kort-om-fylkeskommunen

¹³ Miljöverndepartementet, *Regional planstrategi*, Veileder T-1495, 2012.

punkt i nationella mål och ramar, som är framtagna av regeringen och Stortinget. Strategin utarbetas i samverkan med berörda kommuner, statliga myndigheter, organisationer och institutioner.

Den regionala plan som fylkeskommunerna tar fram konkretiserar den regionala planstrategin genom antingen en regional plan för fylket som helhet, för del av fylket eller för ett specifikt temaområde som omfattar hela eller delar av fylket. Fylkeskommunerna kan om det finns behov även ta fram regionala planbestämmelser för att tydligare främja genomförandet av de strategiska målen.

Mellankommunalt samarbete

Mellankommunalt samarbete är ett sätt att genomföra regionala strategier och ett alternativ till regionala planer. I sådan planläggning samarbetar flera kommuner i syfte att samordna planläggningen över kommungränsen. Samarbetsformen kan väljas utifrån planeringsfrågorna.

Den regionala planmyndigheten och statliga myndigheter kan uppmana kommunerna att starta ett sådant samarbete. Planerings-samarbetet ska ledas av en sammanslutning där kommunerna är representerade. Planprocessen och metoderna är annars desamma som för den kommunala planläggningen.

Kommunal planläggning

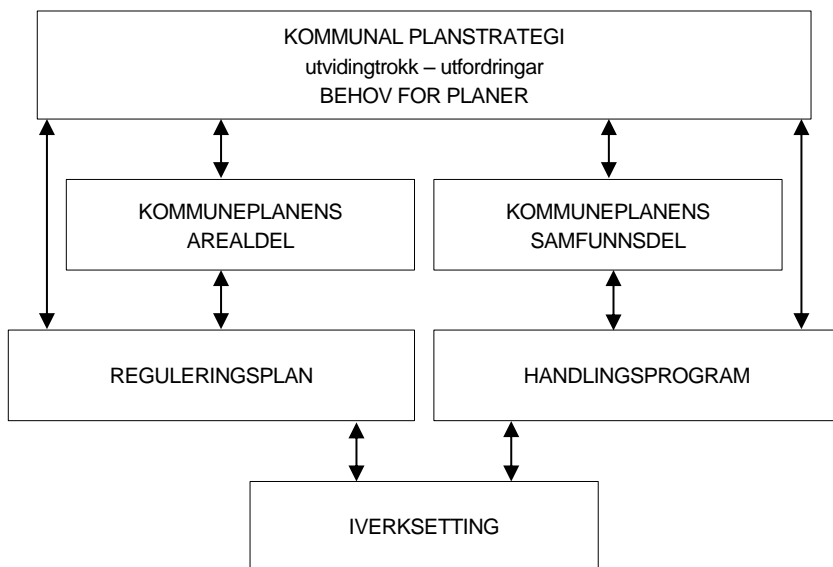
Den kommunala planeringen ska ta till vara både kommunala, regionala och nationella intressen. De kommunala planerna ska följa de mål som har antagits på nationell nivå och ska också överensstämja med den regionala planeringsstrategin och eventuella regionala planer.

Det finns både en kommunal planstrategi och en översiktlig kommunal plan (kommunplan). Strategin ska identifiera behovet av konkret planläggning och ska utgöra ett ramverk som fastställer principerna för efterföljande planering.¹⁴

¹⁴ Miljöverndepartementet, *Kommuneplanprosessen - samfunnsdelen – handlingsdelen*, Veileder T-1492, 2012.

Det första året i en mandatperiod ska kommunstyrelsen utarbeta en kommunal planstrategi, som ska innehålla de strategiska val som är kopplade till utvecklingen av kommunen och det framtida behovet av planer.¹⁵ Huvudfrågan i detta arbete är att pröva om det behövs en fullständig revidering av kommunplanen eller om en revidering bara behöver ske av delar. Frågan gäller också vilka frågor revideringen ska handla om. Dessa frågor kan gälla både den långsiktiga markanvändningen och de olika sektorernas verksamheter samt uppskattningen av kommunens behov av planer under mandatperioden.

Figur 6 Det kommunala plansystemet i Norge

Kommunen ska inhämta synpunkter från berörda offentliga organ och skapa förutsättningar för en bred medverkan och offentlig debatt till grund för beslutet.

Kommunplanen är det styrdokument som sätter ramarna för utvecklingen och markanvändningen i kommunen. Kommunplanen är uppdelad i två delar, en samhällsdel och en arealdel. Samhälls-

¹⁵ Miljöverndepartementet, *Kommunal planstrategi*, Veileder T-1494, 2011.

delen anger en generell inriktning för kommunens utveckling och det fortsatta planarbetet med handlingsprogram och prioriteringsordningen för till exempel planläggning.

I en särskild arealdel kan markanvändningen anges. Arealdelen är rättsligt bindande för framtida markanvändning för myndigheter och enskilda. Den är således rättsligt bindande på så sätt att vissa åtgärder inte får vidtas i strid mot planen. En fastighetsägare kan under vissa omständigheter kräva att få sin mark inlöst.

Det finns sex olika typer av användning som kan anges.

- Områden för bebyggelse,
- Lantbruks-, natur- och friluftsområden, s.k. LNF-områden,
- Områden för utvinning av naturresurser,
- Bevarandeyråden,
- Användning av vattenområden för fiske och akvakultur, samt
- Viktiga kommunikationsleder.

För de områden som i arealdelen anges vara avsedda för bebyggelse kan – genom kommundelsplaner – kompletterande bestämmelser lämnas. Bland annat kan det bestämmas att byggande inte får ske innan anläggningar (vägar, VA, grönområden) eller social service (skolor och daghem) har etablerats.

I plan- och bygglagen stadgas att en detaljerad plan ska upprättas, om det är nödvändigt eller om det har bestämts i kommunplanens arealdel. För större byggprojekt måste en detaljplan upprättas. En detaljerad plan är rättsligt bindande för ett avgränsat bebyggelseområde.

I Norge finns även ett system med privat initiativrätt till detaljplanering, där själva detaljplanarbetet kan bedrivas av privata aktörer. Det innebär att en byggherre kan ansöka om att få ett förslag till detaljerad plan godkänt. Kommunerna ansvarar för den formella processen beträffande samråd och antagande av planförslagen. Den kommunala planstrategin utgör en första referenspunkt för privata planinitiativ.

Planmonopolet i Norge avskaffades med plan- och bygglagen 1985. Sedan dess har det skett en successiv förändring i den roll som det offentliga ska ha i kommunal planläggning. Utvecklingen

har gått från att kommunerna planlade till att de numera i större utsträckning har en vägledande och beslutande funktion i planprocessen genom det som kallas projektplanering.

Regional planering i Osloregionen

I huvudstadsområdet kring Oslo och Akershus sker sedan länge fysisk planering på regional nivå. Arbetet har gått in i en ny fas under de senaste åren. Oslo kommun och Akershus fylkesting antog i mars 2012 en planstrategi och ett program för en regional plan för markanvändning och transporter i Oslo och Akershus. Bakgrunden till plansamarbetet är den befolkningstillväxt som väntas i området de närmaste 20 åren och de möjligheter och utmaningar som denna tillväxt skapar.

Kommunerna som arealplanmyndigheter, samfärdsel-myndigheter och transportanordnare förväntas följa upp detta arbete i sina planer och ska uttryckligen involveras i planarbetet. Arbetet ska vara klart innan utgången av juni 2015.

Osloregionens mål för samordnad markanvändning och transportutveckling ska ligga till grund för arbetet. Fyra mål är de viktigaste för programarbetet.

- Osloregionen ska vara en konkurrens- och bärkraftig region i Europa.
- Utbyggnadsmönstret ska vara arealeffektivt och baserat på principer om flerkärning utveckling och bevarande av en överordnad grönstruktur.
- Transportsystemet ska på rationell grund knyta samman den flerkärniga regionen såväl internt som med övriga landet och utlandet.
- Transportsystemet ska vara effektivt och miljövänligt och tillgängligt för alla med minsta möjliga behov av biltransporter.

Dessutom ska arbetet styras av detaljerade mål för klimatpåverkan, bevarande av känsliga miljöer, näringslivets konkurrenskraft, biologisk mångfald och täthetsutveckling.

5 Nederländerna

5.1 Nationell nivå

Nederländerna har 16,7 miljoner invånare (2012) och är det befolkningstätaste landet i Europa med en yta något större än Småland. Amsterdam är huvudstad med cirka 740 000 invånare. Regeringen och den lagstiftande församlingen har dock sitt säte i Haag, där också monarken har sitt residens. Amsterdam, Utrecht, Rotterdam och Haag bildar ett mer eller mindre sammanhängande storstadsområde (Randstad Holland) med drygt 7 miljoner invånare.

Nederländerna är en konstitutionell monarki. Den lagstiftande församlingen består av två kammare. Val till de 150 platserna i andra kammaren äger rum vart fjärde år eller tidigare om kammaren har lämnat en misstroendeförklaring mot regeringen. Senaten (första kammaren) väljs vart fjärde år efter valen av nyvalda medlemmar i provinsernas folkvalda församlingar. Den politiska makten ligger hos regeringen och tvåkammarparlamentet. Den verkställande makten utövas av regeringen (ministerrådet). Varje minister har rätt att för regeringens räkning fatta beslut inom sitt sakområde.

Ministeriet för infrastruktur och miljö ansvarar för frågor om rumslig/fysisk planering. Ministeriet ansvarar även för flera andra frågor om bland annat infrastruktur, kollektivtrafik och miljö. I arbetet ingår att förbättra livskvalitet samt att säkra tillgång till och rörlighet i en ren, säker och hållbar miljö. I ministeriets ansvarsområde ingår även arbetet med att skapa ett effektivt nätverk av vägar, järnvägar, vattenvägar och luftfart, effektiv vattenförvaltning för att skydda mot översvämningar samt förbättrad luft- och vattenkvalitet. Arbetet med översvämningsfrågor sker i det så kallade Delta-programmet.

Myndigheten för miljöbedömningar (PBL) är det nationella institutet för strategiska analyser inom områdena miljö, natur och rumslig/fysisk planering. PBLs uppdrag är att bidra till att förbättra kvalitén på politiska och administrativa beslut genom att utföra förberedande studier, analyser och utvärderingar, där ett integrerat angreppssätt anses avgörande. Policyrelevans är viktigast i alla PBLs

studier. PBL genomför forskning som alltid är oberoende och vetenskapligt korrekt.¹⁶

Figur 7 Provinser i Nederländerna

5.2 Regional nivå

Landet är indelat i tolv administrativa regioner eller provinser. Elva av dessa har medeltida anor, medan Flevoland utgörs av markområden som har vunnits från havet under 1900-talet. Alla provinser indelas i kommuner.

¹⁶ www.pbl.nl

Provinserna har ett begränsat självstyre. De styrs av fullmäktigeförsamlingar, där ledamöterna utses för fyra år i allmänna val.

5.3 Kommunal nivå

Nederländerna har totalt 403 kommuner (2014). Antalet har stadigt minskat de senaste decennierna. Varje kommun styrs av en borgmästare utsedd av regeringen. Kommunerna har ett kommunfullmäktige samt en kommunstyrelse som tillsätts av kommunfullmäktige. Ledamöterna i kommunfullmäktige utses i allmänna val. Kommunerna har bland annat egna poliskårer och är ansvariga för folkbokföringen.

5.4 Fysisk rumslig planering

Planeringssystemet

Fysisk planering regleras i lagen om rumslig/fysisk planering (WRO). WRO fastställer hur rumslig eller fysisk planering ska ske på den statliga nivån samt i provinser och kommuner. En plan för kommunal markanvändning är ett exempel på en rumslig/fysisk plan.

Planeringsbesluten fattas på både nationell, regional och lokal nivå. De rumsliga visioner som tas fram av regeringen, provinser och kommuner beskriver den utveckling som förväntas ske samt hur denna utveckling kommer att inriktas och genomföras.

Rumsliga visioner är policydokument som har ersatt tidigare nyckelbeslut från regeringen gällande planering, tidigare regionala planer framtagna av provinserna och tidigare strukturplaner framtagna av kommunerna.

Staten fokuserar på frågor som är av betydelse för hela landet, som till exempel att förbättra tillgängligheten. Dessa nationella intressen befästs i en spatial vision om infrastruktur och rumslig/fysisk planering (SVIR).

Utvecklingen av strategiska principer sker på provinsnivå. Det finns både ramverk och planer. Den tidigare provinsplanen har tagits bort och ersatts med de strategiska policydokumenten. Pro-

vinserna tar även fram regionala utvecklingsplaner. Provinserna fokuserar på provinsiella intressen, till exempel landskapsvård, urbanisering och bevarandet av grönområden i provinsernas rumsliga/fysiska visioner.

Den konkreta planeringen och dess genomförande ligger på kommunal nivå. Den tidigare strukturplanen är borttagen och i stället ska kommunen ta fram strategiska policydokument eller visioner. Kommunerna har möjlighet att fastställa lämpliga bestämmelser utifrån sin kunskap om den lokala situationen.

Den statliga rollen förändras

Den nationella planeringsnivån tar fram policyrapporter om den nationella och regionala utvecklingen. Dokumenten är bindande för underliggande nivåer.

Den nationella politiska strategin för infrastruktur och fysisk planering som publicerades i juli 2013, har som syfte att göra landet konkurrenskraftigt, tillgängligt, beboeligt och säkert. Detta är vad staten vill uppnå med en robust strategi som ger utrymme för regional variation och skräddarsydda regionala lösningar. Strategin sätter användarna först, gör tydligt definierade prioriteringar avseende investeringar och länkar samman territoriell utveckling och infrastruktur.

Regeringens strategi har som mål att tillsammans med myndigheter och med ett europeiskt och globalt perspektiv som utgångspunkt skapa utrymme för skräddarsydda lösningar och valfrihet för individer och företag. Det ska ske med tydligt definierade ansvarsområden, enkla regler och selektiv statlig inblandning.

Den nya strategin innebär en uppdatering och ändring av tidigare rumslig planering och mobilitetspolitik. De olika policydokumenten på dessa två områden har uppdaterats, då nya politiska prioriteringar har uppstått och omständigheterna har förändrats, nationellt och internationellt. Uppdateringen har varit nödvändig med tanke på den ekonomiska krisen, klimatförändringar och växande skillnader mellan regioner. Dessa skillnader uppstår på grund av att tillväxt, stagnation och kontraktion påverkar kommuner olika.

I detta arbete påtalar regeringen att alltför mycket av statlig styrning, komplexa regler och uppdelning är vanligt och att de har en skadlig effekt på utvecklingen i landet. Regeringen skriver i detta sammanhang att den har för avsikt att lägga beslutsfattandet gällande rumslig/fysisk planering närmare de berörda parterna (individer och företag), delegera mer till lokala och regionala myndigheter (decentralisering som det första alternativet) och fokusera mer på användarna. Statlig policy kommer att tillämpas mer selektivt, med fokus på 13 nationella intressen och mål, som staten kommer att ta ansvar för och se till att resultat uppnås.¹⁷

Utifrån dessa 13 nationella intressen/mål, ska de lokala och regionala myndigheterna fatta sina egna policybeslut, även om de kommer att förväntas bidra till att förenkla och integrera rumsliga/fysiska planeringsbestämmelser.

En översyn sker nu av lagen om miljö och planering. Genom översynen vill regeringen kombinera och förenkla miljölagarna och därmed reglerna för rumsliga/fysiska projekt. Syftet är att göra det lättare att starta projekt, till exempel byggande av bostäder på tidigare företagsparker, eller byggandet av vindkraftsparker.

Miljölagstiftningen består av tiotals lagar och hundratals regler för markanvändning, bostadsområden, infrastruktur, miljö, natur och vatten. Var och en har sina egna utgångspunkter, förfaranden och krav. Detta gör att lagstiftningen är för komplicerad för de människor som måste arbeta med den. Därför tar det längre tid att få igång projekten.

Parlamentet vill förenkla lagarna om miljö och planering och kombinera dessa lagar i en enda miljö- och planeringslag (balk). Lagen kommer att ersätta 15 existerande lagar, bland annat vattenlagen, kris- och återställandelagen och lagen om rumslig/fysisk planering. Bestämmelserna i åtta andra lagar kommer även att överföras till miljö- och planeringslagen.

Lagförslaget har lagts fram till parlamentet 2013. Både andra kammaren och senaten måste godkänna lagförslaget. Efter ett godkännande i parlamentet utarbetas lagbestämmelser och förhoppningen är att lagen ska träda i kraft 2018.

Genom lagen om miljö och planering ska banden förbättras mellan olika projekt och aktiviteter inom områdena rumslig/fysisk

¹⁷ www.government.nl

planering som till exempel miljö och natur, hållbar utveckling, platser för vindkraftparker och mellan olika regioner. Den nya lagen ska leda till färre regler och kommer att minska bördan av att genomföra studier. Samtidigt kan beslut om projekt och aktiviteter göras bättre och snabbare. Dessutom är lagen i linje med europeiska bestämmelser och ger mer utrymme för privata initiativ.

Det finns flera skäl till att regeringen vill göra en översyn och förändring av miljö- och planeringslagarna. Förslaget innebär flera förenklingar och det gäller bland annat att minska antalet planer, antalet beslut och antalet underlagsstudier.

Ett förslag är att ta fram en enda miljöplan för varje kommun. För närvarande har en del kommuner över 100 markanvändningsplaner. En enda miljöplan för hela området skulle kunna ersätta alla dessa, vilket innebär färre regler och mer sammanhållning.

Markanvändningsplaner

Markanvändningsplanen lyfts fram som det viktigaste verktyget i den rumsliga/fysiska planeringen i Nederländerna. Sådana planer talar om var byggandet kan ske, vad som får byggas, storleken på strukturen och vad den kan användas till. De fasta komponenterna i en markanvändningsplan är regler och föreskrifter för det berörda området och en planeringskarta som visar och förklarar de olika zonerna.

Markanvändningsplanen syftar till att reglera nytillkommande bebyggelse. Planen, eller flera planer, ska täcka hela kommunens yta. Planeringshorisonten är cirka tio år. En markanvändningsplan har relativt stor flexibilitet när det gäller detaljeringsgraden. I områden som inte är aktuella för bebyggelse kan i stället så kallade markanvändningsregler användas.¹⁸

Kommunerna är aktiva i markaffärer och de arbetar aktivt med att se till att det finns byggbar, färdigplanerad mark. Orsaken är de topografiska förhållandena och kostnaden att ställa i ordning byggbar mark för kommunerna samt plansystemets utformning med planer som täcker större delen av en kommuns yta. Detta sam-

¹⁸ Karlbro, *Tidsfrister för myndighetsbeslut i plan- och byggprocessen. Frankrike, Nederländerna, Norge, Storbritannien och Tyskland*, KTH Avd. för fastighetsvetenskap, TRITA-FAT Rapport 4:98, 2007.

mantaget gör det viktigt för kommuner att kunna styra utbyggnaden av markområden genom eget markinnehav.

Avtal om infrastruktur och bostadsbyggande

I Nederländerna förekommer förhandlingar och avtal mellan de olika administrativa nivåerna. Landet har under mycket lång tid arbetat med bindande avtal mellan stat, region och kommun med villkor för statlig medfinansiering för bostadsbyggande och infrastrukturprojekt. Avtalen reglerar hur många bostäder som ska byggas i varje stadsregion och var de ska placeras. Även lägen för naturområden, arbetsplatser och infrastruktur preciseras.¹⁹

I Amsterdam har till exempel kommunen bildat ett särskilt bolag för området Amsterdam Zuid. Bolaget arbetar tillsammans med regionen och staten och ska bland annat åstadkomma en så kallad värdeåterföring för att finansiera att den statliga väg som passerar Zuid kan förläggas i tunnel.

Transport- och kollektivtrafikplaneringen är mer integrerad med bebyggelseplaneringen än i Sverige och kollektivtrafiken har en framskjuten roll i samhällsplaneringen. Många projekt samordnar lokal och regional kollektivtrafik.

Landet har ett omfattande vägnät, närmare 14 000 mil. Ett stort problem är dock trafikstockningar i landets tätbefolkade västra del. För att minska trycket på vägarna byggs nya tunnlar under kanaler och floder, och vägavgifter har införts under vissa tider. Cykel är ett populärt transportmedel. Det finns närmare 2 000 mil cykelvägar. Landets förutsättningar för vattentransporter är också särskilt goda och mer än 600 mil segelbara floder och kanaler står i förbindelse med industriområdena i Centraleuropa.

¹⁹ Se bl.a. Kusoffsky, *Integrerad trafik- och stadsplanering*, Modern Stadstrafik nr 4, 2010.

6 Skottland

6.1 Nationell nivå

Skottland är ett av de fyra länder som ingår i Storbritannien. Till ytan är det lika stort som Tjeckien, och med 5,3 miljoner invånare (2013) jämförbart med Danmark, Finland eller Norge i befolkningsstorlek. Huvuddelen av befolkningen är koncentrerad till de tre storstäderna Edinburgh, Glasgow och Dundee i The Central Belt. Längre norrut finns också storstäderna Aberdeen och Inverness. Skottlands huvudstad är Edinburgh, men den största staden är Glasgow med cirka 1,7 miljoner invånare i regionen.

Över 80 procent av Skottlands befolkning bor i städer, men vissa delar av landet är mycket glest befolkat. I Högländerna och på Yttre Hebriderna är befolkningstätheten enbart 9 invånare/km² och jämförbar med svenska regioner som Dalarna och Väster-norrland.

Sedan 1999 har Skottland haft ett eget parlament och i stor utsträckning varit självstyrande. En folkomröstning om självständighet från resten av Storbritannien genomfördes 2014.

Skottlands enkammarförsamling, det skotska parlamentet, ansvarar för lagstiftningen. Med enkammarssystemet spelar olika utskott en viktig roll i parlamentet. De kan ändra förslag till nya lagar och utreda områden som ligger inom deras ansvarsområden. Utskotten kan även utreda den skotska regeringens förvaltning och hur denna genomför europeisk, skotsk och underordnad lagstiftning inom respektive ansvarsområde.

Regeringen ansvarar för att utveckla och genomföra politiken. Den har en rad ansvarsområden som inkluderar näringsliv, sjukvård, utbildning, landsbygdsfrågor, transport och miljö samt planerings- och bostadsfrågor. Vissa befogenheter ligger kvar hos den brittiska regeringen, till exempel immigration, nationell ekonomi, utrikespolitik och försvar.

Regeringen består av en så kallad försteminister, nio kabinettssekreterare samt tio juniora ministrar som rapporterar till kabinettssekreterarna. Ytterligare två juridiska funktioner (*Lord Advocate* och *Solicitor General for Scotland*) gör att det finns totalt 23 poster i regeringen.

Ministern för kommuner och planering ansvarar för plan- och byggfrågor och rapporterar till ministern för finans, sysselsättning

och hållbar utveckling. Det finns separata ministrar för bostads- och transportfrågor.

Arbetet i den skotska regeringen sker i olika direktorat, som alla leds av en direktör. Det finns inget direkt samband mellan de olika ministrarna i regeringen och de olika direktoraten, även om i vissa fall ansvarområden kan sammanfalla. Direktoratet för den byggda miljön ansvarar för plan- och byggfrågor och även för ett antal statliga myndigheter och övriga offentliga organ. I Skottland finns det särskilda myndigheter för bland annat arkitektur, transport, naturmiljö, kulturmiljö, vatten och miljöskydd. År 2008 lanserade regeringen bolaget *Scottish Futures Trust* (SFT) för att leverera och kostnadseffektivisera infrastrukturprojekt inom den offentliga sektorn som vägar, skolor, bostäder och miljöprojekt. År 2014 ansvarade bolaget för 3 miljarder pund (33 mdkr) av offentliga investeringar utöver de vanliga budgetarna.²⁰

Figur 8 Skottland

²⁰ www.scottishfuturetrust.org.uk

6.2 Lokal nivå

Skottland har sedan 1996 styrts med ett tudelat politiskt system med enbart regeringen och kommunerna. Landet har 32 kommuner med ett fullmäktige som väljs vart fjärde år. Kommunerna varierar kraftigt i storlek och befolkningsmängd. Den största till ytan är Highland Council, som är något större än Belgien, men Glasgow Council har den största befolkningen med över 600 000 invånare. Den minsta är Orkneyöarna med mindre än 20 000 invånare.

Varje kommun har en ordförande och en vice ordförande som sammankallar kommunfullmäktige. Ledamöterna i kommunfullmäktige utses i allmänna val. Kommunerna får merparten av sin finansiering från den skotska regeringen, men kompletterar sina inkomster genom den kommunala fastighetsskatten. Kommunerna ansvarar för utbildning, social omsorg, avfallshantering, kultur-tjänster, planering m.m.

6.3 Regional fysisk planering

Planeringssystemet

Planering regleras enligt plan- och bygglagen från 1997.²¹ Lagen genomgick en omfattande revidering och modernisering 2006. Revideringen har gjort att flera likheter med det engelska plan-systemet har försvunnit och de två tidigare parallella systemen har börjat skilja sig åt.

Planeringssystemet består av tre huvuddelar.

- Utvecklingsplaner beskriver nuvarande och framtida mark- och vattenanvändning inom kommunerna och pekar ut skyddade områden.²² De ska ha en långsiktig vision och ska beskriva utvecklingsmöjligheter. Utvecklingsplanen är juridisk bindande och anger de riktlinjer som ska användas för att fatta beslut om bygglov. I fyra utpekade storstadsregioner (Edinburgh, Glasgow, Aberdeen och Dundee) består utvecklingsplanen av den regionala

²¹ The Town and Country Planning Act (Scotland), 1997.

²² Scottish Government, *Development Planning*, Circular 6/2013, www.scotland.gov.uk/Publications/2013/12/9924

strategiska planen samt den lokala utvecklingsplanen, med kompletterande riktlinjer.

Flera kommuner, och även National Park-myndigheter, ingår i området för varje strategisk plan.²³ Utanför de fyra storstadsregionerna finns inga strategiska planer. De lokala utvecklingsplanerna och de svenska översiktsplanerna är snarlika i form, men det finns en betydande skillnad i processen med att ta fram dem. Efter samrådet genomgår utvecklingsplanerna en offentlig granskning som leds av en regeringstjänsteman. Syftet är att reda ut olösta frågor mellan olika parter och lämna i princip bindande rekommendationer till planmyndigheterna. De lokala utvecklingsplanerna måste ses över minst vart femte år.

- Utvecklingshantering är processen för att fatta beslut om bygglov. Bygglov krävs för nya byggnader och byggnadsverk, gruvdrift samt flera andra verksamheter och åtgärder. Bygglov krävs också vid ändrad användning av byggnader och mark. Mindre åtgärder kan vara undantagna. Bygglovsärenden är indelade i tre kategorier – lokala, större eller nationella – enligt en planeringshierarki. Syftet med indelningen är att kunna anpassa processen till förslagets storlek, komplexitet och de frågor som kommer att väckas. Indelningen har bland annat betydelse för hur omfattande samrådet ska vara.

Den lokala nivån inkluderar ändringar av enskilda hus och mindre projekt för nya bostäder och handel. Större projekt omfattar planer för 50 eller fler bostäder samt mer omfattande infrastrukturprojekt och handelsetableringar. Nationella nivån syftar främst till stora offentliga satsningar som är fastställda i ett dokument som kallas *National Planning Framework* (NPF).

- Tillsyn är den lagstadgade process som ser till att utvecklingen sker på rätt sätt och att åtgärder vidtas när utveckling sker utan tillstånd, eller när lagkrav inte har följts. I första hand brukar man lösa frågor genom diskussioner med markägaren eller byggherren, men planmyndigheterna har en rad befogenheter att vidta olika åtgärder, inklusive beslut om rivning. Kommu-

²³ Scottish Government, *Strategic Development Plan Areas*, Circular 1/2013, www.scotland.gov.uk/Publications/2013/03/3286

nerna har särskilda handläggare som är specialiserade på tillsynsutövning.

Plansystemet förvaltas huvudsakligen av kommunerna samt de båda myndigheter som förvaltar nationalparker, *Loch Lomond and the Trossachs* och *Cairngorms*.

Översyn och reformering av plan- och bygglagen

År 2006 genomförde regeringen ett antal reformer med syfte att skapa ett mer modernt och effektivt planeringssystem. Den nya lagen fastställde ett nationellt ramverk som styrinstrument för den nationella planeringen. Samtidigt skapades den planeringshierarki som delade bygglovsärenden i tre olika kategorier – nationella, större och lokala – med separata planprocesser. Ett flertal ändringar gjordes också i samrådsprocessen, exempelvis nya krav vad gäller tidigt samråd samt fastställda tidsramar för att ta fram utvecklingsplaner.

En av de mer omfattande reformerna var att skapa fyra strategiska planmyndigheter (SDPA). Dessa organ slår samman flera lokala planmyndigheter i uppdraget att ta fram långsiktiga utvecklingsplaner för de fyra utpekade storstadsregionerna. Före 2006 var varje kommun skyldig att producera en strategisk plan, oftast tillsammans med övriga kommuner, samt en lokal utvecklingsplan.

En rapport 2011 från *Audit Scotland* fann att samarbetet mellan regeringen, myndigheter och kommuner har blivit bättre sedan reformen och att antalet planärenden hade minskat avsevärt. Samtidigt drabbas systemet fortfarande av långa ärendehanteringstider samt förseningar när det gäller att ta fram regionala och lokala utvecklingsplaner. Rapporten pekar också på minskande resurstilldelning och sämre kostnadstäckning i planverksamheterna.

Planering på nationell nivå

I Skottland finns en tydlig nationell planeringsnivå. Regeringen tar fram policys, råd och riktlinjer för olika planfrågor samt granskar utvecklingsplaner och vissa bygglovärenden. Den nationella policyn och riktlinjerna är vägledande vid bygglovgivning. Sedan planreformer

men 2006 har regeringen även ett lagstadgat ansvar för att ta fram ett nationellt ramverk för planering (NPF).

NPF skapar förutsättningar för fysisk planering i Skottland som helhet. Den fastställer regeringens prioriterade mål under de närmaste 20–30 åren, men identifierar även nationella åtgärder som ska stödja utvecklingsstrategin. Strategin har därför en tydlig koppling till regeringens investeringsprogram.

Den senaste NPF publicerades i juni 2009 och beskriver strategin för landets utveckling fram till 2030.²⁴ Den identifierar 14 geografiskt avgränsade, nationella projekt av strategisk betydelse för Skottland. Listan inkluderar flera stora investeringar i transportinfrastruktur och hamnar, utbyggnad av kraftnätet, utveckling av grönstruktur, modernisering av vatten- och avloppssystemet, och en storsatsning på sportanläggningar i Glasgow. En ny NPF är nu under utveckling.

Planering på regional nivå

Enligt plan- och bygglagen ska strategiska utvecklingsplaner tas fram enbart i de fyra utpekade storstadsregionerna (Edinburgh, Glasgow, Aberdeen och Dundee). Planeringsprocessen började i de olika områdena vid olika tidpunkter, men nu har alla fyra strategiska planeringsmyndigheterna godkända planer.

- Glasgow and Clyde Valley SDPA – maj 2012²⁵
- TAY-plan (Dundee) – juni 2012²⁶
- SES-plan (Edinburgh) – juni 2013²⁷
- Aberdeen City and Shire – mars 2014²⁸

Enligt regeringens nationella riktlinjer ska strategiska utvecklingsplaner vägleda framtida markanvändning genom att belysa de rumsliga konsekvenserna av ekonomiska, sociala och miljömässiga för-

²⁴ Scottish Government, *National Planning Framework 2*, 2009, www.scotland.gov.uk/Topics/archive/National-Planning-Policy/npf

²⁵ www.gcvsdpa.gov.uk/

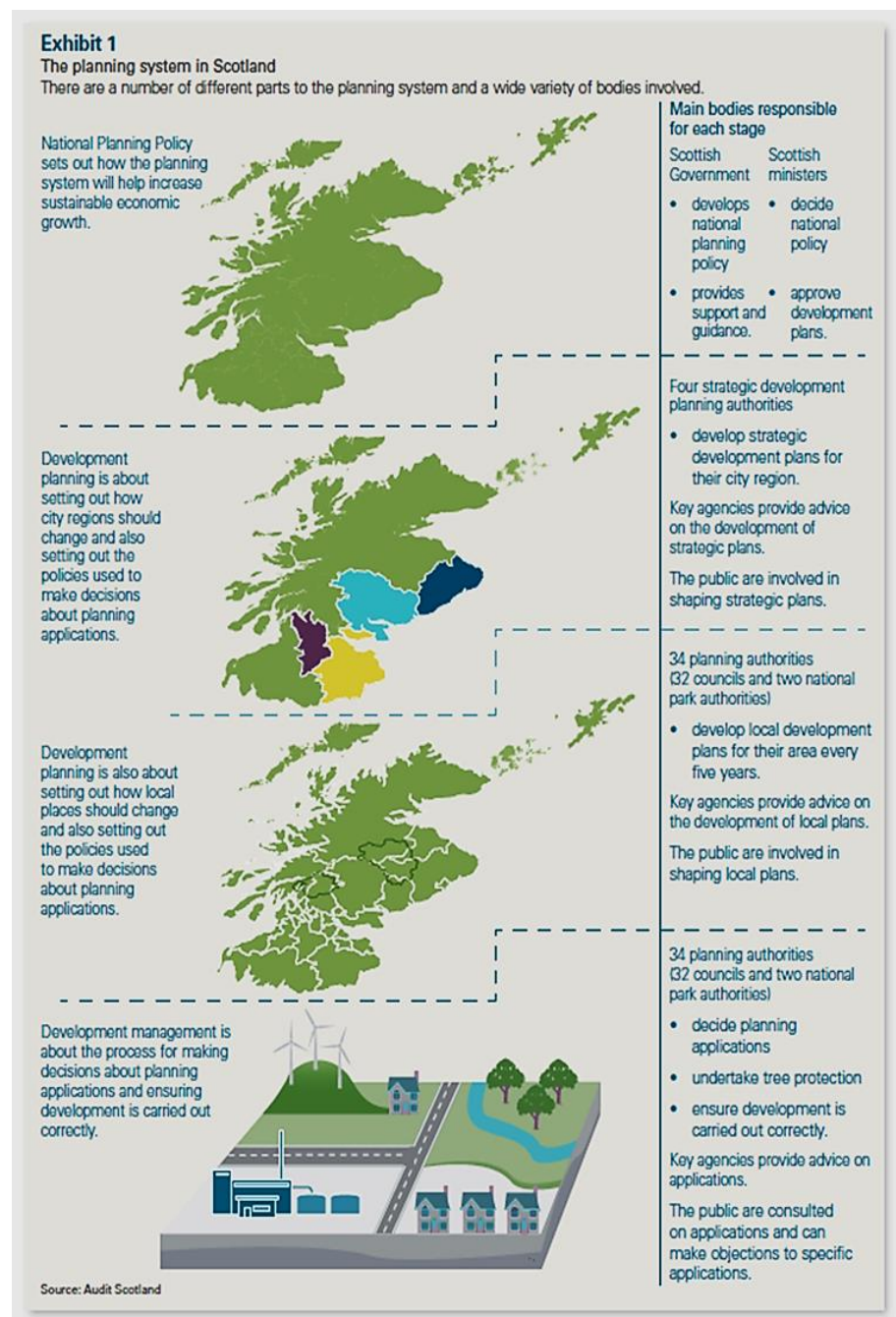
²⁶ www.tayplan-sdpa.gov.uk/

²⁷ www.sesplan.gov.uk/

²⁸ www.aberdeencityandshire-sdpa.gov.uk/

ändringar. De ska vara ambitiösa men realistiska och ge långsiktiga visioner för ett områdes utveckling. Detta för att skapa förtroende och trygghet för investerare och samhället. De ska hållas uppdaterade och skapa ramverk för bygglovhantering. De ska vara kortfattade och innehålla kartbaserat material för att underlätta för användare och skapa intresse och engagemang. Utvecklingsplaner ska bidra till stadsplanering av hög kvalité och främja skapande av goda platser.

Figur 9 Plansystemet i Skottland

Den strategiska utvecklingsplanen förväntas presentera en vision för den framtida utvecklingen av området. Den ska beskriva de viktigaste fysiska, ekonomiska, sociala och miljömässiga förhållandena och analysera förbindelsen till angränsande områden. Centralt i planen är en rumslig strategi, som ger förslag till hur markanvändning och infrastruktur i området kommer utvecklas. Planen ska i slutändan godkännas av regeringen.

Strategiska planmyndigheter

De strategiska planmyndigheterna (SDPA) styrs av en styrelse, som består av ledamöter från berörda kommunfullmäktige. Styrelsen ansvarar för beslut om planens innehåll och prioriteringar. Varje SDPA arbetar med en liten kärnverksamhet med planerarkompetens – mellan två och sju anställda – och är därför beroende av att extra resurser sätts in från kommunerna. *Glasgow and Clyde Valley*, och *TAY-plan* har formella beslut kring hur myndigheten ska bemannas med stödpersonal medan *Aberdeen City and Shire* och *SES-plan* inte har haft något formellt system. Avsaknaden av formella arbetsformer anses ha skapat osäkerhet och påverkat möjligheterna att bedriva effektiv verksamhetsplanering.

Syftet med SDPA är tydligt – att ta fram strategiska utvecklingsplaner för de fyra stadsregionerna. Men de nya rollerna och ansvarsområdena i den strategiska planeringsprocessen har också gjort planeringen mer komplex och belastat redan ansträngda resurser.

Sedan 2005 finns det också sju regionala transportmyndigheter som ansvarar för att ta fram regionala transportstrategier och samordning av den kommunala transportplaneringen. De liknar planmyndigheterna i verksamhetsform, men deras geografiska ansvarsområden är inte sammanfallande. Dessutom täcker transportmyndigheterna hela Skottland. Att det finns flera myndigheter med liknande roller, men med olika mandat och geografiska avgränsade områden, anses ha skapat samordningssvårigheter i den regionala planeringen. Havsplanering regleras av ytterligare ett regelverk.

Utvärdering och översyn

Regeringen har nyligen genomfört en översyn av den strategiska planeringen, som bygger vidare på rapporten från *Audit Scotland* 2011. Slutsatserna av översynen är följande.²⁹

- Effektiv regional planering kräver bra ledarskap och nya sätt att arbeta i partnerskap, vilket ställer krav på utbildning av politiker och tjänstemän.
- Samrådsprocessen är central i planeringen, och det finns ett behov av mer riktat engagemang för att öka medvetenheten i samhället kring planens roll och syfte.
- Hanteringen av bostadsförsörjningsfrågor har fått mycket kritik, inte minst från befolkningen. Kalkylerna bakom siffrorna har ifrågasatts, och många efterfrågar ett mer holistiskt tillvägagångssätt i samhällsbyggandet, som tar större hänsyn till de rumsliga frågorna kring infrastruktur och grönsstruktur.
- Förvaltningen av bostadsförsörjningsfrågorna är resursintensiv och kompetensutveckling krävs. Är insatsen motiverad av resultaten?
- Strategiska utvecklingsplaner behöver integreras bättre med regionala planer för transporter och vatten och avlopp.
- Det finns en risk att planerna bli bortkopplade från de mer konkreta mekanismer som levererar förändringar i samhället. Det behövs tydliga kopplingar till utvecklingsprojekt och måluppfyllelse.
- Det saknas kompetens i strategisk planering. Regeringen bör överväga att skapa gemensamma resurser för GIS och kommunikationsfrågor och även en nationell strategisk planeringsresurs.

Framtagandet av planer har drabbats av förseningar på grund av svårigheter att ta fram planeringsunderlag och i synnerhet riktlinjer för bostadsförsörjningen, då samordningen mellan bostadsansvariga och planansvariga har varit en utmaning. Även brister i

²⁹ Scottish Government, *Review of the Strategic Development Plans in Scotland*, 2014.

kompetensförsörjning och rekryteringsvårigheter har bidragit till förseningarna.

Regional planering på kommunal nivå

Lokala utvecklingsplaner måste enligt lagen ta hänsyn till den strategiska utvecklingsplanen, om det finns en sådan. Utanför de fyra storstadsregionerna styrs regional planering enbart av de lokala utvecklingsplanerna. Planerna kan vara kommuntäckande eller enbart gälla för ett visst område. *Highland Council* har exempelvis dels en kommuntäckande plan med mer strategisk inriktning och dels ett antal övriga planer för de olika administrativa områdena inom kommunen. Hänsyn behöver också tas till NPF, regionala transportstrategier, vattenförvaltningsplaner, bostadsstrategier m.m. samt planer i angränsande områden och i gränskommunerna i England.

Reformens effekter

Reformen av planeringssystemet i Skottland 2006 var den mest radikala sedan den moderna planlagen stiftades 1947. Med tanke på detta, kan övergången mellan systemen betraktas som relativt smärtfri, trots vissa svårigheter i tillämpningen av lagen och förseningar i planprocessen. Åtgärder för kompetenshöjning, extra rekryteringsinsatser och övriga resurs- och informationsinsatser skulle kunna ha hjälpt att göra övergången smidigare, men viktigast var tydlighet i syfte och mandat.

Att regional planering tillämpas enbart i de fyra storstadsregionerna, där samordningsbehovet är störst är ett effektivt angreppssätt, inte minst vad gäller resurstillsättning. Politisk styrning i Skottland sker dock under annorlunda förutsättningar än i Sverige. Departement och centrala myndigheter är mer engagerade på den lokala nivån än i Sverige, där det statliga operativa planeringsarbetet utförs främst av länsstyrelserna. Efter kommunsammanslagningen 1996 har Skottland också färre, men som regel större, kommuner än Sverige som är närmast regionala i sin karaktär. Detta betyder att utanför storstadsregionerna kan de facto regional planering ändå ske i kommunens regi.

Erfarenheterna visar att det kan finnas fördelar att bedriva regional planering i olika regioner under samma premisser och med liknande organisationsstrukturer. Detta för att underlätta samordning och stöd på den nationella nivån, men också för att det främjar utbytet av idéer och metoder mellan regionerna. Sammanfallande gränser för regionplaneområden och de regionala myndigheternas geografiska områden ger också bättre möjligheter till samordning. Överlappande ansvarsområden bör undvikas.

God planering bygger på effektivt engagemang från olika aktörer och från allmänheten. Enkelhet i processen och relevans i budskapen är därmed av lika stor betydelse när planer och själva innehållet i en plan ska tas fram. För att bedriva en effektiv och inkluderande process, nå ut med budskapen och i slutändan uppnå resultat, krävs att flera kompetenser är inblandade än bara arkitekter och planerare, exempelvis GIS-expert, administratörer, kommunikatörer, processledare m.m.

Det har varit mödosamt att ta fram bostadsförsörjningsplaner i Skottland, inte minst på grund av brister i kunskapsunderlaget. Det finns fortfarande risk att planmyndigheterna lägger för stort fokus på att ta fram och bearbeta siffror i stället för att hitta verktyg, som faktiskt levererar nya och bättre bostäder. Att på nationell nivå utveckla tydliga riktlinjer och enhetliga metoder för att ta fram bostadsförsörjningsplaner kan minska arbetsbördan på regional och kommunal nivå.

Regional planering handlar inte enbart om bostäder, vägar och infrastruktur. Tillgång till natur och kultur, idrott och friluftsliv värderas högt i Skottland precis som i Sverige och i många andra länder. Regional planering har betydelse för både stad och landsbygd, och har till uppgift att skapa de fysiska förutsättningar som tillgodoser samhällets och medborgarnas krav ur ett brett perspektiv.

7 Österrike

7.1 Nationell nivå

Österrike är en förbundsrepublik med cirka 8,5 miljoner invånare (2012). Landet är till ytan något större än Svealand och har en befolkningstäthet på 102 invånare per km² (2011). Drygt 60 procent av

ytan består av bergsområden. Wien är både huvudstad i förbundsrepubliken och ett eget förbundsland, dvs. en egen delstat. En femtedel av landets befolkning är bosatt i Wien, som har drygt 1,7 miljoner invånare (2013).

Österrike är en federal stat med nio delstater. Landets president utnämner regeringschef – förbundskansler – och på dennes förslag övriga ministrar i regeringen. Parlamentet består av två kamrar – nationalrådet och förbundsrådet. Nationalrådet har 183 medlemmar som väljs i direkta proportionella val för en mandatperiod på fem år. Nationalrådet är folkets företrädare och den lagstiftande parlamentskammaren.

På nationell nivå representerar förbundsrådet de nio förbundsländerna. Förbundsrådet har cirka 65 ledamöter, beroende på delstaternas folkmängd. Dess ledamöter väljs av de nio lantdagarna (parlamenten på förbundslandsnivå) för samma mandatperiod som gäller för dem själva. Förbundsrådet har till uppgift att företräda delstaternas intressen gentemot den federala makten. Förbundsrådet medverkar i lagstiftningsprocessen och kontrollerar förbundsregeringens verksamhet. Dess inflytande är dock i praktiken begränsat. Det kan försena lagförslag som godkänts i nationalrådet men har inte någon veto rätt.

Större förändringar av författningen måste underställas beslutande folkomröstningar. Detsamma gäller mindre författningsändringar, om minst en tredjedel av nationalrådet kräver det.

7.2 Regional och lokal nivå

De nio delstaterna har långtgående självstyre med eget parlament (lantdag) med rätt att lagstifta inom sitt kompetensområde. De regionala regeringarna leds av en *Landeshauptmann*. Förbundsländerna har sina egna grundlagar, som dock måste vara förenliga med den federala grundlagen. Rättsväsendet finns uteslutande på den federala nivån. Förbundsländerna är dessutom federala administrativa enheter.

Delstaterna indelas i sin tur i distrikt och kommuner. Ett distrikt är en förvaltningsenhet mellan delstaten och kommunen, som saknar självstyre. Högste tjänsteman är distriktschefen, som utses av

delstatsregeringen liksom distriktsstyrelsen. På distriktsnivå finns således inga valda företrädare av folket.

Distriktet är statsförvaltningens lägsta nivå, d.v.s. lokala förvaltningsenhet och underställt delstatsregeringen. Det finns 80 land-distrikt och 15 städer med egen status. I dessa städer sköter stadsförvaltningen även distriktsuppgifterna.

Figur 10 Österrikes nio förbundsländer eller delstater med huvudstäder

Till distriktsstyrelsens uppgifter hör följande områden.

- Myndighetsutövning beträffande näringsverksamhet,
- Vattendomar och trafikdomar,
- Skogsbruks- och jaktförvaltning,
- Migrationsärenden,
- Distriktsläkare och distriktsveterinär,
- Socialkontor,
- Tillsyn över kommunerna samt
- Polisiär verksamhet där det inte finns statliga polismyndigheter.

Distrikten är indelade i kommuner. En kommun är den lägsta administrativa enheten för lokalt självstyrelse. Kommunerna styrs av folkvalda församlingar. Österrike har 2 354 kommuner (2013) med i genomsnitt 3 400 invånare. 71 kommuner har mer än 10 000 invånare. 15 kommuner är städer med egen status, d.v.s. att de även har de uppgifter som annars är ålagda distrikt.

Varje kommun har ett kommunfullmäktige som väljs i allmänna val samt en kommunstyrelse som väljs av kommunfullmäktige. Kommunstyrelsens ordförande är borgmästare, som i tre delstater väljs av kommunfullmäktige och i sex delstater direkt i allmänna val.

Kommunernas uppgifter inom den lokala självförvaltningen är dels reglerade (t.ex. kommunalskatt, socialtjänst, räddningstjänst, underhåll av det kommunala vägnätet m.m.) och dels frivilliga (kommunala bostäder, viss teknisk service m.m.). Dessutom sköter kommunerna vissa uppgifter på uppdrag av staten, bl.a. folkräkning, folkbokföring m.m.

7.3 Fysisk regional planering

Planeringssystemet

Österrikes planerings- och tillståndssystem tillhör samma grupp av europeiska planeringstraditioner som Tyskland och Schweiz. Plan- och tillståndssystemet styrs av en lagstiftning med en tydlig reglering av ansvar och befogenheter mellan olika nivåer. Det finns ett starkt regionalt inslag och en tydlig regional hierarki.

Den federala administrationen har ansvar för den övergripande planeringen i form av större infrastrukturprojekt och beslut om markanvändning. Delstaterna har i sin tur ansvar för lagstiftning och implementering. Det huvudsakliga planeringsansvaret ligger således på regional nivå och varje delstat har sin egen planeringslagstiftning. Kommunerna svarar för den lokala planeringen. Det finns inga rättsliga bestämmelser för fysisk planering på den federala nivån. Samordningen av federala och regionala intressen ligger i stället på rådslaget om fysisk planering (ÖROK).³⁰

³⁰ www.oerok.gv.at

Rådslaget grundades 1971 och är en organisation som inrättats av den federala regeringen, delstaterna och kommunerna i syfte att samordna fysisk planering på nationell nivå. Det verkställande organet som har policyskapande beslutsbefogenheter, leds av förbundskanslern och ledamöterna omfattar alla federala ministrar och cheferna för delstaterna, ordförandena för den österrikiska sammanslutningen av städer och det österrikiska kommunförbundet samt cheferna för sociala och ekonomiska partners.

ÖROK använder sig av flera kommittéer och arbetsgrupper, som består av företrädare för de regionala myndigheterna och för organisationens sociala och ekonomiska partners. Bortsett från de formella beslutsorganen finns det ett antal mjuka styrningsmekanismer, som ökar i betydelse för arbetet inom ÖROK. Ett kontor har inrättats vid förbundskansliet för den operativa verksamheten.

En av de centrala delarna i arbetet är att utarbeta och offentliggöra regionala utvecklingsprinciper. De senaste publicerades i oktober 2011.³¹ Ett partnerskap har inrättats för att genomföra principerna och för att arbeta med konkreta teman av särskild relevans för fysisk planering. ÖROK ger ut en rapport med viktiga iakttagelser och grundläggande studier som gäller såväl den federala regeringen som delstaterna och kommunerna med rekommendationer från ÖROK samt en ÖROK Atlas.

Planering på regional och kommunal nivå

Lagstiftning gällande rumslig/fysisk planering antas av de nio delstaterna. Dessa ansvarar också för lagarnas genomförande. På lokal nivå är kommunerna ansvariga för rumslig/fysisk planering. De använder sig av lokala utvecklingsprogram, zonindelningsplaner och markanvändningsplaner.

Planeringen av stadsutvecklingen i Wien innehåller flera olika planeringsverktyg, som ska säkerställa en innovativ utveckling i linje med sociala, ekonomiska och ekologiska krav. Detta arbete kräver gränsöverskridande samarbete med angränsande provinser och nationer, särskilt inom ramen för den gränsöverskridande

³¹ ÖREK, *Austrian Spatial Development Concept*, 2011.

Centroperegionen, som är området i skärningspunkten mellan Österrike, Tjeckien, Ungern och Slovakien.

Wien tar fram en stadsutvecklingsplan som ett viktigt verktyg. Den anger om ett område ska betecknas som ett grönområde eller ett område för trafikändamål, för kommersiella byggnader eller för bostadsbyggande. Utvecklingsplanen definierar också 13 målområden, som anses ha särskild potential och en viktig funktion för stadens fortsatta utveckling. Det finns dessutom en trafik- och transportöversiktsplan som anger ramarna för hållbara och ekologiska transportstrategier. Wien har även en speciell stadskarta, som spelar en grundläggande roll i planeringsprocessen. Det är en ständigt uppdaterad digital karta, som ger en detaljerad bild av byggnader, vägar, trottoarer och brunnar i Wien.

Arbetet med kollektivtrafikplanering i Österrike syftar till ökad attraktivitet för att öka användningen av kollektivtrafiken. Ett särskilt statsägt bolag har ansvaret för ett motorvägsnät. Avgifter har sedan slutet av 1960-talet använts för att finansiera tunnlar och broar i vanlig tullform. Dessutom används tidsrelaterade avgifter för bilar. Landet införde ett system med moderna vägavgifter år 2004 och tar betalt för färd på motorvägs- och motortrafikkvägnätet. Vägavgifterna är öronmärkta till motorvägar. 90 procent av finansieringen av infrastruktur sker regionalt.

Wien har ett väl utbyggt pendeltågsnät med 15 linjer med många stationer inne i centrala Wien samt till närliggande förorter och områden. Från Wien utgår också ett antal järnvägslinjer som når ut till stora delar av landet och till grannländerna.

8 Vancouver (Kanada)

8.1 Nationell och provinsiell nivå

Kanada är ett av världens mest glesbefolkade länder med tre invånare per kvadratkilometer. I dag bor cirka 35,2 miljoner personer i landet. År 2050 beräknas befolkningen uppgå till 47,5 miljoner. Landets norra delar är i stor utsträckning obebodda. Ungefär 80 procent av befolkningen bor i städer. Landet är en federation som består av tio provinser och tre territorier. De tre territorierna (*Yukon*, *Northwest Territories* och *Nunavut*) finns i landets glesbefolkade norra delar.

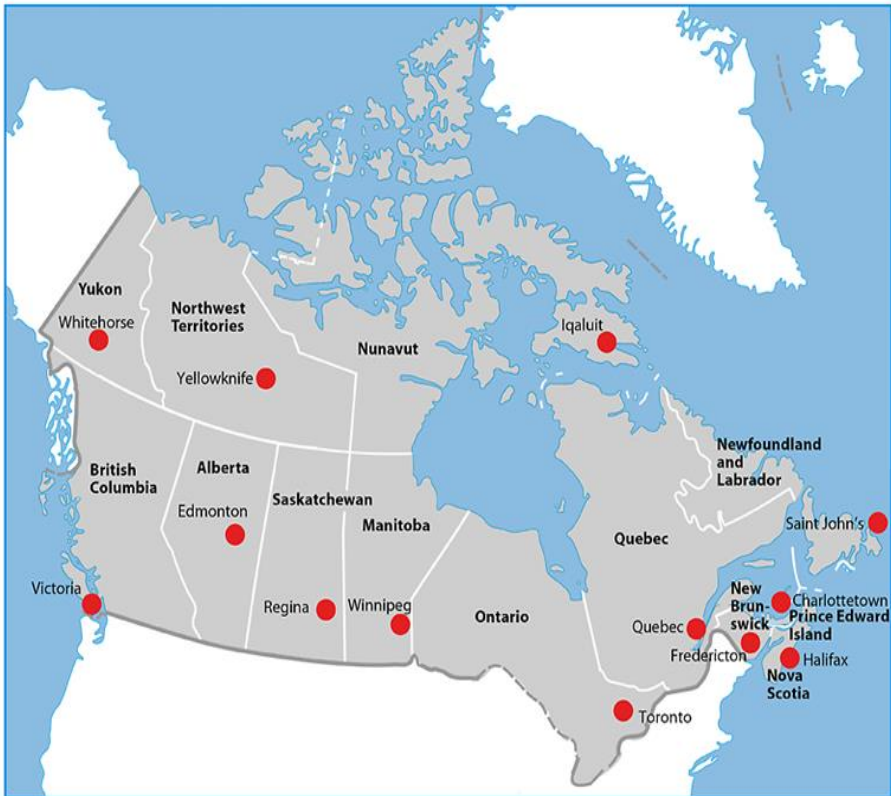
Varje provins har en egen regering och ett eget parlament. Territorierna har också omfattande självstyre, men den federala regeringen har behållit kontrollen över naturresurserna och marken. Regeringen stiftar lagar för hela landet och provinserna stiftar lagar inom sina områden. Varje provins kan inrätta kommuner och ge dem ansvar och uppgifter för den lokala styrningen. Det finns omkring 3 700 kommuner i landet, där kommunindelningen skiljer sig från provins till provins. Kommunerna styrs av politiker, en borgmästare och vissa tjänstemän som väljs genom kommunala val.

Regeringen planerar för statens mark med lagstiftning och så kallade *Cabinet Policies*, exempelvis *Federal Policy on Land Use*. Provinserna planerar för den egna marken och beslutar om egen planeringslagstiftning inom sina områden.

Det huvudsakliga syftet med all provinsiell och territoriell planeringslagstiftning är att säkra kommunal tillväxt och utveckling med hänsyn till allmänna intressen, att skapa och bevara den fysiska miljön, att reglera användningen av privat och allmän mark och att möjliggöra allmänhetens medverkan i planeringsbeslut. All planeringslagstiftning innehåller regler om samråd med allmänheten och om överklagande. Provinserna överlåter ansvaret till kommunerna att planera inom sina områden. Generellt har kommunerna ansvaret för att upprätta kommunala markanvändningsplaner. Vanligtvis innehåller planerna riktlinjer för bebyggelse, sociala mål, ekonomiska mål, livskvalitetsmål och finanspolitiska krav på kommunala arbeten (t.ex. avlopp, vägar) som planen medför. För speciella områden kan kommunerna upprätta mer detaljerade planer, exempelvis för att bevara kulturarv, rusta upp eller bygga om stadsdelar eller industriparter. Kommunerna brukar vidare få ansvaret för tillsyn och bygglovsprövning.

Provinserna bildar ofta regionala organ för regional planering. Detta sker genom förordnande. Inom vissa storstadsområden, exempelvis Vancouverområdet, har en speciell planeringsadministration skapats. Det innebär att ett regionalt distrikt utövar en bred politisk planering och samordning av större offentliga tjänster och arbeten.

Figur 11 Provinser och territorier i Kanada

8.2 Systemet för fysisk planering i provinsen British Columbia

Vancouver ingår i provinsen British Columbia och omfattas därför av den provinsens lagstiftning. Inom provinsen finns 161 kommuner och 27 regionala distrikt. I staden bor cirka 600 000 personer och i storstadsområdet cirka 2,3 miljoner. Provinsen styr utvecklingen av den provinsiella kronomarken genom lagstiftningarna *Land Act*, *The Forest Act*, *Forest and Range Practices Act*, *Wildlife Act* och *Oil and Gas Activities Act*, samt en övergripande politisk ram som innehåller resurshanteringsmål.³²

³² Local Government Department, British Columbia, *Local Government Act, part 24–26*, cscd.gov.bc.ca/lgd/pathfinder-planning.htm

Kommunala planer

Kommunerna och de regionala distrikten ansvarar för planeringen inom sina områden och fattar beslut om markanvändning. Reglerna om kommunernas och distriktens planering finns i *Local Government Act*. Kommunerna upprättar kommunala planer, *Official Community Plans*. Även de regionala distrikten kan få ansvaret för sådana planer. De regionala distrikten får upprätta en regional tillväxtstrategi, *Regional Growth Strategy*. De kommunala planerna är vägledande och ska innehålla mål och strategier för beslut om planering och markanvändning inom det område som planerna omfattar. De ska inriktas mot de syften och mål som anges i en regional tillväxtstrategi. Planerna ska innehålla följande uppgifter.

- Ungefärlig lokalisering, mängd, typ och täthet av bostäder som behövs under en period av minst fem år,
- Kommunernas politik i fråga om billiga bostäder, hyresrätter och bostäder för speciella behov,
- Ungefärlig lokalisering, mängd och typ av befintliga och planerade områden för handel, industri, institutioner, jordbruk, rekreation och allmännytta,
- Ungefärlig lokalisering och storlek för sand- och grusavlagringar som är lämpliga för framtida utvinning,
- Begränsningar för användning av mark med riskfyllda förhållanden eller som är miljömässigt känslig,
- Mål för minskning av utsläpp av växthusgaser inom planområdet samt kommunala åtgärder för att uppnå dessa mål,
- Ungefärlig lokalisering av större vägar, avlopp och vattensystem samt
- Ungefärlig lokalisering och typ av befintliga och föreslagna offentliga lokaler, exempelvis skolor, parker, avfallshantering och deponier.

Planerna kan även innehålla andra frågor, exempelvis sociala behov och utveckling, förbättring av jordbruk, bevarande, skydd, återställande och förbättring av miljön, dess ekosystem och biologiska mångfald. *Local Government Act* innehåller regler om förfarande,

bland annat samråd, när planerna tas fram. Planerna antas genom en lokal stadga, för vilket regler finns i *Local Government Act*.

De kommunala planerna genomförs och regleras genom zonindelningsföreskrifter (*Zoning Bylaws*). Genom zonindelningen etableras olika zoner i samhället som anger vilken typ av utveckling och byggnader som är tillåtna i varje zon. Zonerna reglerar användning och täthet. Till exempel anger R1 (*Residential 1*) att endast ett enfamiljshus är tillåtet, medan en R4 (*Residential 4*) innebär att ett flerfamiljshus är tillåtet på en fastighet.

Local Government Act innehåller regler om regionala distrikt. Sådana kan inrättas av provinsen i syfte att utöva befogenheter inom distriktet. Förordnanden om att inrätta ett regionalt distrikt ska bland annat innehålla distriktets namn och gränser, de kommuner och valdistrikt som omfattas, gränserna för varje valdistrikt inom området och antalet personer för att räkna ut antalet röster. Provinsen kan bland annat ålägga ett regionalt distrikt skyldigheter, begränsa dess befogenheter eller upprätta villkor som anses nödvändiga. Provinsen kan ge det regionala distriktet befogenheter att reglera, förbjuda och ställa krav.

En styrelse i ett regionalt distrikt består av kommunala ledamöter och valdistriktsledamöter. De regionala distrikten ska se till att allmänheten kan ta del av distriktets handlingar samt upprätta rutiner för detta.

Ett regionalt distrikt kan driva allmännyttig verksamhet som styrelsen anser nödvändig eller önskvärd för hela eller delar av distriktet. Distriktet kan erbjuda tjänster även utanför sina egna gränser. Innan ett regionalt distrikt inrättar någon tjänst måste samtycke inhämtas från de kommuner som berörs och godkännande från provinsen. Ett regionalt distrikt får ansvara för allmännyttiga tjänster, exempelvis vatten och avlopp samt för utveckling. Det får anta, genomföra och följa upp en regional tillväxtstrategi.

Regionala tillväxtstrategier

Tio regionala distrikt i British Columbia hade 2014 upprättat regionala tillväxtstrategier. Syftet med regionala tillväxtstrategier är att främja boende som är socialt, ekonomiskt och miljömässigt sunt och en effektiv användning av offentliga anläggningar och

tjänster, mark och andra resurser. Strategierna ska genomföras genom att kommunerna godkänner dem. För detta finns regler i *Local Government Act*.

Local Government Act föreskriver vilken inriktning tillväxtstrategierna ska ha. Inriktningen räknas upp i 14 punkter, enligt följande.

- Undvika stadsutbredning och se till att utvecklingen sker där lämpliga anordningar finns eller kan tillhandahållas i tid, på ett ekonomiskt och effektivt sätt,
- Utbyggnad som minimerar användningen av bilar och uppmuntra promenader, cykling och en effektiv användning av kollektivtrafik,
- Effektiv rörlighet för varor och människor och samtidigt ett effektivt utnyttjande av transport och allmännyttiga korridorer,
- Skydda miljömässigt känsliga områden,
- Upprätthålla integriteten i en säker och produktiv resursbas, inklusive jordbruksmarkreserven,
- Ekonomisk utveckling som stödjer samhällets unika karaktär,
- Minska och förhindra luft-, mark- och vattenföroreningar,
- Adekvata, prisvärda och lämpliga bostäder,
- Inventeringar av lämplig mark och resurser för framtida bosättningar,
- Skydda kvaliteten och kvantiteten av grundvatten och ytvatten,
- Utbyggnad som minimerar riskerna med naturkatastrofer,
- Bevara, skapa och länka öppna platser i städer och på landsbygden med parker och rekreationsområden,
- En planering för energiförsörjningen och främja effektiv användning, bevarande och alternativa energiformer samt
- God förvaltning av mark, anläggningar och strukturer med kulturarvsvärde.

Tillväxtstrategierna måste ha ett tidsperspektiv om minst 20 år. Även planernas innehåll är reglerat och de ska innehålla följande frågor.

- Uttalanden om regionens framtid, inklusive det regionala distriktets sociala, ekonomiska och miljömässiga mål,
- Befolknings- och sysselsättningsprognoser,
- Förslag om åtgärder för regionala distrikt för att tillgodose befolkningens behov i fråga om bostadsbyggande, transporter, tjänster inom det regionala distriktet, parker och naturområden samt ekonomisk utveckling, samt
- Mål för minskning av utsläppen av växthusgaser i det regionala distriktet samt policys och åtgärder som föreslås för det regionala distriktet vad gäller att uppnå dessa mål.

En tillväxtstrategi kan även behandla andra regionala angelägenheter.

Det regionala distriktet och de berörda kommunerna måste vidta alla rimliga åtgärder för att nå en överenskommelse om en föreslagen tillväxtstrategi.

Så snart som möjligt efter det att en regional tillväxtstrategi har initierats, måste det regionala distriktet anta en samrådsplan som ger möjlighet till tidigt och fortlöpande samråd med medborgare och lokala myndigheter som påverkas, skolstyrelser, andra större styrelser samt de regionala och federala regeringarna och deras organ. Det regionala distriktet ska överväga om planen bör vara föremål för en offentlig utfrågning för att ge möjlighet för personer, organisationer och myndigheter att lämna synpunkter innan strategin kan godkännas.

Innan planen antas ska styrelsen sända planen till de kommuner som berörs, *South Coast British Columbia Transportation Authority*, de regionala distrikt som gränsar till tillväxtstrategins område samt till provinsen.

Kommunerna måste granska strategin i förhållande till andra samhällsplaner och regionala tillväxtstrategier inom sitt område, både de som är aktuella och de som är under utarbetande, och i förhållande till alla andra frågor som påverkar kommunen. Kommunerna ska också godkänna strategin, men kan vägra det. En

vägran måste framföras inom 60 dagar, annars anses kommunen ha lämnat sitt godkännande. Alla kommuner som berörs har rätt att delta i överenskommelser för att lösa en invändning från någon kommun.

Om en kommun vägrar att godkänna strategin, måste det regionala distriktet skriftligen meddela provinsen, som i sin tur måste kräva en icke-bindande beslutsprocess för att strategin ska accepteras. Om en lösning är osannolik, ska provinsen lyfta strategin för avgörande, antingen genom en panel eller genom skiljeförfarande. Om en överenskommelse inte träffas, blir tillväxtstrategin ändå bindande för det regionala distriktet och kommunerna.

Tillväxtstrategin måste antas i form av en lokal stadga. Alla lokala stadgor som antagits av ett regionalt distrikt, en större styrelse eller ett förbättringsdistrikt måste vara förenliga med den regionala tillväxtstrategin.

En regional tillväxtstrategi som har antagits ska skickas till de berörda kommunerna, alla större styrelser och förbättringsdistrikt inom det regionala distriktet och till provinsen.

De berörda kommunerna ska införa tillväxtstrategin genom att upprätta *Regional Context Statements*. I dessa ska bland annat anges förhållandet mellan de kommunala planerna och hur dessa planer ska harmoniera med tillväxtstrategin. Det regionala distriktet ska sedan godkänna kommunernas *Regional Context Statements*.

Figur 12 Området Greater Vancouver

Källa: Metro Vancouver 2040 Shaping Our Future,³³ Regional Growth Strategy Bylaw No.1136, 2010, Adopted by the Greater Vancouver Regional District Board on July 29, 2011. Updated to July 26, 2013, s. 8.

8.3 Greater Vancouver Regional District och Metro Vancouver

Greater Vancouver Regional District (GVRD) är ett politiskt organ som på uppdrag av 23 medlemmar arbetar som ett regionalt distrikt i provinsen. GVRD har tagit fram den regionala tillväxtstrategin *Metro Vancouver 2040 – Shaping our Future*.

GVRD ingår i vad som kallas Metro Vancouver, tillsammans med tre andra enheter. De andra enheterna är *Greater Vancouver Sewerage & Drainage District* (GVS&DD), *Greater Vancouver Water District* (GVWD) och *Metro Vancouver Housing Corporation* (MVHC). Varje enhet styrs av en styrelse som består av förtroendevalda från sina respektive medlemmar. För GVRD, GVWD och GVS & DD, bestäms antalet styrelseledamöter och röstfördelning av antalet

³³ Metro Vancouver 2040 Shaping Our Future Regional Growth Strategy Bylaw No.1136, 2010, Adopted by the Greater Vancouver Regional District Board on July 29, 2011. Updated to July 26, 2013.

medlemmar och kommuninvånare. MVHC har en styrelse med en röst per ledamot.

Metro Vancouvers roll är att tillhandahålla de allmännyttiga tjänster som är mest ekonomiskt och effektivt att hantera på regional nivå, t.ex. dricksvattensförsörjning, avloppsrening, återvinning och bortskaffande av avfall och att skydda och förbättra livskvaliteten i regionen genom att förvalta och planera tillväxt och utveckling, samt skydda luftkvaliteten och grönområdena.

Metro Vancouver har i mars 2014 tagit fram en plan om sin roll, vision och strategiska inriktning för åtgärdsområden inom Metro Vancouver. Visionen är En beboelig, välmående och hållbar region – för nu och in i framtiden (*A livable, prosperous and sustainable region – for now and into the future*). Visionen är styrande för arbetet och utgör ett ramverk för de beslut som fattas i fråga om kort- och långsiktiga regionala prioriteringar.

Metro Vancouver arbetar tillsammans med kommuner och andra parter för att hantera den kraftiga urbaniseringen i regionen på ett sätt som garanterar en beboelig och hållbar region. Metro Vancouver stödjer markanvändning och transportplanering som fokuserar på tillväxt i storstäder och skapar levande och kompletta samhällen. Organet arbetar för att främja en stark och diversifierad ekonomi samt skydda industri, jordbruk och naturvårdsmark.

Regionen har haft stora utmaningar på grund av en snabb urbanisering och tillväxt samt underinvestering i infrastruktur. Enligt OECD har GVRD haft stora framgångar i sin planering av Vancouverregionen. OECD har beskrivit GVRD:s organisation och verksamhet på följande sätt.³⁴

Ett antal av de principer som styr GVRD:s organisation och verksamhet är relevanta för Sverige.

- Öppenhet och ansvar. GVRD består av lokalt valda ledamöter, och mötena är vanligtvis öppna för allmänheten. Eftersom GVRD inte har egna valda ledamöter, utan i stället består av representanter från andra organ, kopplas det lokala och regionala styret samman, och enskilda medlemmar kan inte göra politiska vinster genom att ställa sig i opposition mot sina motparter, och de måste i stället bestämma tillsammans.

³⁴ OECD Territorial Reviews 2006, Stockholm Sweden s. 174 f.

- Undvikande av dubbelarbete och överlappning. GVRD gör det möjligt att undvika uppbyggnaden en stor byråkratisk struktur och dubbelarbete som ofta förknippas med fullskaliga regionala organ i strukturer med två nivåer.
- Kommunikation och samarbete. Kopplingarna mellan de lokala organen och de regionala distrikten skapar en kontaktyta mellan lokala och regionala frågor. Båda nivåerna förblir medvetna om den andras prioriteringar och planer. När en regional strategi förändras är de övriga regionala aktörerna fullt medvetna om vad dessa förändringar innebär.
- Formellt ansvar för ett antal uppgifter. Dessutom kan organisationen välja att frivilligt ta på sig andra roller.
- En kollektiv strävan mot en gemensam vision. Tack vare detta är alla parter, trots lokala skillnader, engagerade i att följa strategin.

8.4 Tillväxtstrategin Regional Growth Strategy

Arbetet med tillväxtstrategin *Metro Vancouver 2040 – Shaping our future* initierades år 2006. Planen omfattar det område som utgör *Greater Vancouver*.³⁵

Inledningsvis anges i planen att Metro Vancouver sedan år 2002 har satt hållbarhet i centrum vid både drift och planering samt flyttat fram sin roll som ledare i försöket att skapa en hållbar framtid i regionen. Denna ansats blev känd som *Sustainable Region Initiative*.

Planen utgår från Metro Vancouvers hållbarhetsstrategi och är en del av en grupp av sammanlänkade planer som har utvecklats kring hållbarhetsstrategin. De övriga planerna behandlar bostäder, luftkvalitet, fast avfall, flytande avfall, finans, vatten, livsmedel, parker och grönområden och regional tillväxt.

Planen innehåller strategier för markanvändningen för att styra utvecklingen i regionen och ett effektivt tillhandahållande av transporter, regional infrastruktur och samhällsservice. Den ger en ram för planeringen som rör vatten, avfall, transport, bostäder och luftkvalitet. På motsvarande sätt ger planerna för vatten, avfall, transporter m.m. ramarna för utformningen av tillväxtstrategin.

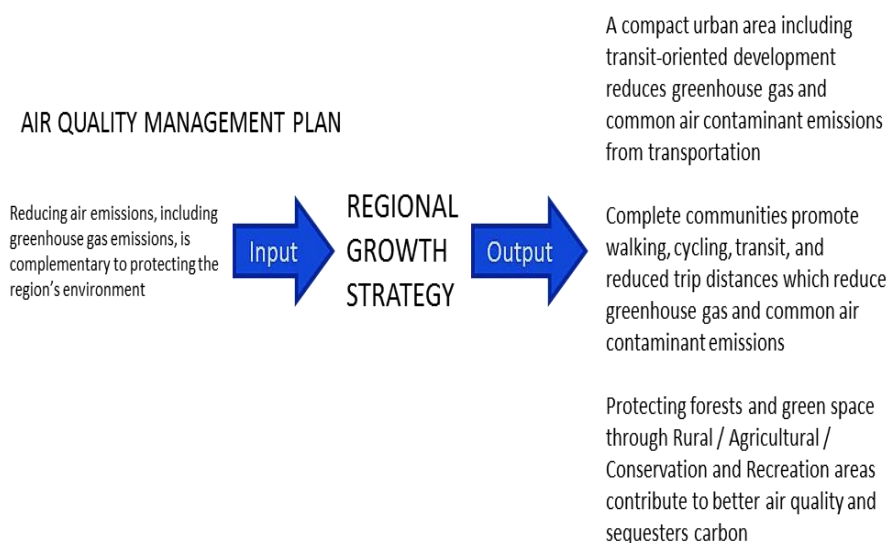
³⁵ Metro Vancouver 2040 Shaping Our Future, Regional Growth Strategy Bylaw No.1136, 2010, Adopted by the Greater Vancouver Regional District Board on July 29, 2011. Updated to July 26, 2013.

Tillväxtstrategin ska exempelvis bidra till genomförandet av vad som anges i Metro Vancouver om *Affordable Housing Strategy* och *Regional Parks and Greenways Plan*. På samma sätt ska strategier och åtgärder i tillväxtstrategin bidra till förbättringar av luftkvaliteten och minskning av utsläppen av växthusgaser, som anges i *Air Quality Management Plan*, genom att styra stadsutvecklingen.

Ansvaret för att planera och driva transportsystemet ligger på ett regionalt organ benämnt *TransLink*. TransLink har en skyldighet att tillhandahålla ett regionalt transportsystem som stödjer tillväxtstrategin, luftkvalitets- och klimatmål samt den ekonomiska utvecklingen i regionen. Transportplanen beskriver transportstrategier som stödjer tillväxtstrategin, provinsiella och regionala miljömål och den ekonomiska utvecklingen. I tillväxtstrategin anges att den och transportplanen måste ömsesidigt stödja varandra för att vara framgångsrika.

I tillväxtstrategin illustreras hur den ska stödja alla andra planer.

Figur 13 Exempel på hur tillväxtstrategin ska stödja andra planer

Källa: Metro Vancouver 2040 Shaping Our Future, Regional Growth Strategy Bylaw No.1136, 2010, s. 4.

Den största utmaningen anges vara att hantera den fortsatta kraftiga urbaniseringen och tillväxten av Vancouverregionen och tillhandahålla en bra boendemiljö och hållbarhet. Planen fastställer följande fem mål.

- *Create a compact urban area,*
- *Support a sustainable economy,*
- *Protect the environment and respond to climate change impacts,*
- *Develop complete communities, samt*
- *Support sustainable transportation choices.*

Figur 14 Exempel på strategi för att genomföra regionens mål

Strategy 1.1 Contain urban development within the Urban Containment Boundary

Metro Vancouver's role is to:

1.1.1 Direct the Greater Vancouver Sewerage and Drainage District to not extend regional sewage services into the Rural, Agricultural or Conservation and Recreation areas, except for building footprints in cases where infrastructure is needed to address a public health issue, protect the region's natural assets, or to service agriculture or agri-industry.

1.1.2 Accept Regional Context Statements that accommodate all urban development within the areas defined by the Urban Containment Boundary, and that meet or work towards Action 1.1.3.

The role of municipalities is to:

1.1.3 Adopt Regional Context Statements which:

- a) depict the Urban Containment Boundary on a map, generally consistent with the Regional Land Use Designations map (Map 2);
- b) provide municipal population, dwelling unit and employment projections, with reference to guidelines contained in Appendix Table A.1, and demonstrate how municipal plans will work towards accommodating the projected growth within the Urban Containment Boundary.

Actions Requested of Other Governments and Agencies

1.1.4 That the federal government and the province and their agencies direct urban, commercial and institutional facilities and investments within the Urban Containment Boundary, and to Urban Centres where appropriate.

1.1.5 That TransLink and the province continue to support a compact urban form within the Urban Containment Boundary when developing and implementing transportation plans, strategies and investments.

1.1.6 That TransLink and the province discourage the provision of infrastructure that would facilitate the dispersal of housing and employment outside the Urban Containment Boundary when preparing and implementing transportation plans, strategies and investments.

Källa: Metro Vancouver 2040 Shaping Our Future, Regional Growth Strategy, Bylaw No.1136, 2010, s. 14.

Planen anger att regeringen, provinsen, andra myndigheter, företag och organisationer är viktiga aktörer i arbetet med tillväxtstrategin. Regeringen är en viktig aktör eftersom den ansvarar för lagstiftning

och finansiering i frågor som handel och transporter, exempelvis hamnar och flygplatser. Provinsen är en viktig aktör eftersom den ansvarar för transportplanering, utbildning och hälsa, som alla har en betydande inverkan på markanvändningsmönstren. Både regeringen och provinsen anses viktiga, eftersom de har finansiellt ansvar för *Affordable Housing*.

Målen i strategin ska genomföras genom ett antal till målen knutna strategier. Strategierna beskriver olika aktörers roll och vilka åtgärder de behöver vidta. De olika aktörer som pekas ut är Metro Vancouver, kommunerna, regeringen, provinsen och organisationer. Metro Vancouver har tagit fram en vägledning för implementeringen av strategin.

Statens offentliga utredningar 2015

Kronologisk förteckning

1. Deltagande med väpnad styrka i utbildning utomlands. En utökad beslutsbefogenhet för regeringen. Fö.
2. Värdepappersmarknaden MiFID II och MiFIR. + Bilagor. Fi.
3. Med fokus på kärnuppgifterna. En angelägen anpassning av Polismyndighetens uppgifter på djurområdet. Ju.
4. Ett svenskt tonnageskattesystem. Fi.
5. En ny svensk tullagstiftning. Fi.
6. Mer gemensamma tobaksregler. Ett genomförande av tobaksprodukt-direktivet. S.
7. Krav på privata aktörer i välfärden. Fi.
8. En översyn av årsredovisningslagarna. Ju.
9. En modern reglering av järnvägstransporter. Ju.
10. Gränser i havet. UD.
11. Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 2015. Kontroll, dokumentation och finansiering för ökad säkerhet. M.
12. Överprövning av upphandlingsmål m.m. Fi.
13. Tillämpningsdirektivet till utstationeringsdirektivet – Del I. A.
14. Sedd, hörd och respekterad. Ett ändamålsenligt klagomålssystem i hälso- och sjukvården. S.
15. Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring. N L.
16. Ökat värdeskapande ur immateriella tillgångar. N.
17. För kvalitet – Med gemensamt ansvar. S.
18. Lösöreköp och registerpant. Ju.
19. En ny ordning för redovisningstillsyn. Fi.
20. Trygg och effektiv utskrivning från slutna vård. S.
21. Mer trygghet och bättre försäkring. Del 1 + 2. S.
22. Rektorn och styrkedjan. U.
23. Informations- och cybersäkerhet i Sverige. Strategi och åtgärder för säker information i staten. Ju Fö.
24. En kommunallag för framtiden. Del A + B . Fi.
25. En ny säkerhetsskyddslag. Ju.
26. Begravningsclearing. Ku.
27. Skatt på dubbdäcksanvändning i tätort? Fi.
28. Gör Sverige i framtiden – digital kompetens. N.
29. En yrkesinriktning inom teknikprogrammet. U.
30. Kemikalieskatt. Skatt på vissa konsumentvaror som innehåller kemikalier. Fi.
31. Datalagring och integritet. Ju.
32. Nästa fas i e-hälsoarbetet. S.
33. Uppgiftslämnarservice för företagen. N.
34. Ett effektivare främjandeförbud i lotterilagen. Fi.
35. Service i glesbygd. N.
36. Systematiska jämförelser. För lärande i staten. S.
37. Översyn av lagen om skiljeförfarande. Ju.
38. Tillämpningsdirektivet till utstationeringsdirektivet – Del II. A.
39. Myndighetsdatalag. Ju.
40. Stärkt konsumentskydd på bolånemarknaden. Ju.
41. Ny patentlag. Ju.
42. Koll på anläggningen. N.
43. Väger till ett effektivare miljöarbete. M.
44. Arbetslöhet och ekonomiskt bistånd. S
45. SÖK – statsbidrag för ökad kvalitet. U.
46. Skapa tilltro. Generell tillsyn, enskildas klagomål och det allmänna ombudet inom socialförsäkringen. S.

47. Kollektiv rättighetsförvaltning på upphovsrättsområdet. Ju.
48. Bostadsmarknaden och den ekonomiska utvecklingen. Fi.
49. Nya regler för revisorer och revision. Ju.
50. Hela lönen, hela tiden. Utmaningar för ett jämställt arbetsliv. A.
51. Klimatförändringar och dricksvattenförsörjning. N.
52. Rapport från Bergwallkommissionen. Ju.
53. The Welfare State and Economic Performance. Fi.
54. Europeisk kvarstad på bankmedel. Ju.
55. Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. U.
56. Får vi det bättre?
Om mått på livskvalitet. Fi.
57. Tillsyn över polisen och Kriminalvården. Ju.
58. EU och kommunernas bostadspolitik. N.
59. En ny regional planering – ökad samordning och bättre bostadsförsörjning. N.

Statens offentliga utredningar 2015

Systematisk förteckning

Arbetsmarknadsdepartementet

- Tillämpningsdirektivet till utstationeringsdirektivet – Del I. [13]
Tillämpningsdirektivet till utstationeringsdirektivet – Del II. [38]
Hela lönen, hela tiden. Utmaningar för ett jämställt arbetsliv. [50]

Finansdepartementet

- Värdepappersmarknaden
MiFID II och MiFIR. + Bilagor [2]
Ett svenskt tonnageskattesystem. [4]
En ny svensk tullagstiftning. [5]
Krav på privata aktörer i välfärden. [7]
Överprövning av upphandlingsmål m.m. [12]
En ny ordning för redovisningstillsyn. [19]
En kommunallag för framtiden.
Del A + B. [24]
Skatt på dubbdäcksanvändning i tätort? [27]
Kemikalieskatt. Skatt på vissa konsumentvaror som innehåller kemikalier. [30]
Ett effektivare främjandeförbud i lotterilagen. [34]
Bostadsmarknaden och den ekonomiska utvecklingen. [48]
The Welfare State and Economic Performance. [53]
Får vi det bättre?
Om mått på livskvalitet. [56]

Försvarsdepartementet

- Deltagande med väpnad styrka i utbildning utomlands. En utökad beslutsbefogenhet för regeringen. [1]

Justitiedepartementet

- Med fokus på kärnuppgifterna. En anpassning av Polismyndighetens uppgifter på djurområdet. [3]

- En översyn av årsredovisningslagarna. [8]
En modern reglering av järnvägstransporter. [9]
Lösöreköp och registerpant. [18]
Informations- och cybersäkerhet i Sverige. Strategi och åtgärder för säker information i staten. [23]
En ny säkerhetsskyddslag. [25]
Datalagring och integritet. [31]
Översyn av lagen om skiljeförfarande. [37]
Myndighetsdatalag. [39]
Stärkt konsumentskydd på bolånemarknaden. [40]
Ny patentlag. [41]
Kollektiv rättighetsförvaltning på upphovsrättsområdet. [47]
Nya regler för revisorer och revision. [49]
Rapport från Bergwallkommissionen. [52]
Europeisk kvarstad på bankmedel. [54]
Tillsyn över polisen och Kriminalvården. [57]

Kulturdepartementet

- Begravningsclearing. [26]

Miljö- och energidepartementet

- Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 2015. Kontroll, dokumentation och finansiering för ökad säkerhet. [11]
Vägar till ett effektivare miljöarbete. [43]

Näringsdepartementet

- Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring. [15]
Ökat värdeskapande ur immateriella tillgångar. [16]
Gör Sverige i framtiden – digital kompetens. [28]
Uppgiftslämnarservice för företagen. [33]
Service i glesbygd. [35]

Koll på anläggningen. [42]
Klimatförändringar och dricksvatten-
försörjning. [51]
EU och kommunernas bostadspolitik. [58]
En ny regional planering – ökad
samordning och bättre bostads-
försörjning. [59]

Socialdepartementet

Mer gemensamma tobaksregler.
Ett genomförande av tobaks-
produktdirektivet. [6]
Sedd, hörd och respekterad. Ett
ändamålsenligt klagomålsystem
i hälso- och sjukvården. [14]
För kvalitet – Med gemensamt ansvar. [17]
Trygg och effektiv utskrivning från slutna
vård. [20]
Mer trygghet och bättre försäkring.
Del 1 + 2. [21]
Nästa fas i e-hälsoarbetet. [32]
Systematiska jämförelser. För lärande i
staten. [36]
Arbetslöhet och ekonomiskt bistånd. [44]
Skapa tilltro. Generell tillsyn,
enskildas klagomål och det allmänna
ombudet inom socialförsäkringen. [46]
Nationell strategi mot mäns våld mot
kvinnor och hedersrelaterat våld och
förtryck. [55]

Utbildningsdepartementet

Rektorn och styrkedjan. [22]
En yrkesinriktning inom teknik-
programmet. [29]
SÖK – statsbidrag för ökad kvalitet. [45]

Utrikesdepartementet

Gränser i havet. [10]